

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ
ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΥ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΤΗ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΛΕΝΗ ΣΙΓΓΟΥ Α.Μ.: 125/06

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2011

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ
ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΥ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΤΗ, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΛΕΝΗ ΣΙΓΓΟΥ Α.Μ.: 125/06
ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΕΡΣΙΝΗ ΜΟΡΕΛΕΛΗ-ΚΑΚΟΥΡΗ

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2011

INFORMATION LITERACY
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

(Δημιουργήθηκε από Wordle: <http://www.wordle.net>)

Περίληψη

Ο πληροφοριακός γραμματισμός θεωρείται βασικό στοιχείο της σύγχρονης κοινωνίας της πληροφορίας. Τα μέλη της για να επιβιώσουν και να συνεισφέρουν σε αυτή θα πρέπει να είναι ικανά να αναγνωρίσουν την ανάγκη τους για πληροφόρηση και να είναι σε θέση να εντοπίσουν, αξιολογήσουν και χρησιμοποιήσουν την απαιτούμενη πληροφορία. Οι δεξιότητες αυτές θα τους επιτρέψουν να χρησιμοποιήσουν την πληροφορία με κριτική σκέψη για την επίλυση επαγγελματικών και προσωπικών προβλημάτων τους. Η ύπαρξη μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης θεωρείται απαραίτητη, έτσι ώστε οι απόφοιτοι εκτός από τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει κατά την μαθητική και φοιτητική τους σταδιοδρομία να είναι ικανοί για δια βίου μάθηση και για ενεργό συμμετοχή στη κοινωνία, σε όλη την μετέπειτα ζωή τους. Ο ρόλος των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών αλλάζει και η έμφαση από την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μετακινείται πλέον στο πώς θα καταστήσουν τους χρήστες τους ικανούς να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες πληροφόρησης, εντός και εκτός των ορίων της Βιβλιοθήκης, αποτελεσματικά και ανεξάρτητα. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί αρχικά να αποσαφηνίσει το θέμα του πληροφοριακού γραμματισμού και εν συνεχεία να συγκρίνει τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχουν η Βιβλιοθήκη του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.) και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath, Ηνωμένο Βασίλειο.

Λέξεις-κλειδιά

Πληροφοριακός Γραμματισμός, Πληροφοριακή Παιδεία, Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	8
Εισαγωγή.....	9
A Μέρος	11
<i>Ορισμοί.....</i>	<i>11</i>
<i>Ζητήματα Ορολογίας.....</i>	<i>12</i>
Ελληνικό Ζήτημα Ορολογίας.....	13
Άλλοι Όροι	14
<i>Μορφές Παιδείας – Πολυγραμματισμοί .....</i>	<i>15</i>
<i>Ιστορική αναδρομή .....</i>	<i>16</i>
<i>Πρότυπα Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού .....</i>	<i>18</i>
SCONUL – Οι Επτά Στύλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού	18
ACRL – Πρότυπα Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού για την Ανώτατη Εκπαίδευση	21
ANZIIL - Πλαίσιο για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας.....	22
IFLA – Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό στη Δια Βίου Μάθηση	23
<i>Μοντέλα πληροφοριακού γραμματισμού .....</i>	<i>24</i>
Eisenberg και Berkowitz – Οι Έξι Μεγάλες Δεξιότητες	25
Kuhlthau - Διαδικασία Αναζήτησης της Πληροφορίας	25
Bruce – Σχεσιακό Μοντέλο.....	26
<i>Συμβολή του Πληροφοριακού Γραμματισμού .....</i>	<i>26</i>
Στην Εκπαιδευτική Διαδικασία	27
Στη Δια Βίου Μάθηση	28
<i>Ο Εκπαιδευτικός Ρόλος του Βιβλιοθηκονόμου .....</i>	<i>30</i>
<i>Προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού .....</i>	<i>31</i>
<i>Ηλεκτρονική μάθηση και ηλεκτρονική διδασκαλία .....</i>	<i>32</i>
<i>Πληροφοριακός Γραμματισμός και Παγκόσμιος Ιστός 2.0 .....</i>	<i>32</i>
<i>Αποτίμηση των Προγραμμάτων Πληροφοριακού Γραμματισμού.....</i>	<i>34</i>
B' Μέρος.....	36
<i>Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός στο Ηνωμένο Βασίλειο.....</i>	<i>36</i>
<i>Το Πανεπιστήμιο του Bath.....</i>	<i>36</i>
<i>Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath.....</i>	<i>37</i>
<i>Προγράμματα Πληροφοριακού Γραμματισμού που Παρέχει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath.....</i>	<i>38</i>
Στρατηγικές	38
Συμβατική Διδασκαλία στην Τάξη	39
Εισαγωγικά Μαθήματα	39
Τμηματικά Μαθήματα.....	40
Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης	43
Προπτυχιακοί και Μεταπτυχιακοί (με Διδασκαλία) Φοιτητές	44
Ερευνητικοί Μεταπτυχιακοί Φοιτητές	44
Ατομικές συνεδρίες (One to one sessions).....	45
Εξ αποστάσεως διδασκαλία – ηλεκτρονική διδασκαλία.....	46

Μαθήματα μέσω του Moodle.....	46
Online Εκπαιδευτικά Προγράμματα (Tutorials) στην Ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης.....	47
Έντυποι Οδηγοί.....	47
Αποτίμηση Παρεχόμενων Προγραμμάτων	48
Στατιστικά Στοιχεία.....	49
Γ' Μέρος	51
<i>Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός στην Ελλάδα.....</i>	<i>51</i>
<i>Το Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.).....</i>	<i>52</i>
<i>Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. ....</i>	<i>53</i>
<i>Προγράμματα Πληροφοριακού Γραμματισμού που παρέχει η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ.....</i>	<i>53</i>
<i>Στρατηγικές .....</i>	<i>53</i>
<i>Εισαγωγικές Παρουσιάσεις.....</i>	<i>54</i>
<i>Σεμινάρια Χρήσης Βιβλιοθήκης .....</i>	<i>55</i>
<i>ΩΡΙΩΝ – Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού .....</i>	<i>55</i>
<i>Εγχειρίδιο Χρήσης του OPAC .....</i>	<i>58</i>
<i>Αποτίμηση παρεχόμενων προγραμμάτων.....</i>	<i>58</i>
<i>Στατιστικά Στοιχεία.....</i>	<i>61</i>
Συμπεράσματα.....	62
Βιβλιογραφία.....	65
Παράρτημα.....	69
<i>Λογότυπο της UNESCO για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό .....</i>	<i>69</i>
<i>Πρότυπα, Δείκτες Αποδοτικότητας και Αποτελέσματα ACRL .....</i>	<i>70</i>
<i>Πρότυπο για την Αξιολόγηση των Μαθημάτων του Γενικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος Βιβλιοθήκης.....</i>	<i>78</i>
<i>Ωρίων – Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού ΑΤΕΙΘ .....</i>	<i>79</i>
<i>Ερωματολογία Αξιολόγησης Σεμιναρίων Χρήσης – Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ. ....</i>	<i>81</i>
<i>Ερωματολογία Αξιολόγησης Ωρίωνα – Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ.....</i>	<i>83</i>
<i>Ερωματολογία Αποτίμησης Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ.....</i>	<i>85</i>

Πρόλογος

Η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας επηρεάζει όλες τις πτυχές της ζωής του ανθρώπου. Η ευρεία εξάπλωση του Διαδικτύου ως εργαλείου ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και εργασίας δημιουργεί νέες ευκαιρίες για βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η πληροφόρηση δεν είναι πλέον προνόμιο των λίγων αλλά ελεύθερο αγαθό.

Η διάδοση των ηλεκτρονικών και ψηφιακών πηγών πληροφόρησης, έχει διευκολύνει την αναζήτηση πληροφοριών και την έρευνα. Αποτελέσματα έρευνας και γνώση από όλο τον κόσμο είναι εύκολο να ανακτηθούν μέσα σε ελάχιστο χρόνο και να χρησιμοποιηθούν στην δημιουργία νέας γνώσης προς όφελος της κοινωνίας και της ανθρωπότητας. Τα οφέλη στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι τεράστια. Η αλλαγή στην εκπαιδευτική σκέψη για μια περισσότερο αυτόνομη και ανεξάρτητη μάθηση, στην οποία οι εκπαιδευόμενοι έχουν τον έλεγχο του τι μαθαίνουν, ενισχύεται από την εύκολη πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών. Ωστόσο, αυτή η έκρηξη του όγκου των πληροφοριών δημιουργεί ποικίλα προβλήματα, καθώς μεγάλο ποσοστό αυτών δεν αποτελεί έγκυρη πληροφόρηση. Πληροφορίες αναρτώνται καθημερινά στο Διαδίκτυο χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο. Οποιοσδήποτε και για οποιονδήποτε σκοπό μπορεί να δημοσιεύσει πληροφορίες. Ο χρήστης χωρίς ειδικές δεξιότητες μπορεί να χαθεί στην άβυσσο των πληροφοριών και να πέσει θύμα παραπληροφόρησης.

Προκειμένου να δεχθούν τα οφέλη των τεχνολογικών εξελίξεων και του Διαδικτύου οι χρήστες θα πρέπει να αποκτήσουν δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού. Μόνο τότε θα μπορέσουν να εντοπίσουν και να ανακτήσουν μέσα από τον τεράστιο όγκο των πληροφοριών, τις πληροφορίες εκείνες που ταιριάζουν στις ανάγκες τους, να τις αξιολογήσουν ως προς το περιεχόμενο και τη συνάφειά τους, αλλά και να τις χρησιμοποιήσουν σωστά σεβόμενοι τα δικαιώματα περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ο πληροφοριακός γραμματισμός θεωρείται βασικό στοιχείο της σύγχρονης κοινωνίας της πληροφορίας. Τα μέλη της κοινωνίας της πληροφορίας θα πρέπει να είναι ικανά να αναγνωρίσουν την ανάγκη τους για πληροφόρηση και να είναι σε θέση να εντοπίσουν, αξιολογήσουν και χρησιμοποιήσουν την απαιτούμενη πληροφορία. Οι δεξιότητες αυτές θα τους επιτρέψουν να χρησιμοποιήσουν την πληροφορία με κριτική σκέψη για την επίλυση επαγγελματικών και προσωπικών προβλημάτων τους. Τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα είναι ικανά για επιβίωση και συνεισφορά στη σύγχρονη κοινωνία. Είναι ανεξάρτητα και κριτικά σκεπτόμενα άτομα, ικανά για δια βίου μάθηση και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας.

Εισαγωγή

Σήμερα θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, έτσι ώστε οι απόφοιτοι εκτός από τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει κατά την μαθητική και φοιτητική τους σταδιοδρομία να είναι ικανοί για δια βίου μάθηση και για ενεργό συμμετοχή στη κοινωνία, σε όλη την μετέπειτα ζωή τους. Ο ρόλος των Βιβλιοθηκών και ιδιαίτερα των ακαδημαϊκών είναι εξαιρετικά σημαντικός, καθώς αποτελούν τους υπεύθυνους φορείς για την ανάδειξη του προβλήματος και της επίλυσής του. Η έμφαση από την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, που έχουν ήδη αγγίξει ένα αρκετά υψηλό επίπεδο, μετακινείται πλέον στο πώς θα καταστήσουν τους χρήστες ικανούς να τις χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί αρχικά να αποσαφηνίσει το θέμα του πληροφοριακού γραμματισμού και εν συνεχεία να συγκρίνει τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχουν η Βιβλιοθήκη του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.) και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath, Ηνωμένο Βασίλειο. Κατά τη διάρκεια της έρευνας διαπιστώθηκε ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί θέμα που απασχολεί έντονα τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο, όπως αποδεικνύεται και από την πλούσια παραγωγή επιστημονικών δημοσιεύσεων, τη διεξαγωγή πλήθους συνεδρίων, σεμιναρίων, εργαστηρίων και την ίδρυση ενώσεων βιβλιοθηκονόμων και επαγγελματιών της πληροφόρησης για τον πληροφοριακό γραμματισμό.

Ο όρος «πληροφοριακή παιδεία» χρησιμοποιείται ίσως συνηθέστερα για να εκφράσει το ίδιο περιεχόμενο με τον πληροφοριακό γραμματισμό. Μέχρις στιγμής η ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα δεν έχει συμφωνήσει για τη χρήση ενός εκ των δύο όρων και αυτό αποτελεί πρόβλημα. Στην παρούσα εργασία, μετά από έρευνα που πραγματοποιήθηκε για το ζήτημα και αναλύεται στη συνέχεια, χρησιμοποιείται ο όρος «πληροφοριακός γραμματισμός» ως μετάφραση του αγγλικού όρου «information literacy», ενώ ο όρος «πληροφοριακή παιδεία» δεν θεωρείται ότι εκφράζει το ίδιο περιεχόμενο, αλλά μια ευρύτερη έννοια.

Στο Α' μέρος της παρούσας μελέτης επιχειρείται να οριστεί ο πληροφοριακός γραμματισμός και να τεθεί ένα πλαίσιο με βάση την διεθνή βιβλιογραφία. Έτσι, αναφέρονται οι σημαντικότεροι ορισμοί για το τι είναι πληροφοριακός γραμματισμός και γίνεται η διάκριση μεταξύ των όρων που συχνά συγχέονται με αυτόν. Μια σύντομη ιστορική αναδρομή αναδεικνύει το πόσο παλιά είναι η ανάγκη για τέτοιες δεξιότητες, αλλά και τις πρωτοβουλίες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην διάδοση και εξέλιξη του πληροφοριακού γραμματισμού σε όλο τον κόσμο μέχρι και σήμερα. Η περιγραφή των σημαντικότερων προτύπων και μοντέλων πληροφοριακού γραμματισμού από οργανισμούς και ερευνητές επιτρέπει την αναγνώριση διαφορετικών προσεγγίσεων του θέματος και αποτελεί εργαλείο για την κατανόηση της λειτουργίας των παρεχόμενων προγραμμάτων που βασίζονται σε αυτά. Στη συνέχεια, αναδεικνύεται η συμβολή του πληροφοριακού γραμματισμού, τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στη δια βίου μάθηση, αλλά και ο νέος ρόλος του βιβλιοθηκονόμου ως εκπαιδευτή τέτοιων μαθημάτων. Αναλύονται θέματα αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού, όπως η ανάγκη για ενσωμάτωσή τους στα προγράμματα σπουδών των τμημάτων και για συνεργασία με το ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό προσωπικό, όπως έχει αναδείξει η βιβλιογραφία. Τέλος, αναφέρονται οι νέες τάσεις στην παροχή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού μέσω ηλεκτρονικής εκπαίδευσης και

Παγκόσμιος Ιστός 2.0 και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται προκειμένου να αποτιμηθούν οι δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού που έχουν αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι.

Στο Β΄ Μέρος της εργασίας περιγράφονται τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath της Αγγλίας. Αρχικά γίνεται μια εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο του Bath και στην ίδια τη Βιβλιοθήκη προκειμένου να γίνουν αντιληπτές οι δυνατότητες και οι απαιτήσεις των προγραμμάτων και μια αναφορά στις στρατηγικές του Πανεπιστημίου, με βάση τις οποίες σχεδιάζονται τα μαθήματα. Ακολουθούν, η περιγραφή των μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού, είτε αυτά παρέχονται με συμβατική διδασκαλία μέσα στη τάξη, είτε ηλεκτρονικά και εξ αποστάσεως. Παρουσιάζονται οι μέθοδοι αποτίμησης που χρησιμοποιούνται προκειμένου οι εκπαιδευτές να διαπιστώσουν τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού που απέκτησαν οι εκπαιδευόμενοι και τέλος εμφανίζονται κάποια στατιστικά στοιχεία που δείχνουν τα μαθήματα σε αριθμούς.

Οι ίδιες ακριβώς ενότητες εμφανίζονται και στο Γ΄ Μέρος, σε αυτή την περίπτωση όμως περιγράφονται τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχει η Βιβλιοθήκη του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. απαρτίζεται από την Κεντρική Βιβλιοθήκη, το Σπουδαστήριο της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας (Σ.Δ.Ο.), το Σπουδαστήριο της Σχολής Επαγγελματίων Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.) και από τις Βιβλιοθήκες των Παραρτημάτων Κιλκίς, Κατερίνης και Μουδανιών. Η παρούσα μελέτη αφορά μόνο την Κεντρική Βιβλιοθήκη και τα Σπουδαστήρια (Σ.Δ.Ο. και Σ.Ε.Υ.Π.) που στεγάζονται στη Σίνδο Θεσσαλονίκης και όχι τις Βιβλιοθήκες των Παραρτημάτων, οι οποίες ενδεικτικά αναφέρεται ότι δεν απασχολούν μόνιμο προσωπικό και συνήθως κάνουν απλές παρουσιάσεις των χώρων και υπηρεσιών τους.

Α Μέρος

Ο όρος πληροφοριακός γραμματισμός τα τελευταία χρόνια έχει απασχολήσει έντονα τους βιβλιοθηκονόμους και τους επιστήμονες της πληροφόρησης, αλλά και άλλους διάφορους οργανισμούς, έχοντας ως αποτέλεσμα μια πλούσια παραγωγή επιστημονικών δημοσιεύσεων για την αποσαφήνιση του όρου.

Ορισμοί

Ο περισσότερο διαδεδομένος και χρησιμοποιούμενος ορισμός είναι αυτός της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (American Library Association, ALA), σύμφωνα με τον οποίο πληροφοριακός γραμματισμός «είναι ένα σύνολο ικανοτήτων που απαιτεί από τα άτομα να αναγνωρίζουν πότε χρειάζονται πληροφόρηση και να έχουν την ικανότητα να εντοπίζουν, αξιολογούν και χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την απαιτούμενη πληροφορία» (ALA, 1989).

Η Doyle (1992) ορίζει ότι πληροφοριακά εγγράμματο άτομο είναι αυτό που:

- Αναγνωρίζει την πληροφοριακή του ανάγκη
- Αναγνωρίζει ότι η πλήρης και ακριβής πληροφορία αποτελεί τη βάση για την λήψη απόφασης με κριτική σκέψη
- Διατυπώνει ερωτήσεις βασισμένες στην πληροφοριακή του ανάγκη
- Προσδιορίζει πιθανές πηγές πληροφόρησης
- Αναπτύσσει επιτυχημένες στρατηγικές αναζήτησης
- Έχει πρόσβαση σε πληροφορίες μέσω ηλεκτρονικών τεχνολογιών
- Αξιολογεί την πληροφορία
- Οργανώνει την πληροφορία για πρακτικές εφαρμογές
- Ενσωματώνει την νέα πληροφορία σε ένα υπάρχον γνωστικό σύστημα
- Χρησιμοποιεί την πληροφορία για κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων

Ο Πιστοποιημένος Οργανισμός για τους Επαγγελματίες των Βιβλιοθηκών και της Πληροφόρησης [Ηνωμένο Βασίλειο] (Chartered Institute of Library and Information Professionals, CILIP) ορίζει τον πληροφοριακό γραμματισμό ως την ικανότητα κάποιου, «να γνωρίζει πότε και γιατί χρειάζεται την πληροφορία, πού να την εντοπίσει και πώς να την αξιολογήσει, χρησιμοποιήσει και μεταδώσει με ηθικό τρόπο». (CILIP, 2011).

Για τους Lenox και Walker πληροφοριακά εγγράμματος «είναι αυτός που έχει αναλυτικές και κριτικές ικανότητες, για να διατυπώνει ερευνητικά ερωτήματα και να αξιολογεί τα αποτελέσματα, καθώς και ικανότητες να αναζητά και να αποκτά πρόσβαση σε μια πληθώρα πληροφοριακών μέσων, προκειμένου να καλύπτει την πληροφοριακή του ανάγκη» (Lenox & Walker, 1993 αναφέρεται στους Webber & Johnston, 2000, σ. 382).

Ενώ, για τους Johnston και Webber πληροφοριακός γραμματισμός «είναι η υιοθέτηση κατάλληλης πληροφοριακής συμπεριφοράς για την απόκτηση, με οποιοδήποτε κανάλι ή μέσο, πληροφορίας που ταιριάζει καλά στις πληροφοριακές ανάγκες, μαζί με κριτική γνώση για την σημασία της συνετής και ηθικής χρήσης της πληροφορία στην κοινωνία» (Johnston και Webber, 2003, σ. 336).

Η Διακήρυξη της Πράγας θεωρεί ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός «περιλαμβάνει γνώση των πληροφοριακών ενδιαφερόντων και αναγκών κάποιου και την ικανότητα να προσδιορίζει, εντοπίζει, αξιολογεί, οργανώνει και δημιουργεί, χρησιμοποιεί και μεταδίδει πληροφορία αποτελεσματικά για την κάλυψη θεμάτων ή προβλημάτων που τον αφορούν. Αποτελεί βασική προϋπόθεση για αποτελεσματική συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας και μέρος του βασικού ανθρώπινου δικαιώματος για δια βίου μάθηση» (The Prague Declaration, 2003).

Οι παραπάνω είναι μόνο μερικοί από τους ορισμούς, που προσπαθούν να περιγράψουν τον όρο «πληροφοριακός γραμματισμός», ωστόσο διαπιστώνονται σε όλους τα εξής κοινά σημεία:

- Αναγνώριση πληροφοριακής ανάγκης
- Εντοπισμός της απαιτούμενης πληροφορίας
- Αξιολόγηση της συναφούς, προς τη πληροφοριακή ανάγκη, πληροφορία
- Χρήση της πληροφορίας

Χαρακτηριστικό του πληροφοριακού γραμματισμού, όπως προκύπτει από τους παραπάνω ορισμούς αλλά και γενικά από τη βιβλιογραφία, είναι η κριτική σκέψη. Επομένως, πληροφοριακός γραμματισμός είναι η ικανότητα των ατόμων να αναγνωρίζουν την ανάγκη τους για πληροφόρηση, να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν με νόμιμο και ηθικό τρόπο τις πληροφορίες για επίλυση προβλημάτων που τους αφορούν, αναπτύσσοντας κριτική σκέψη.

Ζητήματα Ορολογίας

Κοινό σημείο των περισσότερων ερευνητών που έχουν ασχοληθεί με το θέμα του πληροφοριακού γραμματισμού είναι η δυσκολία του ορισμού της. Χαρακτηριστική είναι η φράση του Denis Ralph: «ο πληροφοριακός γραμματισμός, όπως και η δια βίου μάθηση είναι από εκείνες τις έννοιες που μπορεί να περάσει κανείς μια ζωή προσπαθώντας να τις ορίσει» (Ralph, 2004, σ.6 αναφέρεται στην Κανάκη, 2008, σ. 3).

Όσον αφορά στην ορολογία της αγγλικής γλώσσας, υπάρχουν αρκετοί όροι που συχνά συγχέονται με αυτόν του πληροφοριακού γραμματισμού, αλλά και αρκετές μορφές γραμματισμού, που προκαλούν σύγχυση στον ερευνητή που καταπιάνεται με το συγκεκριμένο θέμα. Αλλά, και στην ελληνική πραγματικότητα το πρόβλημα παραμένει. Μείζον είναι το ζήτημα της ορολογίας, αφού δεν φαίνεται να έχουν συμφωνήσει οι έλληνες ερευνητές για ένα κοινό όρο. Παρακάτω παρατίθενται οι συνηθέστεροι από τους όρους που συναντιούνται στην βιβλιογραφία και γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης του θέματος.

Ελληνικό Ζήτημα Ορολογίας

Η ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα αυτή τη στιγμή είναι διχασμένη, ως προς τη χρήση των όρων «πληροφοριακή παιδεία» και «πληροφοριακός γραμματισμός». Ο ορισμός των δύο αυτών όρων και η σωστή χρήση τους, θα διευκόλυνε την έρευνα στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο και θα συνέβαλλε στην ανάπτυξη και προώθηση του πληροφοριακού γραμματισμού στην Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια η διεθνής βιβλιογραφία φαίνεται να έχει συμφωνήσει ότι ο αγγλικός όρος που περιγράφει καλύτερα την κριτική ικανότητα του ατόμου, να αναγνωρίζει την πληροφοριακή του ανάγκη και να εντοπίζει, αξιολογεί και χρησιμοποιεί σωστά την πληροφορία είναι ο όρος «Information Literacy». Με δεδομένο αυτό ξεκίνησε μια έρευνα για την διάκριση των δύο όρων. Παρακάτω, γίνεται μια προσπάθεια ορισμού της λέξης literacy και μετάφρασή της στα ελληνικά, ώστε να διαπιστωθεί ποιος όρος περιγράφει καλύτερα το παραπάνω περιεχόμενο στην ελληνική γλώσσα.

Το Oxford English Dictionary (2006) αναφέρει, ότι η λέξη *literacy* προέρχεται από την λατινική *litterātus*, παράγωγο της λέξης *littera* που σημαίνει *letter* δηλαδή *γράμμα* και εξηγεί πως *literacy* είναι «η ικανότητα του ατόμου να γράφει και να διαβάζει», ενώ το Dictionary of Education (2009) την ορίζει ως «την ικανότητα του ατόμου να γράφει και να διαβάζει, σ' ένα επίπεδο κατάλληλο για τις ίδιες του τις ανάγκες και για τις προσδοκίες της κοινωνίας». Από την άλλη, το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Τριανταφυλλίδη (1998) ορίζει την *παιδεία* ως «πνευματική καλλιέργεια, μόρφωση, κουλτούρα» σαφέστατα ευρύτερα από την αγγλική απόδοση. Ενώ, το Σύγχρονο λεξικό των βασικών εννοιών (Διαμαντόπουλος, 2002) περιγράφει την παιδεία ως την «*συστηματική αγωγή των παιδιών και των εφήβων. Το σύνολο των ενεργειών με τις οποίες ο άνθρωπος κατακτά την πνευματική, ηθική και κοινωνική του ολοκλήρωση. Ετυμολογία: προέρχεται από το ρήμα παιδεύω, που σημαίνει ανατρέφω παιδί, διδάσκω. Συνώνυμα: εκπαίδευση, μάθηση, πνευματική και ηθική καλλιέργεια, μόρφωση, παιδείωση, διδασκαλία, διδασχή, γνώση, κουλτούρα.*» επίσης ευρύτερος ορισμός από αυτόν της αγγλικής.

Η UNESCO παρουσιάζει ένα περισσότερο διευρυμένο ορισμό για τη λέξη literacy, από την ικανότητα του *γράφω και διαβάζω*, αλλά και πάλι όχι τόσο όσο αυτόν της ελληνικής λέξης παιδείας. Ο ορισμός έχει ως εξής: «*literacy είναι η ικανότητα του ατόμου να προσδιορίζει, κατανοεί, ερμηνεύει, δημιουργεί, επικοινωνεί και υπολογίζει, χρησιμοποιώντας έντυπα και γραπτά υλικά που συνδέονται με διαφορετικά περιβάλλοντα. Περιλαμβάνει συνεχή μάθηση, η οποία καθιστά το άτομο ικανό να επιτύχει του στόχους του, αναπτύσσοντας τις γνώσεις και τις δυνατότητές του και συμμετέχοντας πλήρως στην κοινότητα και στην ευρύτερη κοινωνία (UNESCO, 1995).*

Επομένως, η ελληνική λέξη *παιδεία* δεν φαίνεται να μεταφράζει απόλυτα την αγγλική λέξη *literacy*, καθώς αποτελεί έννοια ευρύτερη. Η λέξη *παιδεία* ορίζει τη μόρφωση, την πνευματική και ηθική καλλιέργεια, την κουλτούρα, ενώ, η λέξη *literacy* την ικανότητα του ατόμου να γράφει και να διαβάζει ή, στους λίγο πιο διευρυμένους ορισμούς, τις δεξιότητες εκείνες που επιτρέπουν στο άτομο να καλύπτει τις ανάγκες του και να λειτουργεί στα πλαίσια της κοινωνίας.

Με μια ακόμη αναζήτηση στα ελληνικά λεξικά διαπιστώθηκε ότι η λέξη *αλφαβητισμός* αποδίδεται από το λεξικό του Τριανταφυλλίδη (1998) ως «*η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού*» και ο *αναλφαβητισμός* ως «*η έλλειψη των στοιχειωδών γνώσεων που*

επιτρέπουν σε κάποιον (σε παιδί σχολικής ηλικίας ή σε ενήλικα) να διαβάσει και να γράφει τη μητρική του γλώσσα». Ενώ, ο όρος *γραμματισμός* δεν βρέθηκε σε κανένα από τα δύο λεξικά. Βρέθηκαν όμως, άλλες αναφορές στον ορισμό του «γραμματισμού» (Κωστάκη, 2001; Μητσικοπούλου, 2001), οι οποίες αναδεικνύουν τον *γραμματισμό*, ως έννοια ευρύτερη του *αλφαριθμητισμού* και στενότερη της *παιδείας*. Σύμφωνα με την Μητσικοπούλου (Επίκουρη καθηγήτρια αγγλικής γλώσσας) ο όρος *γραμματισμός* αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου *literacy* και «αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κλπ.)» (Μητσικοπούλου, 2001, σ. 1). Επομένως, διαπιστώνεται ότι η λέξη «*γραμματισμός*» αποδίδει σωστότερα τη λέξη «*literacy*», συνεπώς και ο όρος «*πληροφοριακός γραμματισμός*» αποδίδει σωστότερα τον όρο «*information literacy*».

Υπάρχει όμως και η άλλη άποψη, όπως εκφράζεται από την Κανάκη (2008), η οποία τάσσεται υπέρ του όρου *πληροφοριακή παιδεία*, «με το τεκμήριο του ευρύτερα γνωστού» καθώς, η έρευνά της, σε θεματικές επικεφαλίδες και καταλόγους βιβλιοθηκών, εμφάνισε ως περισσότερο χρησιμοποιούμενο τον όρο *πληροφοριακή παιδεία* και λιγότερο τον όρο *πληροφοριακό γραμματισμό*.

Προσωπικά, θεωρώ ότι ο όρος *πληροφοριακός γραμματισμός*, που μεταφράζει ακριβώς τον αγγλικό όρο *information literacy*, περιγράφει τις δεξιότητες εκείνες που απαιτούνται για να εντοπίσει, αξιολογήσει και χρησιμοποιήσει κάποιος την απαιτούμενη πληροφορία. Ενώ, ο όρος *πληροφοριακή παιδεία* μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έννοια ευρύτερη, που περιγράφει τη γενικότερη στάση και αντίληψη που υιοθετεί ένας άνθρωπος για την πληροφορία αυτή καθαυτή, τη χρήση της αλλά και τη διαδικασία της πληροφόρησης, η οποία ενέχει τη διαδικασία του τρόπου πρόσληψης της πληροφορίας και κατ' επέκταση το επίπεδο δεξιοτήτων *πληροφοριακού γραμματισμού* που μπορεί να έχει αναπτύξει ή όχι κάποιος.

Άλλοι Όροι

Όροι όπως *εκπαίδευση στη χρήση βιβλιοθήκης (library instruction)*, *βιβλιογραφική εκπαίδευση (bibliographic instruction)*, *εκπαίδευση χρηστών (users instruction)* και *πληροφοριακή εκπαίδευση (information instruction)*, χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο στο παρελθόν και έχουν δώσει πλέον τη θέση τους στον όρο *πληροφοριακός γραμματισμός*, που ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Δεν μπορούν να θεωρηθούν ακριβώς συνώνυμοι, καθώς ο *πληροφοριακός γραμματισμός* αποτελεί έννοια ευρύτερη που περιλαμβάνει τις παραπάνω. Για παράδειγμα, ο όρος *εκπαίδευση στη χρήση βιβλιοθήκης* εστιάζει περισσότερο στην ικανότητα του χρήστη να χρησιμοποιεί πληροφορίες στα όρια μιας βιβλιοθήκης, η *εκπαίδευση χρηστών* στην διδασκαλία των χρηστών για την χρήση της βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της και η *βιβλιογραφική εκπαίδευση* στην εκπαίδευση στον τρόπο λειτουργίας των εργαλείων και υπηρεσιών μιας Βιβλιοθήκης με σκοπό την αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών (Lau, 2006). Ωστόσο, ο *πληροφοριακός γραμματισμός* περιλαμβάνει την αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών που επιτυγχάνεται με διάφορα μέσα, πέρα από τα όρια μιας βιβλιοθήκης (Andretta, 2005), καθώς και τις δυνατότητες αξιολόγησης, οργάνωσης και χρήσης της πληροφορίας. Πρόκειται, δηλαδή, για έννοια που προϋποθέτει την ύπαρξη των προηγούμενων.

Μορφές Παιδείας – Πολυγραμματισμοί

Σύμφωνα με το λεξικό βασικών εννοιών του Διαμαντόπουλου (2002) υπάρχουν διάφορες μορφές παιδείας, «ανθρωπιστική, εθνική, κοινωνική και άλλες. Ειδικότερα νοείται α) η γενική παιδεία (αφορά τη γενική εκπαίδευση), β) ειδική παιδεία (επαγγελματική και τεχνολογική εκπαίδευση), γ) κλασική παιδεία (συμπεριλαμβάνει και τις θεωρητικές επιστήμες) και δ) η πρακτική παιδεία (βασίζεται στις θετικές επιστήμες). (Διαμαντόπουλος, 2002).

Ειδικές παιδείες θα μπορούσαν να θεωρηθούν η θεατρική παιδεία, η αθλητική παιδεία, η καταναλωτική παιδεία, η πληροφοριακή παιδεία κ.α. Η πολλαπλότητα της παιδείας σύμφωνα με την Bholá «χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει, είτε την ύπαρξη περισσότερων από τη στοιχειώδη γνώση σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο (π.χ. επιστημονική παιδεία) ή ένα επίπεδο επάρκειας (π.χ. επαγγελματική παιδεία) ή πιθανόν μια συγκεκριμένη ιδεολογική θέση του ατόμου για την προαγωγή της παιδείας (π.χ. χειραφετημένη παιδεία)» (Bholá, 1997, αναφέρεται σε Bawden, 2001, σ. 223).

Στην βιβλιογραφία κυρίως στην αγγλική γλώσσα, αλλά και στην ελληνική, εμφανίζονται αρκετοί όροι που περιγράφουν άλλες παιδείες ή καλύτερα γραμματισμούς, οι οποίοι συχνά παραλληλίζονται με αυτόν του πληροφοριακού γραμματισμού. Οι συνηθέστεροι όροι, όπως τους συγκεντρώνει ο Bawden (2001), είναι:

- Γραμματισμός στην Τεχνολογία της Πληροφορίας/ Computer literacy/ Information Technology (IT)/ Electronic Information Literacy
- Γραμματισμός στη Χρήση Βιβλιοθήκης/ Library literacy
- Γραμματισμός των Μέσων/ Media literacy
- Γραμματισμός Δικτύων/ Network literacy/ Internet Literacy/ Hyper-Literacy
- Ψηφιακός Γραμματισμός/ Digital Literacy/ Digital Information Literacy

Οι γραμματισμοί αυτοί, πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι αποτελούν όρους διάφορους του πληροφοριακού γραμματισμού και δεν πρέπει να συγχέονται μ' αυτόν. Για την ακρίβεια ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί και πάλι έννοια ευρύτερη και καλύπτει ένα σημαντικό μέρος των παραπάνω.

Ο όρος που περισσότερο συχνά συγχέεται και παραλληλίζεται με αυτόν του πληροφοριακού γραμματισμού είναι ο γραμματισμός στην τεχνολογία της πληροφορίας (Information technology literacy), ο οποίος περιλαμβάνει δεξιότητες που καθιστούν το άτομο ικανό «να χρησιμοποιεί υπολογιστές, εφαρμογές λογισμικού, βάσεις δεδομένων και άλλες τεχνολογίες για να πετύχει μια ευρεία ποικιλία σκοπών ακαδημαϊκών, επαγγελματικών και προσωπικών» (ACRL, 2000, σ. 3). Η ACRL τονίζει επίσης, ότι ο γραμματισμός στην τεχνολογία της πληροφορίας περιγράφει την ευχέρεια με την τεχνολογία, και όχι απλώς την παραγαλίστικη γνώση κάποιων εφαρμογών, «εστιάζει στην κατανόηση των βασικότερων ιδεών της τεχνολογίας και στην εφαρμογή των διαδικασιών επίλυσης-προβλημάτων και κριτικής σκέψης για τη χρήση της τεχνολογίας» (ACRL, 2000, σ. 3). Για την απόκτηση δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού απαιτούνται δεξιότητες στην τεχνολογία της πληροφορίας. Η Bruce αποσαφηνίζει: «Ο γραμματισμός στην τεχνολογία της πληροφορίας συνίσταται στην ικανότητα του ατόμου να δουλεύει με τον εξοπλισμό και το λογισμικό σε ένα τεχνικό επίπεδο. Ο πληροφοριακός γραμματισμός συνίσταται στην ικανότητα του ατόμου να κάνει αποτελεσματική χρήση της πληροφορίας, που γίνεται διαθέσιμη μέσω της τεχνολογίας και άλλων πηγών» (Bruce & Candy, 2000 αναφέρεται στους Lauretta & Bruce, 2002).

Ιστορική αναδρομή

Ο πληροφοριακός γραμματισμός θεωρείται ένας νέος σχετικά όρος στην επιστήμη της πληροφόρησης, αλλά και γενικότερα στη σύγχρονη κοινωνία. Ωστόσο, έρευνα της Μπαλτά (2008) κάνοντας ιστορική αναδρομή στην χρήση του όρου καταγράφει κάποιες πρώιμες ενδείξεις, για την ύπαρξη προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού κατά τον 19^ο αιώνα. Φυσικά δεν πρόκειται για προγράμματα με τη σημερινή μορφή, αλλά για κάποιους πειραματισμούς στην εκπαίδευση χρήσης της βιβλιοθήκης, με απώτερο σκοπό την αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας και μάθησης. Χαρακτηριστικό είναι το κείμενο του Dewey το 1866 «καθηγητής μετά τον καθηγητή στέλνει τις τάξεις του ή πηγαίνει μαζί τους στη βιβλιοθήκη και τους διδάσκει να εξερευνούν μόνοι τους και να χρησιμοποιούν τα βιβλία, προχωρώντας πέρα από τη μεθοδολογία της σχολικής εκπαίδευσης με την παπαγαλίζουσα απαγγελία της, από ένα κείμενο» (Dewey, 1866, σ.50, αναφέρεται στην Μπαλτά, 2008, σ. 4). Στην έρευνα της Μπαλτά αναφέρεται ότι, πειραματισμοί για την παροχή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού γίνονται από το 1820, είτε με τη μέθοδο σεμιναρίων, είτε ως τμήμα των διδασκόμενων μαθημάτων.

Ο όρος πληροφοριακός γραμματισμός χρησιμοποιείται πρώτη φορά από τον Paul Zurkowski, πρόεδρο της Ένωσης Πληροφοριακής Βιομηχανίας (Information Industry Association) στην Εθνική Επιτροπή Βιβλιοθηκών και Επιστήμης της Πληροφόρησης (National Commission on Libraries and Information Science) το 1974 (Doyle, 1994; Webber & Johnston, 2000; Bundy, 2004; Owusu-Ansah, 2005). Ο Zurkowski περιέγραψε τον πληροφοριακό γραμματισμό ως: «1) την χρήση των πηγών πληροφόρησης στην εργασία, 2) τις τεχνικές και δεξιότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για τη χρήση των πληροφοριακών εργαλείων και των πρωτογενών πηγών και 3) τη χρήση των πληροφοριών για την επίλυση προβλημάτων» (Μπαλτά, 2008).

Σταθμό στην εξέλιξη του πληροφοριακού γραμματισμού θα αποτελέσει ο ορισμός της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (ALA), το 1989. Πρόκειται για τον ορισμό που αναφέρθηκε ήδη, σύμφωνα με τον οποίο το πληροφοριακά εγγράμματο άτομο είναι «ικανό να αναγνωρίζει τότε χρειάζεται πληροφόρηση και να έχει την ικανότητα να εντοπίζει, αξιολογεί και χρησιμοποιεί αποτελεσματικά την απαιτούμενη πληροφορία». Ο ορισμός της ALA ήταν ο πρώτος πλήρης που διατυπώθηκε για τον πληροφοριακό γραμματισμό και αποτέλεσε σημείο αναφοράς για μια σειρά δημοσιεύσεων, που βασίστηκαν σε αυτό αλλά και προχώρησαν σε περαιτέρω ανάλυση ορίζοντας επιπλέον χαρακτηριστικά (Doyle, 1994; Webber & Johnston, 2000; Bundy, 2004; Owusu-Ansah, 2005; Κανάκη, 2008;).

Το 1990 οι Eisenberg και Berkowitz δημοσιεύουν το μοντέλο Big Six Skills με τα έξι βασικά στάδια που απαιτούνται από τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα και για τα οποία γίνεται εκτενέστερη αναφορά στη συνέχεια. Το 1992 η Christina Doyle ορίζει τα δέκα χαρακτηριστικά του πληροφοριακά πεπαιδευμένου ατόμου, όπως έχουν ήδη περιγραφεί, ακολουθώντας επίσης τα χνάρια της ALA. Το 1993 η Carol Kuhlthau παρουσιάζει το μοντέλο Διαδικασία Αναζήτησης Πληροφοριών, το οποίο ξεφεύγει από τον ορισμό των συγκεκριμένων δεξιοτήτων, που θα πρέπει να αναπτύσσουν τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα, παρουσιάζοντας τον πληροφοριακό γραμματισμό, ως έναν τρόπο μάθησης και όχι ως μια σειρά ικανοτήτων που πρέπει να αποκτηθούν, η ύπαρξη ωστόσο συγκεκριμένων δεξιοτήτων παραμένουν αναγκαίες.

Το 1997 η Christine Bruce από την Αυστραλία δημοσιεύει το έργο *Οι Επτά Όψεις του Πληροφοριακού Γραμματισμού (The Seven Faces of Information Literacy)*, το οποίο κερδίζει το βραβείο Αυστραλιανής Διδακτορικής Έρευνας και το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας

(Bundy, 2004). Παρέχοντας μια θεωρητική και φαινομενογραφική (phenomenographic) προσέγγιση παρουσιάζει το Σχεσιακό Μοντέλο (Relational Model), το οποίο υιοθετείται από πολλούς οργανισμούς ανά τον κόσμο. Η Bruce αντιτίθεται στις προηγούμενες μεθόδους και τονίζει πως η έρευνα για τον πληροφοριακό γραμματισμό δεν θα πρέπει να εστιάζει στην περιγραφή των γνωρισμάτων, αλλά στις ιδέες και στην σύλληψη/εμπειρία (experience), στο πως αυτή βιώνεται από τα άτομα, στην περιγραφή παρά τον ορισμό (Bruce, 1997, σ.169 αναφέρεται στους Webb & Powis, 2004).

Το 1999 η Εταιρεία Εθνικών Κολεγιακών και Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών της Μ. Βρετανίας (Society of College National and University Libraries, SCONUL) δημιουργεί τους *Επτά Στόλους του Πληροφοριακού Γραμματισμού (The Seven Pillars of Information Literacy)*, το οποίο καθορίζει τις επτά βασικές δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτούν οι απόφοιτοι της ανώτατης εκπαίδευσης. Το 2000 η Ένωση των Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Association of College and Research Libraries, ACRL) τμήμα της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (ALA) διατυπώνει τα πρότυπα αποτίμησης πληροφοριακού γραμματισμού για την ανώτατη εκπαίδευση. Ενώ λίγο αργότερα, ο Οργανισμός Αυστραλίας και Ν. Ζηλανδίας για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό (Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, ANZIIL) δημοσιεύει και αυτό πρότυπα για τον πληροφοριακό γραμματισμό, που βασίζονται σε αυτά της ACRL (Bundy, 2004). Τα πρότυπα του ANZIIL αναθεωρήθηκαν και μετονομάστηκαν από *Πρότυπα σε Πλαίσιο για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό στην Ανώτατη Εκπαίδευση*, σε μια δεύτερη έκδοση το 2004. Τα τρία παραπάνω πρότυπα περιγράφονται λεπτομερώς στις ακόλουθες ενότητες.

Τα τελευταία χρόνια σημαντική είναι και η συμβολή της UNESCO στην διάδοση και καθιέρωση του πληροφοριακού γραμματισμού. Ήδη από το 1998 με την διακήρυξη για τους στόχους της ανώτατης εκπαίδευσης και την δια βίου μάθηση (UNESCO, 1998) έχει αναφερθεί στο θέμα. Η πρώτη, όμως, επίσημη τοποθέτηση και αναφορά στην πληροφοριακή παιδεία γίνεται με την διακήρυξη της Πράγας το 2003 (Prague Declaration, 2003), στην οποία συμμετέχουν 23 χώρες απ' όλο τον κόσμο και ορίζουν τις βασικές αρχές του πληροφοριακού γραμματισμού. Μεταξύ αυτών ορίζουν ότι, α) η δημιουργία της Κοινωνίας της Πληροφορίας αποτελεί το κλειδί για κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη σε επίπεδο εθνών, κοινοτήτων, οργανισμών και ατόμων, β) σε συνδυασμό με τεχνολογικές και επικοινωνιακές δεξιότητες μπορεί να εξαλείψει τις ανισότητες, γ) αφορά όλους τους τομείς της κοινωνίας και απαιτεί προαγωγή μέσω διεπιστημονικών προγραμμάτων από τις κυβερνήσεις και δ) αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της *εκπαίδευσης για όλους* και βασικό ανθρώπινο δικαίωμα στη δια βίου μάθηση.

Το 2005 η UNESCO, η Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών και Οργανισμών (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA) και το Εθνικό Βήμα για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό (National Forum on Information Literacy, NFIL) συνδιοργανώνουν διημερίδα για τον πληροφοριακό γραμματισμό και τη δια βίου μάθηση στην Αλεξάνδρεια, με αποτέλεσμα την σχετική προκήρυξη (*Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning*), η οποία τονίζει ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί τον πυρήνα της δια βίου μάθησης, βασικό ανθρώπινο δικαίωμα στον ψηφιακό κόσμο και συντελεστή κοινωνικής ένταξης όλων των εθνοτήτων. Η προκήρυξη αυτή επίσης, περιλαμβάνει προτροπές προς κυβερνήσεις και διακυβερνητικούς οργανισμούς για πολιτικές και προγράμματα προαγωγής του πληροφοριακού γραμματισμού και της δια βίου μάθησης με στόχο την κοινωνία της πληροφορίας.

Το 2006 μια τρίτη πρωτοβουλία της UNESCO, αυτή τη φορά στη Λιουμπλιάνα έχει σαν αποτέλεσμα την αποτίμηση για την εξέλιξη του πληροφοριακού γραμματισμού και της πληροφορίας της κοινωνίας, προσδιορισμό των θεμάτων που αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξή της και προτάσεις για το πώς αυτά θα αποφευχθούν. Στόχος και σε αυτή τη συνάντηση είναι η κοινωνία της πληροφορίας που θα επιτευχθεί μόνο μέσω του πληροφοριακού γραμματισμού (UNESCO & CEI, 2006).

Άλλες πρόσφατες ενέργειες για την προαγωγή του πληροφοριακού γραμματισμού είναι η πρωτοβουλία της UNESCO *Εκπαιδύοντας τους Εκπαιδευτές*, που ξεκίνησε το 2008 με την πραγματοποίηση εργαστηρίων σε όλο τον κόσμο για την δημιουργία ειδικών στην διδασκαλία πληροφοριακού γραμματισμού και η δημιουργία ενός παγκόσμιου λογότυπου για τον πληροφοριακό γραμματισμό κατά τη διάρκεια του ετήσιου συνεδρίου της IFLA (World Library and Information Congress) στον Καναδά το 2008 [βλέπε Παράρτημα] (Godwin, 2009).

Το πιο πρόσφατο πρότυπο για τον πληροφοριακό γραμματισμό αποτελεί αυτό της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Βιβλιοθηκών και Οργανισμών (IFLA), το οποίο δημοσιεύτηκε το 2006 και παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες για τις ακαδημαϊκές και σχολικές βιβλιοθήκες. Η IFLA προσπάθησε να περιλάβει όλη τη γνώση και εμπειρία που απέδωσαν τα προηγούμενα μοντέλα και πρότυπα, καταλήγοντας σε τρία βασικά στοιχεία που οδηγούν στον πληροφοριακό γραμματισμό (Lau, 2006). Περαιτέρω ανάλυση γίνεται ακολούθως.

Πρότυπα Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού

Τα τελευταία χρόνια οι περισσότεροι οργανισμοί βιβλιοθηκών ανώτατης εκπαίδευσης έχουν δραστηριοποιηθεί, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, προκειμένου να παρέχουν στις βιβλιοθήκες μέλη τους μια κοινή βάση για την παροχή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού. Χρησιμοποιώντας την γνώση και εμπειρία οργανισμών και ερευνητών αναπτύσσουν πρότυπα δεξιοτήτων, μοντέλα και πλαίσια για τον πληροφοριακό γραμματισμό δείχνοντας στις βιβλιοθήκες τον δρόμο για την παροχή τέτοιων προγραμμάτων και συμβάλλοντας στην προώθησή τους. Στη συνέχεια, αναλύονται το μοντέλο της SCONUL για το Ηνωμένο Βασίλειο, τα πρότυπα δεξιοτήτων της ACRL για τις Η.Π.Α., το πλαίσιο του ANZIIL για την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία και οι κατευθυντήριες οδηγίες της IFLA που αφορά βιβλιοθήκες ανά τον κόσμο.

SCONUL – Οι Επτά Στύλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού

Το μοντέλο «*οι Επτά Στύλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού (The Seven Pillars of Information Literacy)*» αναπτύχθηκε από την Συμβουλευτική Επιτροπή για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό (Advisory Committee on Information Literacy) της [Βρετανικής] Εταιρείας Κολεγιακών, Εθνικών και Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών (Society of College National and University Libraries, SCONUL), το 1999. Το ερέθισμα έδωσε η έκθεση της Εθνικής Επιτροπής Διερεύνησης Θεμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (National Committee of Inquiry into Higher Education), η οποία καθόρισε τις σημαντικότερες δεξιότητες που απαιτούνται για την μελλοντική επιτυχία των απόφοιτων ανώτατης εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από τον τομέα ενασχόλησής τους στην μετέπειτα ζωή τους. Αυτές όπως αναφέρει η SCONUL (1999, σ. 3) είναι:

- Επικοινωνιακές δεξιότητες (Communication Skills)
- Βασικές μαθηματικές δεξιότητες (Numeracy)
- Τεχνολογικές δεξιότητες (Information Technology)
- Γνώση του πώς να μαθαίνεις (Learning how to learn)

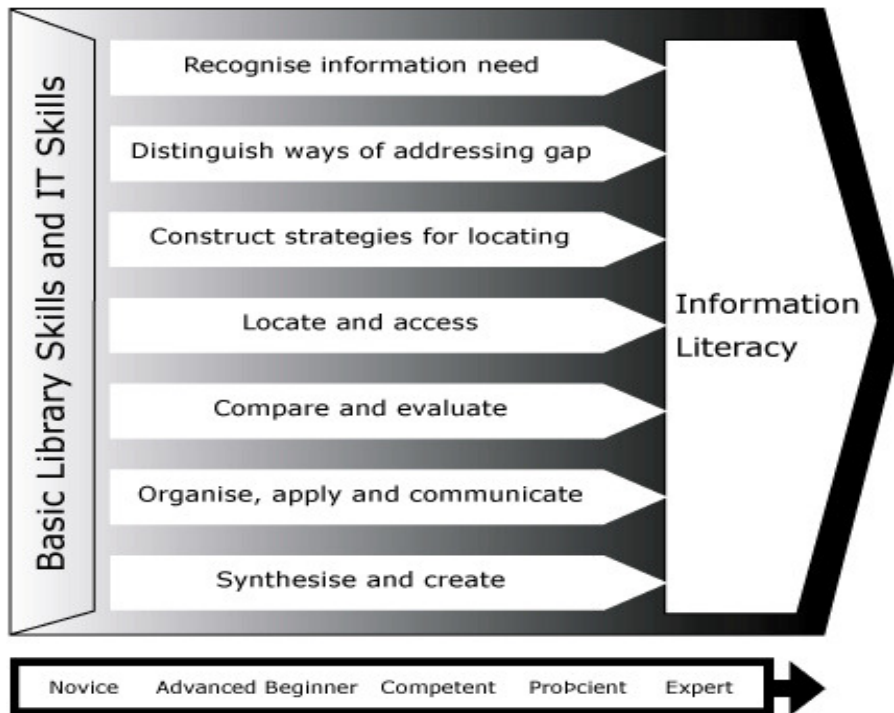
Σύμφωνα με το μοντέλο της SCONUL τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα θα πρέπει να διαθέτουν επτά κύριες δεξιότητες, οι οποίες περιγράφονται ακολούθως. Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιείται ευρέως από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου, κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού.

Οι Επτά Στύλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού -The Seven Pillars of Information Literacy

1. Η ικανότητα του ατόμου να αναγνωρίζει την πληροφοριακή του ανάγκη
2. Η ικανότητα του ατόμου να διακρίνει τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να καλύψει το κενό πληροφόρησης
  - γνώση των κατάλληλων πηγών, έντυπων και μη
  - επιλογή των πηγών που ταιριάζουν καλύτερα στην περίπτωση
  - ικανότητα να κατανοεί τα ζητήματα πρόσβασης στις πηγές
3. Η ικανότητα του ατόμου να δημιουργεί στρατηγικές για εντοπισμό της πληροφορίας
  - να διατυπώσει την πληροφοριακή ανάγκη
  - να αναπτύξει μία συστηματική μέθοδο κατάλληλη για την συγκεκριμένη ανάγκη
  - να κατανοήσει τις αρχές οικοδόμησης των βάσεων δεδομένων
4. Η ικανότητα του ατόμου να εντοπίζει και να αποκτά πρόσβαση στην πληροφορία
  - να αναπτύσσει κατάλληλες τεχνικές αναζήτησης (π.χ. χρήση συντελεστών Boolean)
  - να χρησιμοποιεί τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας, αλλά και διεθνή ακαδημαϊκά δίκτυα
  - να χρησιμοποιεί κατάλληλες υπηρεσίες ευρετηρίων και επιτομών, ευρετήρια παραπομπών και βάσεις δεδομένων
  - να χρησιμοποιεί μεθόδους τρέχουσας ενημέρωσης, ώστε να είναι πάντα ενημερωμένος για τις τελευταίες εξελίξεις
5. Η ικανότητα του ατόμου να συγκρίνει και να αξιολογεί πληροφορίες προερχόμενες από διαφορετικές πηγές
  - γνώση σε θέματα αντικειμενικότητας και κύρους/αυθεντίας
  - γνώση της διαδικασίας αξιολόγησης από ειδικούς επί του θέματος αναγνώστες που πραγματοποιείται στις επιστημονικές εκδόσεις
  - κατάλληλη εξαγωγή πληροφοριών ικανών να καλύψουν την πληροφοριακή του ανάγκη
6. Η ικανότητα του ατόμου να οργανώνει, εφαρμόζει και να μεταδίδει την πληροφορία σε άλλους με τον καταλληλότερο τρόπο
  - να παραθέτει βιβλιογραφικές αναφορές σε εκθέσεις/αναφορές έργων (project reports) και διατριβές
  - να δημιουργεί προσωπικό βιβλιογραφικό σύστημα
  - να εφαρμόζει την πληροφορία στο δικό του πρόβλημα
  - να επικοινωνεί αποτελεσματικά χρησιμοποιώντας το κατάλληλο μέσο

- να κατανοεί θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και λογοκλοπής
7. Η ικανότητα να συνθέτει και να αξιοποιεί τις υπάρχουσες πληροφορίες, συμβάλλοντας στη δημιουργία νέας γνώσης

Σχεδιάγραμμα του μοντέλου «Οι Επτά Στόλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού»

(SCONUL, 1999)

Στην βάση του παραπάνω σχήματος, που περιγράφει τις επτά κύριες δεξιότητες όπως αναλύθηκαν παραπάνω, βρίσκονται οι βασικές δεξιότητες χρήσης βιβλιοθήκης και οι βασικές τεχνολογικές δεξιότητες, οι οποίες χαρακτηρίζουν τον αρχάριο χρήστη. Ανάμεσα στις δεξιότητες αυτές και στο υψηλότερο σημείο όπου βρίσκεται ο πληροφοριακός γραμματισμός είναι τοποθετημένες σε βέλη οι επτά κύριες δεξιότητες, όπως περιγράφηκαν παραπάνω. Το βέλος με τις βαθμίδες αριστερά δείχνει την πρόοδο του χρήστη μέσω της επαναληπτικής πρακτικής των επτά δεξιοτήτων. Όπως διευκρινίζει η SCONUL, οι πρωτοετείς φοιτητές θα βρίσκονται συνήθως στο αρχάριο επίπεδο, οι προπτυχιακοί θα εξασκούν μόνο τις πρώτες τέσσερις δεξιότητες ενώ, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και οι υποψήφιοι διδάκτορες θα επιδιώκουν να φτάσουν μέχρι και την έβδομη από τις δεξιότητες, η οποία και θα τους επιτρέψει να θεωρηθούν πληροφοριακά εγγράμματοι.

Το πλαίσιο της SCONUL συμφωνεί με τον ορισμό της Doyle και εμφανίζει κοινά θέματα με τα πρότυπα της ACRL, που περιγράφονται στη συνέχεια (Webber and Johnston, 2000). Εμφανίζει, όμως, και πολλά κοινά σημεία με το Σχεσιακό Μοντέλο της Bruce (1997), η οποία αντιτίθεται στα πρότυπα της ACRL και υποστηρίζει ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός δεν κατακτάται με μερικά μαθήματα στην βιβλιοθήκη (Webber and Johnston, 2010, σ. 339)

ACRL – Πρότυπα Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού για την Ανώτατη Εκπαίδευση

Η Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Association of College and Research Libraries, ACRL), που αποτελεί τμήμα της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (ALA) θεωρεί ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί τη βάση για τη δια βίου μάθηση. Τονίζει επίσης, τη συμβολή του στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς θεωρεί ότι παρέχει στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα να έχουν οι ίδιοι τον έλεγχο στην μάθησή τους και να μην κατευθύνονται από άλλους, τη δυνατότητα για αυτόνομη μάθηση.

Η ACRL ορίζει το πληροφοριακά εγγράμματο άτομο ως ικανό να:

- προσδιορίζει την έκταση της απαιτούμενης πληροφορίας
- έχει πρόσβαση στην απαιτούμενη πληροφορία και αποτελεσματικά και ικανοποιητικά
- αποτιμά την πληροφορία και τις πηγές της με κριτικό πνεύμα
- ενσωματώνει επιλεγμένη πληροφορία στη γνωστική βάση κάποιου
- χρησιμοποιεί την πληροφορία αποτελεσματικά για να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο σκοπό
- κατανοεί τα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά θέματα που περιβάλλουν τη χρήση της πληροφορίας, έχει πρόσβαση και χρησιμοποιεί την πληροφορία ηθικά και νόμιμα

Τα *Πρότυπα Δεξιοτήτων Πληροφοριακού Γραμματισμού για την Ανώτατη Εκπαίδευση* της ACRL αποτελούν ένα πλαίσιο για την αποτίμηση των δεξιοτήτων των πληροφοριακά εγγράμματων ατόμων στην ανώτατη εκπαίδευση. Η Αμερικανική Ένωση Σχολικών Βιβλιοθηκών (American Association of School Libraries, AASL) έχει αναπτύξει ανάλογα πρότυπα για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Με αυτόν τον τρόπο η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκών (ALA) προσπαθεί να δημιουργήσει μια συνέχεια, εκπαιδύοντας και αξιολογώντας τους μαθητές και φοιτητές όλων των βαθμίδων στον πληροφοριακό γραμματισμό.

Σχετικά με τα αποτελέσματα της αποτίμησης των πληροφοριακών δεξιοτήτων των φοιτητών, η ACRL διευκρινίζει ότι θα πρέπει όλοι οι φοιτητές να επιδείξουν όλες τις παραπάνω δεξιότητες, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα τις επιδείξουν όλοι στον ίδιο βαθμό επάρκειας ή με την ίδια ταχύτητα. Επιπλέον, τονίζει ότι είναι πιθανό κάποιοι επιστημονικοί κλάδοι να δώσουν περισσότερη έμφαση στην απόδοση των φοιτητών τους σε συγκεκριμένες δεξιότητες. Επίσης, είναι πολύ πιθανό ο φοιτητής κατά τη διάρκεια της διαδικασίας να επιστρέψει και να επαναλάβει κάποιο από τα στάδια/δεξιότητες, ώστε να αναθεωρήσει και στη συνέχεια να επαναλάβει τα ίδια βήματα. Τέλος, επισημαίνεται πως για να υιοθετήσει κάποιο πρότυπο ένας οργανισμός, θα πρέπει να έχει σαφή αποστολή και στόχους και να έχει εξακριβώσει πως ο πληροφοριακός γραμματισμός θα συμβάλει στην επίτευξή τους.

Τα πρότυπα της ACRL είναι πέντε και αντικατοπτρίζουν τις δεξιότητες ενός πληροφοριακά εγγράμματος ατόμου, όπως αναφέρθηκαν προηγουμένως. Κάθε ένα απ' αυτά αποτελείται από τους δείκτες αποδοτικότητας, συνολικά είκοσι δύο, οι οποίοι ορίζουν την απόδοση που πρέπει να παρουσιάζουν οι φοιτητές προκειμένου να θεωρηθούν ότι κατέχουν την συγκεκριμένη δεξιότητα. Επίσης, περιλαμβάνεται μια σειρά αποτελεσμάτων αξιολόγησης της απόδοσης, παρέχοντας έτσι οδηγίες στους διδάσκοντες σ [βλέπε Παράρτημα].

Τα πρότυπα της ACRL χρησιμοποιούνται ευρέως από ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο, ενώ φαίνεται να αποτελούν το περισσότερο διαδεδομένο πλαίσιο πληροφοριακού γραμματισμού μεταξύ των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Μάλιστα, το πλαίσιο για τον πληροφοριακό γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας (ANZIIL), που αναλύεται ακολούθως βασίστηκε στα πρότυπα της ACRL για την ανάπτυξή του.

ANZIIL - Πλαίσιο για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας

Το Ινστιτούτο για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας (Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, ANZIIL) το 2001 ανέπτυξε αντίστοιχα πρότυπα για τον πληροφοριακό γραμματισμό με τίτλο «Πρότυπα για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας» (*Australian and New Zealand Information Literacy Standards*). Τα πρότυπα αυτά είναι παράγωγα των προτύπων της ACRL με κάποιες αλλαγές και προσθήκες, προκειμένου να παρακολουθήσουν τις τρέχουσες εξελίξεις, σε τοπικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης χρησιμοποιήθηκε η 2η έκδοση που είναι και η πιο πρόσφατη, η οποία μετονομάστηκε σε «Πλαίσιο για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας» (*Australian and New Zealand Information Literacy Framework*) (Bundy, 2004) και παρουσιάζει αρκετές αλλαγές από την 1η.

Σημείο αναφοράς του ANZIIL για τον πληροφοριακό γραμματισμό είναι ο εξής ορισμός:

«Ένας ακμάζων εθνικός και διεθνής πολιτισμός, η οικονομία και η δημοκρατία θα ήταν περισσότερο ανεπτυγμένες από ανθρώπους ικανούς να αναγνωρίζουν τις πληροφοριακές τους ανάγκες και να προσδιορίζουν, αποκτούν πρόσβαση, αξιολογούν και χρησιμοποιούν τις απαιτούμενες πληροφορίες».

Επίσης, ορίζει ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός είναι αναγκαία προϋπόθεση για:

- την ύπαρξη ενεργών πολιτών
- την κοινωνική ένταξή τους
- τη δημιουργία νέας γνώσης
- την αποτελεσματική αντιμετώπιση θεμάτων σε προσωπικό, επαγγελματικό, εταιρικό και κοινωνικό επίπεδο
- τη δια βίου μάθηση

Οι βασικές αρχές, στις οποίες στηρίχθηκε το ANZIIL προκειμένου να συντάξει το πλαίσιο για τον πληροφοριακό γραμματισμό, είναι τέσσερις και ορίζουν ότι το πληροφοριακό γραμματισμένο άτομο:

- εξασκεί την ανεξάρτητη μάθηση με την δημιουργία νέων εννοιών, αντιλήψεων και νέας γνώσης
- αντλεί ικανοποίηση και προσωπική πληρότητα χρησιμοποιώντας την πληροφορία με σύνεση
- αναζητεί και χρησιμοποιεί την πληροφορία, ατομικά και συλλογικά, για την λήψη αποφάσεων και επίλυση προβλημάτων, που αφορούν προσωπικά, επαγγελματικά και κοινωνικά θέματα

- αποδεικνύει κοινωνική ευθύνη μέσα από την δέσμευση για δια βίου μάθηση και κοινωνική συμμετοχή

Ο ορισμός του ANZIIL για το πληροφοριακά εγγράμματο άτομο είναι παρόμοιος με αυτόν της ACRL, όπως και τα πρότυπα αξιολόγησης. Για το λόγο αυτό δεν κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν εκ νέου. Αυτό που αποτελεί όμως νέα συνιστώσα είναι η αναφορά στο ρόλο του βιβλιοθηκονόμου ως εκπαιδευτή για την επίτευξη των στόχων του πληροφοριακού γραμματισμού. Συγχρόνως παρέχονται οδηγίες για τις απαιτήσεις του νέου αυτού ρόλου, τις στρατηγικές που θα πρέπει οι βιβλιοθήκες να αναπτύξουν, καθώς και την αποτίμηση των δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού των εκπαιδευόμενων.

IFLA – Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό στη Δια Βίου Μάθηση

Τα πιο πρόσφατα πρότυπα για τον πληροφοριακό γραμματισμό είναι αυτά της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Βιβλιοθηκών και Οργανισμών (IFLA), που δημοσιεύθηκαν το 2006 με τίτλο «Κατευθυντήριες Οδηγίες για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό στη Δια Βίου Μάθηση» (Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning) (Lau, 2006). Οι οδηγίες απευθύνονται σε ακαδημαϊκές και σχολικές Βιβλιοθήκες, αλλά όπως σημειώνεται, μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν σε οποιοδήποτε περιβάλλον Βιβλιοθήκης.

Τα πρότυπα που ανέπτυξε η IFLA βασίστηκαν στις διεθνείς εμπειρίες και συνεισφορές των προηγούμενων προτύπων (SCONUL, ACRL, ANZIIL). Περιλαμβάνουν τρία βασικά στοιχεία, την πρόσβαση, την αξιολόγηση και τη χρήση της πληροφορίας, τα οποία εντοπίζονται σε όλα τα παραπάνω πρότυπα.

A. Πρόσβαση

Ο χρήστης έχει αποτελεσματική και αποδοτική πρόσβαση στην πληροφορία

1. Ορισμός και διατύπωση της πληροφοριακής ανάγκης

- Ορίζει και αναγνωρίζει την ανάγκη για πληροφορίες
- Αποφασίζει να δράσει, ώστε να εντοπίσει τις πληροφορίες
- Εκφράζει και ορίζει την πληροφοριακή ανάγκη
- Ξεκινά τη διαδικασία αναζήτησης

2. Εντοπισμός των πληροφοριών

- Εντοπίζει και αξιολογεί πιθανές πηγές πληροφοριών
- Αναπτύσσει στρατηγικές αναζήτησης
- Εξασφαλίζει πρόσβαση σε επιλεγμένες πληροφοριακές πηγές
- Επιλέγει και ανακτά τις εντοπισμένες πληροφορίες

B. Αξιολόγηση

Ο χρήστης αξιολογεί την πληροφορία με κριτικό πνεύμα και επάρκεια

3. 1. Αξιολόγηση των πληροφοριών

- Αναλύει, εξετάζει και ανακτά τις πληροφορίες
- Γενικεύει και ερμηνεύει τις πληροφορίες (Generalizes and interprets information)
- Επιλέγει και συνθέτει τις πληροφορίες
- Αξιολογεί την ακρίβεια και τη σχετικότητα των πληροφοριών που έχουν ανακτηθεί

4. Οργάνωση των πληροφοριών

- Οργανώνει τις πληροφορίες και τις ταξινομεί σε κατηγορίες
- Ομαδοποιεί και οργανώνει τις ανακτηθείσες πληροφορίες
- Αποφασίζει ποια είναι η καλύτερη και η πλέον χρήσιμη πληροφορία

Γ. Χρήση

Ο χρήστης εφαρμόζει/χρησιμοποιεί τις πληροφορίες με ακρίβεια και δημιουργικότητα

5. 1. Χρήση των πληροφοριών

- Βρίσκει νέους τρόπους να μεταδίδει, να παρουσιάζει και να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες
- Χρησιμοποιεί τις ανακτηθείσες πληροφορίες
- Μαθαίνει ή εσωτερικεύει τις πληροφορίες ως προσωπική γνώση
- Παρουσιάζει το προϊόν των πληροφοριών

6. Διακίνηση και ηθική χρήση των πληροφοριών

- Αντιλαμβάνεται την ηθική χρήση των πληροφοριών
- Σέβεται τη νομική χρήση των πληροφοριών
- Μεταδίδει/διακινεί το προϊόν της μάθησης με αναφορά στην πνευματική ιδιοκτησία
- Χρησιμοποιεί τα σχετικά πρότυπα βιβλιογραφικών αναφορών

Οι οδηγίες της IFLA, παρέχουν εκτός από τα πρότυπα, ένα γενικότερο πλαίσιο για τον πληροφοριακό γραμματισμό, προτείνοντας σχέδια δράσης για την προώθησή του, οδηγίες για το σχεδιασμό προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού και διαχείριση του προσωπικού.

Μοντέλα πληροφοριακού γραμματισμού

Εκτός από τα πρότυπα πληροφοριακού γραμματισμού που αναπτύχθηκαν από εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς βιβλιοθηκών σε όλο τον κόσμο, υπήρξαν μεμονωμένοι ερευνητές που ανέπτυξαν πολύ αξιόλογα μοντέλα για την εφαρμογή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού και μάλιστα, χρονικά, πολύ νωρίτερα από τα παραπάνω πρότυπα. Πολλά από αυτά κατάφεραν να κερδίσουν την αναγνώριση της διεθνούς βιβλιοθηκονομικής κοινότητας και να εφαρμοστούν από πλήθος βιβλιοθηκών παγκοσμίως. Παρακάτω αναφέρονται το μοντέλο «Οι Έξι Μεγάλες Δεξιότητες» των Eisenberg και Berkowitz, το μοντέλο «Διαδικασία Αναζήτησης της Πληροφορίας» της Kuhlthau και το «Σχεσιακό Μοντέλο» της Bruce, ίσως τα περισσότερο διαδεδομένα μοντέλα πληροφοριακού γραμματισμού σε όλο τον κόσμο.

Eisenberg και Berkowitz – Οι Έξι Μεγάλες Δεξιότητες

Στο μοντέλο «Έξι Μεγάλες Δεξιότητες» (*Big Six Skills*) οι Eisenberg και Berkowitz (1990) ανέπτυξαν έξι στάδια, τα οποία απαιτείται να ολοκληρώσουν οι εκπαιδευόμενοι, ώστε να θεωρηθούν ικανοί για την επίλυση προβλημάτων με τη χρήση πληροφοριών.

1. *Ορισμός του προβλήματος (task definition)*. Ο ενδιαφερόμενος αναγνωρίζει και ορίζει την πληροφοριακή ανάγκη.
2. *Στρατηγικές αναζήτησης πληροφοριών (creating information seeking strategies)*, σε ποιες πληροφοριακές πηγές θα γίνει αναζήτηση και με ποιο τρόπο, ώστε να επιτευχθεί η επίλυση του προβλήματος.
3. *Εντοπισμός και πρόσβαση (locating and accessing)* στις κατάλληλες πηγές πληροφόρησης και στις ίδιες τις πληροφορίες.
4. *Χρήση της πληροφορίας (using information)*, με κατάλληλο τρόπο (ηθικό και νόμιμο)
5. *Σύνθεση της πληροφορίας (synthesizing information)*. Οι πληροφορίες που εντοπίστηκαν οργανώνονται και γίνεται η σύνθεσή τους για την τελική παρουσίασή τους.
6. *Αξιολόγηση (evaluating information)* είναι το τελευταίο στάδιο κατά το οποίο οι φοιτητές αξιολογούν το αποτέλεσμα. Ουσιαστικά ελέγχουν αν έχουν ολοκληρωθεί ικανοποιητικά τα προηγούμενα στάδια.

Kuhlthau - Διαδικασία Αναζήτησης της Πληροφορίας

Η Carol Kuhlthau το 1993, με την δημιουργία του μοντέλου «*Διαδικασία Αναζήτησης της Πληροφορίας*» (*Information Search Process (ISP)*), φώτισε μια άλλη πλευρά του πληροφοριακού γραμματισμού, εξηγώντας τι πρέπει να σκεφτούν και να υπολογίσουν οι εκπαιδευτές κατά την παροχή τέτοιων προγραμμάτων. Παρουσίασε τον πληροφοριακό γραμματισμό ως ένα τρόπο μάθησης και όχι απλώς ως μια σειρά ικανοτήτων που πρέπει να αποκτηθούν. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση είναι αναγκαίο να οριστούν οι δεξιότητες, που θα πρέπει να αποκτήσουν οι φοιτητές κατά την εκπαίδευση (Owusu-Ansah, 2005).

Παρουσίασε λοιπόν την απόκτηση δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού, ως διαδικασία αποτελούμενη από έξι στάδια:

1. Έναρξη αποστολής (Task Initiation)
2. Επιλογή θέματος (Topic Selection)
3. Εξερεύνηση αρχικής εστίασης θέματος (Pre-focus Exploration)
4. Τελική διαμόρφωση θέματος (Focus Formulation)
5. Συλλογή Πληροφοριών (Information Collection)
6. Τερματισμός της αναζήτησης (Search Closure)

Η Kuhlthau έδωσε έμφαση στο πώς παρέχεται ο πληροφοριακός γραμματισμός και πρότεινε στους βιβλιοθηκονόμους να μην βλέπουν την διδασκαλία του ως την παροχή μιας σειράς συγκεκριμένων δεξιοτήτων στους εκπαιδευόμενους, αλλά ως τρόπο μάθησης.

Bruce – Σχεσιακό Μοντέλο

Η Christine Bruce, μια πολυγραφότατη για το θέμα συγγραφέας από την Αυστραλία, παρουσίασε το 1997 το βιβλίο με τίτλο «Οι Επτά Όψεις του Πληροφοριακού Γραμματισμού» (*The Seven Faces of Information Literacy*) και το Σχεσιακό Μοντέλο (*Relational Model*), ένα από τα περισσότερο διαδεδομένα παγκοσμίως.

Το μοντέλο της Bruce αποτελεί μια διαφορετική προσέγγιση, αφού σύμφωνα μ' αυτό ο πληροφοριακός γραμματισμός βιώνεται με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με το πώς ο χρήστης σχετίζεται με την πληροφορία (Webb & Powis, 2004 σ. 10). Στο σχεσιακό μοντέλο πληροφοριακός γραμματισμός είναι η κατανόηση ενός συνόλου διαφορετικών τρόπων χρήσης της πληροφορίας. Η εκπαίδευση βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να αλλάξουν ή να διευρύνουν το πλήθος των εμπειριών τους όσον αφορά τον πληροφοριακό γραμματισμό. Ουσιαστικά, μπορεί κάποιος να καταστεί πληροφοριακά εγγράμματος με την χρήση/εμπειρία και την κατανόηση (conception) των επτά κατηγοριών-τρόπων χρήσης της πληροφορίας.

Οι επτά κατηγορίες-τρόποι χρήσης της πληροφορίας είναι:

1. Η κατανόηση της τεχνολογίας της πληροφορίας για την ανάκτηση πληροφοριών και την επικοινωνία
2. Η κατανόηση των πηγών πληροφόρησης για την αναζήτηση πληροφορίας
3. Η κατανόηση της διαδικασίας της πληροφόρησης, των στρατηγικών που εφαρμόζονται από τους χρήστες για τη λύση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων.
4. Η κατανόηση του ελέγχου της πληροφορίας
5. Η κατανόηση της δημιουργίας γνώσης με σκοπό την δημιουργία προσωπικής γνωσιακής βάσης
6. Η κατανόηση της επέκτασης της πληροφορίας για την δημιουργία νέας γνώσης από τον συνδυασμό της υπάρχουσας γνώσης και των προσωπικών εμπειριών
7. Η κατανόηση ή καλύτερα σύλληψη της σοφίας για την χρήση της πληροφορίας με συνετό τρόπο προς όφελος άλλων (Bruce, 1997).

Ουσιαστικά το μοντέλο της Bruce στην ελληνική γλώσσα θα πρέπει ίσως να αναγνωριστεί ως μοντέλο *πληροφοριακής παιδείας* και όχι *γραμματισμού*. Με βάση τον διαχωρισμό των δύο όρων που έγινε προηγουμένως, ο όρος πληροφοριακή παιδεία περιγράφει τη γενικότερη στάση και αντίληψη που υιοθετεί ένας άνθρωπος για την πληροφορία αυτή καθεαυτή, τη χρήση της αλλά και τη διαδικασία της πληροφόρησης, η οποία περιλαμβάνει τη διαδικασία του τρόπου πρόσληψης της πληροφορίας και κατ' επέκταση το επίπεδο δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού που μπορεί να έχει αναπτύξει κάποιος. Η Bruce αναφέρεται στην κατανόηση της χρήσης της πληροφορίας που είναι βασικό στοιχείο για τη διαμόρφωση άποψης και στάσης απέναντι στην πληροφορία και σε ό,τι την αφορά.

Συμβολή του Πληροφοριακού Γραμματισμού

Ο πληροφοριακός γραμματισμός θεωρείται κλειδί για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας. Η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκών (ALA, 1989) θεωρεί ότι τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα «*ξέρουν πώς να μαθαίνουν γιατί γνωρίζουν πως οργανώνεται η γνώση, πώς να βρίσκουν πληροφορίες και πώς να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες με τέτοιο τρόπο ώστε οι υπόλοιποι να μπορούν να μαθαίνουν απ' αυτούς. Είναι προετοιμασμένοι για δια βίου μάθηση, επειδή μπορούν πάντα να βρουν τις κατάλληλες*

πληροφορίες για κάθε πρόβλημα που τους παρουσιάζεται». Η συμβολή του πληροφοριακού γραμματισμού, στην εκπαιδευτική διαδικασία αρχικά και στη δια βίου μάθηση στη συνέχεια, αναγνωρίζεται ως ζωτικής σημασίας.

Στην Εκπαιδευτική Διαδικασία

Σύμφωνα με την Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL), «ο πληροφοριακός γραμματισμός είναι κοινός σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους, σε όλα τα μαθησιακά περιβάλλοντα και σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Καθιστά τους εκπαιδευόμενους ικανούς να ασκούν κριτική στο περιεχόμενο και να επεκτείνουν τις έρευνές τους, να γίνουν περισσότερο αυτόνομοι και να αποκτήσουν μεγαλύτερο έλεγχο της μάθησής τους» (ACRL, 2000, σ. 2)

Τα τελευταία χρόνια το μαθησιακό περιβάλλον έχει αλλάξει, τουλάχιστον στην ανώτατη εκπαίδευση. Η αναχρονιστική μέθοδος διδασκαλίας, κατά την οποία ο καθηγητής παραδίδει διαλέξεις και διανέμει εγχειρίδια μελέτης (σημειώσεις), με βάση τα οποία οι φοιτητές καλούνται να ανταποκριθούν στην διαδικασία εξέτασης, ώστε να θεωρηθούν γνώστες του συγκεκριμένου αντικειμένου, τείνει - ή τουλάχιστον θα έπρεπε - να εξαφανιστεί. Το νέο μαθησιακό περιβάλλον έχει επίκεντρο τον φοιτητή. Η μεταφορά γνώσεων από τον καθηγητή στον φοιτητή δεν είναι πλέον μονόδρομη, αλλά αμφίδρομη και η μάθηση αυτόνομη. Στο νέο αυτό μαθησιακό περιβάλλον «η ανάκτηση πληροφοριών είναι ο κανόνας, η επίλυση προβλημάτων γίνεται το επίκεντρο και η κριτική σκέψη αποτελεί μέρος της διαδικασίας. Τέτοιο μαθησιακό περιβάλλον απαιτεί δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού» (ACRL, 2000, σ.5). Οι δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, επιτρέπουν στον φοιτητή τον εντοπισμό, αξιολόγηση και χρήση πληροφοριών, με σκοπό την ενίσχυση και επέκταση της γνωσιακής του βάσης και την όξυνση της κριτικής του σκέψης, μέσω της επίλυσης προβλημάτων, πολλαπλασιάζοντας μ' αυτόν τον τρόπο τις ευκαιρίες για αυτόνομη μάθηση. (ACRL, 2000)

Συγχρόνως, η αλματώδης ανάπτυξη του Διαδικτύου και η διάδοση των ηλεκτρονικών και ψηφιακών πηγών πληροφόρησης, έχει διευκολύνει τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρέχοντάς τους πρόσβαση σ' ένα τεράστιο αριθμό πληροφοριών που περιλαμβάνουν τα αποτελέσματα έρευνας και γνώση απ' όλο τον κόσμο. Ταυτόχρονα όμως έχει δημιουργήσει ποικίλα προβλήματα, τα οποία παρουσιάζονται λιγότερο κατά την χρήση έντυπου υλικού, καθώς η παραγωγή του είναι περισσότερο ελεγχόμενη. Ενώ για παράδειγμα, το περιεχόμενο ενός βιβλίου ελέγχεται αρχικά πριν εκδοθεί και έπειτα αξιολογείται πριν ενσωματωθεί στη συλλογή μιας βιβλιοθήκης, στην περίπτωση του Διαδικτύου, το υλικό δημοσιεύεται από οποιονδήποτε χωρίς να υπάρξει κανένας απολύτως έλεγχος. Σύμφωνα με την SCONUL (1999), τα προβλήματα που προκύπτουν από τη χρήση ψηφιακού και ηλεκτρονικού υλικού αφορούν θέματα α) προέλευσης, ακρίβειας και αξιοπιστίας, β) μορφής και γ) πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού κρίνονται πλέον αναγκαίες όσο ποτέ στο παρελθόν.

Η πληθώρα πληροφοριακών πηγών που βρίσκεται διαθέσιμη μέσω του Παγκόσμιου Ιστού, μπορεί να δυσχεραίνει την θέση των φοιτητών χωρίς δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού. Η έλλειψη ενημέρωσης σε θέματα αντικειμενικότητας, κύρους και αυθεντίας και γενικότερα η έλλειψη δυνατότητας αξιολόγησης του περιεχομένου, έχει συχνά αποτέλεσμα την υιοθέτηση και χρήση μη έγκυρων πληροφοριών. Επιπλέον, η τεχνολογία της πληροφορίας έχει καταστήσει την πρόσβαση και την χρήση των πληροφοριών ευκολότερη, μόνο όμως γι' αυτούς που διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες. Για τον *αγράμματο* στην

τεχνολογία της πληροφορίας χρήστη η νέα μορφή, στην οποία παρουσιάζονται οι πληροφορίες, αποτελεί τροχοπέδη στην έρευνα και εξέλιξή του. Το μεγαλύτερο όμως, πρόβλημα που προκύπτει από την χρήση ηλεκτρονικών και ψηφιακών πηγών και απασχολεί έντονα ακαδημαϊκό προσωπικό και εκπαιδευτές πληροφοριακού γραμματισμού, είναι αυτό της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το σύγχρονο διαδικτυακό περιβάλλον δημιουργεί νέες διαστάσεις για την ηθική χρήση της πληροφορίας και νέα ερωτήματα για το τι θεωρείται λογοκλοπή και τι όχι, απαιτώντας από τους χρήστες να είναι σε θέση να κατανοούν τέτοια ζητήματα και να τα αντιμετωπίζουν όσο το δυνατό καλύτερα, ώστε να μη θίγονται οποιαδήποτε δικαιώματα.

Εξίσου σημαντική είναι η συμβολή του πληροφοριακού γραμματισμού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μάλιστα σ' αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης κρίνεται άκρως απαραίτητος. Οι φοιτητές που δεν φοιτούν στο παραδοσιακό μαθησιακό περιβάλλον, συναντούν την μάθηση μέσω τεχνολογιών, δικτύων και άλλων καναλιών. Ωστόσο, όσο προηγμένες κι αν είναι οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τις εμπειρίες που βιώνουν οι φοιτητές μιας παραδοσιακής τάξης. Σ' αυτή τη περίπτωση οι εκπαιδευόμενοι έχουν πολύ μεγαλύτερο έλεγχο πάνω στην μάθησή τους. Οι δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού τους επιτρέπουν να ανακτήσουν πληροφορίες και να επιλύσουν προβλήματα με κριτική σκέψη και να αποκτήσουν γνώσεις και εμπειρίες ανάλογες μ' αυτές που βιώνουν οι φοιτητές παραδοσιακών μαθησιακών περιβαλλόντων.

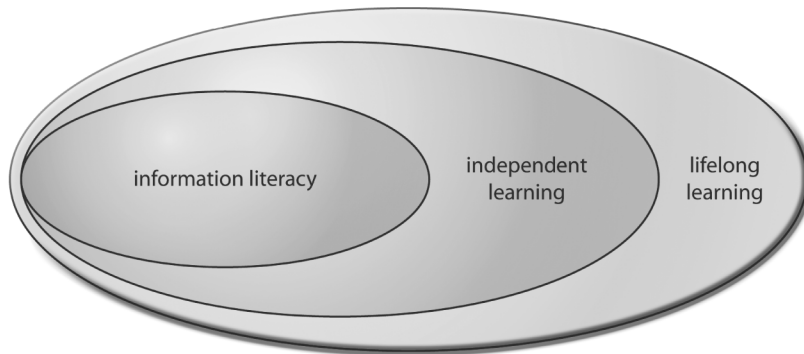
Στη Δια Βίου Μάθηση

Η ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων δια βίου είναι κεντρική στην αποστολή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με την Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL), ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί «ένα πνευματικό πλαίσιο για κατανόηση, εύρεση, αποτίμηση και χρήση της πληροφορίας, δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιηθούν εν μέρει από την ευχέρεια με την τεχνολογία της πληροφορίας, εν μέρει από σωστές μεθόδους αναζήτησης, αλλά κυρίως, μέσω κριτικής αντίληψης και λογικής» (ACRL, 2000, σ. 3). Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέχοντας στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα να αποκτήσουν ευχέρεια με την τεχνολογία της πληροφορίας και να μάθουν πώς να μαθαίνουν, αλλά και εξασφαλίζοντας ότι κατά τη διάρκεια των σπουδών τους αποκτούν ικανότητες κριτικής σκέψης και λογικής, παρέχουν τη βάση για συνεχιζόμενη ανάπτυξη τόσο κατά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, όσο και στον ρόλο τους ως πληροφορημένων πολιτών και μελών της κοινωνίας (ACRL, 2000). Στόχος τους, λοιπόν, είναι να εφοδιάσουν τους αποφοίτους τους με τις δεξιότητες εκείνες που θα τους επιτρέψουν πρόσβαση στη μάθηση δια βίου.

Η UNESCO (1998) ορίζει την δια βίου μάθηση, βασική αποστολή της ανώτατης εκπαίδευσης. Η Προκήρυξη της Αλεξάνδρειας για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό και τη Δια Βίου Μάθηση (Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning, 2005), τονίζει ότι ο πληροφοριακός γραμματισμός αποτελεί τον πυρήνα της δια βίου μάθησης. «Παρέχει στους ανθρώπους, σε όλα τα στάδια της ζωής τους, τη δυνατότητα να αναζητήσουν, αξιολογήσουν, χρησιμοποιήσουν και δημιουργήσουν πληροφορίες αποτελεσματικά, έτσι ώστε να επιτύχουν τους προσωπικούς, κοινωνικούς, επαγγελματικούς και εκπαιδευτικούς τους στόχους. Αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα σ' έναν ψηφιακό κόσμο και προωθεί την κοινωνική ένταξη όλων των εθνών» (Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning, 2005).

Στόχος της UNESCO και των παραπάνω διακηρύξεων είναι η δημιουργία της *κοινωνίας της πληροφορίας*, την οποία θεωρούν «κλειδί για κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη των εθνών, κοινοτήτων, ιδρυμάτων και ατόμων στον 21^ο αιώνα και αργότερα» (Prague Declaration). Επομένως, πολίτες πληροφοριακά εγγράμματοι αποτελούν βασικό στοιχείο στην δημιουργία της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ο πληροφοριακός γραμματισμός σύμφωνα με τον Bundy (2004) μπορεί να θεωρηθεί προαπαιτούμενο στοιχείο της ανεξάρτητης μάθησης, η οποία με τη σειρά της αποτελεί προαπαιτούμενο της δια βίου μάθησης.

(Bundy, 2004, σ. 5)

Ο Bundy (2004, σ. 5) παρουσιάζει το προφίλ του δια βίου μαθητευόμενου, το οποίο περιλαμβάνει τις εξής ιδιότητες πληροφοριακού γραμματισμού:

- γνώση των σημαντικότερων σύγχρονων πηγών πληροφόρησης, τουλάχιστον σ' ένα επιστημονικό πεδίο μελέτης
- ικανότητα διατύπωσης ερευνητικών ερωτημάτων, σ' ένα τουλάχιστον επιστημονικό πεδίο μελέτης
- ικανότητα εντοπισμού, αξιολόγησης, διαχείρισης και χρήσης της πληροφορίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα
- ικανότητα ανάκτησης πληροφοριών με τη χρήση ποικίλων μέσων
- ικανότητα αποκωδικοποίησης και απεικόνισης της πληροφορίας με διαφορετικές μορφές: με κείμενο, με στατιστικά στοιχεία, με γραφήματα, με διαγράμματα και πίνακες
- κριτική αξιολόγηση της πληροφορίας

Η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκών αναγνωρίζει ότι τα πληροφοριακά εγγράμματα άτομα «*ξέρουν πώς να μαθαίνουν γιατί γνωρίζουν πως οργανώνεται η γνώση, πώς να βρίσκουν πληροφορίες και πώς να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες με τέτοιο τρόπο ώστε οι υπόλοιποι να μπορούν να μαθαίνουν απ' αυτούς. Είναι προετοιμασμένοι για δια βίου μάθηση, επειδή μπορούν πάντα να βρουν την πληροφορία για κάθε πρόβλημα που τους παρουσιάζεται*» (ALA, 1989).

Επομένως, οι απόφοιτοι της ανώτατης εκπαίδευσης εφόσον έχουν, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, αναπτύξει κριτική σκέψη, είναι ικανοί για αυτόνομη μάθηση, και αφού έχουν αποκτήσει δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, δύνανται πλέον να συνεχίσουν να αναπτύσσονται ως προσωπικότητες και να προσφέρουν ως μέλη της κοινωνίας εκπαιδευόμενοι διά βίου.

Ο Εκπαιδευτικός Ρόλος του Βιβλιοθηκονόμου

Το σύγχρονο περιβάλλον και η ανάγκη ανάπτυξης δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού απαιτούν από τους βιβλιοθηκονόμους και τους επιστήμονες της πληροφόρησης να αναπτύξουν έναν ακόμη ρόλο, αυτόν του εκπαιδευτή. Οι βιβλιοθηκονόμοι, ως εκπαιδευτές, είναι αυτοί που πρέπει να διδάξουν τον προσδιορισμό της ανάγκης, τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τη χρήση της πληροφορίας, με σκοπό την δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων ατόμων, που είναι σε θέση να επιλύουν προβλήματα και να λαμβάνουν αποφάσεις για την επαγγελματική και προσωπική ζωή τους.

Η IFLA τονίζει την ανάγκη για επαναπροσδιορισμό του εκπαιδευτικού ρόλου των βιβλιοθηκονόμων δίνοντας έμφαση κυρίως στην διδασκαλία της αναζήτησης και χρήσης της πληροφορίας και λιγότερο στον απλό εντοπισμό και ανάκτηση πληροφοριών. Προτείνει επίσης, πέρα από την αυτό-ανάπτυξη και αυτό-μόρφωση των βιβλιοθηκονόμων, η βιβλιοθήκη να είναι υπεύθυνη για την επιμόρφωσή τους, διοργανώνοντας προγράμματα που θα αναπτύξουν και θα εμπλουτίσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν μαθήματα α) παιδαγωγικής, β) τεχνολογίας, γ) αυτοδιαχείρισης και δ) σχετιζόμενα με τις πληροφοριακές δεξιότητες (Lau, 2006, σ. 32-33).

Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει την ανάγκη για απόκτηση, από πλευράς βιβλιοθηκονόμων γνώσεων εκπαιδευτικού σχεδιασμού, παιδαγωγικής και διδακτικής (Bundy, 2004; Lau, 2006; Κορομπίλη, Μάλλιαρη & Χριστοδούλου, 2007; Μπαλλά, 2008; Bewick & Corral, 2010). Η κατανόηση των θεωριών μάθησης επιτρέπει στους βιβλιοθηκονόμους να αντιληφθούν πώς μαθαίνει ο άνθρωπος, ενώ τα μοντέλα σχεδιασμού διδακτικής διαδικασίας παρέχουν οδηγίες, για τον σχεδιασμό προγραμμάτων εκπαίδευσης πληροφοριακού γραμματισμού. Χωρίς διδακτικές δεξιότητες οι βιβλιοθηκονόμοι-εκπαιδευτές δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα πετύχουν το στόχο για δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων χρηστών, με ευχέρεια στην διαχείριση της πληροφορίας και όχι απλώς μηχανικές γνώσεις για τον εντοπισμό και την ανάκτηση συγκεκριμένων πηγών και πληροφοριών.

Επίσης βασικό θεωρείται οι βιβλιοθηκονόμοι να είναι ενημερωμένοι σε θέματα τεχνολογίας (Bundy, 2004; Lau, 2006; Bewick & Corral, 2010). Η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας στον τομέα των ηλεκτρονικών και ψηφιακών υπηρεσιών έχει αναβαθμίσει τις δυνατότητες διδασκαλίας. Η επιμόρφωση στη χρήση νέου υλικού και λογισμικού που χρησιμοποιούνται για το σχεδιασμό και παρουσίαση μαθημάτων, καθώς και στη χρήση εικονικών μαθησιακών προγραμμάτων, δίνει νέες ευκαιρίες στους βιβλιοθηκονόμους για αποτελεσματικότερη μετάδοση γνώσης.

Ένα ακόμα προσόν, που θεωρείται ότι θα πρέπει να αναπτύξουν οι εκπαιδευτές βιβλιοθηκονόμοι, είναι αυτό της διαχείρισης διαφόρων προβλημάτων, που δημιουργούνται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Lau, 2006; Meulemans και Brown, 2001). Η διαχείριση του χρόνου και του σχεδιασμού του μαθήματος αποτελεί βασικό στοιχείο, δεδομένου ότι ο χρόνος για την παροχή τέτοιων μαθημάτων δεν είναι απεριόριστος. Επομένως, οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να σχεδιάσουν το μάθημα με τρόπο δημιουργικό και ενδιαφέροντα, που θα επιτρέπει στους φοιτητές να αλληλεπιδρούν με το εκπαιδευτικό υλικό και να το συσχετίσουν με αυτά που ήδη γνωρίζουν (Andretta, 2005, σ. 61) και μάλιστα σ' ένα συγκεκριμένο, και συνήθως περιορισμένο, χρονικό διάστημα. Επίσης οι βιβλιοθηκονόμοι-εκπαιδευτές θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να διαχειριστούν προβληματικές καταστάσεις, όπως τεχνικές δυσκολίες και μη συμμορφωμένους στα όρια της τάξης φοιτητές (Meulemans και Brown, 2001).

Αυτονόητο αλλά πρωταρχικής σημασίας, θεωρείται οι βιβλιοθηκονόμοι που διδάσκουν πληροφοριακό γραμματισμό να είναι «ειδήμονες στα εργαλεία και τις πληροφοριακές πηγές που είναι διαθέσιμα στη Βιβλιοθήκη, καθώς και στο Διαδίκτυο, συμπεριλαμβάνοντας τις μηχανές αναζήτησης, τις βάσεις δεδομένων και τις ηλεκτρονικές εκδόσεις, ανάμεσα στο άλλο πληροφοριακό περιεχόμενο εντός κι εκτός της βιβλιοθήκης» (Lau, 2006, σ. 33).

Από την βιβλιογραφία προκύπτει η ανάγκη συνεργασίας ακαδημαϊκού προσωπικού και βιβλιοθηκονόμων, με σκοπό την κατανόηση των απαιτήσεων του προγράμματος σπουδών των τμημάτων και στόχο το βέλτιστο σχεδιασμό μαθημάτων με βάση τις πραγματικές ανάγκες των φοιτητών. Επομένως, είναι πολύ σημαντικό οι βιβλιοθηκονόμοι να κατανοήσουν το νόημα και την ανάγκη για μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων (Bundy, 2004, σ.29) και να αναπτύξουν διαπροσωπικές σχέσεις με το ακαδημαϊκό προσωπικό και τη διοίκηση των τμημάτων, αλλά και δεξιότητες μάρκετινγκ και προώθησης, έτσι ώστε να επιτύχουν την επιθυμητή συνεργασία (Σταύρου, Ευαγόρου & Ζερβάς, 2010).

Προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού

Όπως προκύπτει από τη διεθνή βιβλιογραφία (ACRL, 2000; Maughan, 2001; Johnston & Webber, 2003), τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται στους φοιτητές της ανώτατης εκπαίδευσης, μπορούν να εκπληρώσουν το στόχο τους όταν είναι ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων. Όταν η εκπαίδευση πληροφοριακού γραμματισμού συνδυαστεί με συγκεκριμένες ανάγκες της μάθησης, έρευνας και γενικά της επίλυσης πραγματικών προβλημάτων, όπως αυτά προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, μπορεί να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα καθιστώντας τους χρήστες ικανούς για αυτόνομη και δια βίου μάθηση.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων γνωρίζει πολύ καλά τις απαιτήσεις του επιστημονικού πεδίου και τις πραγματικές ανάγκες μάθησης και έρευνας του εκάστοτε προγράμματος σπουδών. Οι βιβλιοθηκονόμοι πέρα από τις γενικές και θεωρητικές γνώσεις, που οφείλουν να έχουν, είναι αδύνατο να γνωρίζουν τις πραγματικές ανάγκες των φοιτητών κάθε επιστημονικού κλάδου. Ωστόσο, είναι οι ειδικοί στα εργαλεία και τις πληροφοριακές πηγές που είναι διαθέσιμα εντός κι εκτός της βιβλιοθήκης. Επιπλέον, έχοντας άριστη γνώση της διαδικασίας παραγωγής της πληροφορίας, της αξιολόγησής της, καθώς επίσης και των θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ως αντικείμενο του επαγγέλματός τους, θεωρούνται οι καταλληλότεροι για την παροχή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού. Προκειμένου όμως, να επιτευχθεί ο στόχος για μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων, είναι αναγκαίες ειδικές γνώσεις των διαφόρων επιστημονικών πεδίων και των ειδικών απαιτήσεων έρευνας και μάθησης. Εφόσον, λοιπόν, θα ήταν αδύνατον οι βιβλιοθηκονόμοι να αποκτήσουν όλες αυτές τις ειδικές γνώσεις και το εκπαιδευτικό προσωπικό να αποκτήσει πείρα και γνώσεις της επιστήμης της πληροφόρησης, η συνεργασία ακαδημαϊκού εκπαιδευτικού προσωπικού και βιβλιοθηκονόμων κρίνεται απαραίτητη.

Ένα άλλο θέμα που τονίζεται ιδιαίτερα στις μελέτες για τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού (Lau, 2006; Maughan, 2001; ACRL, 2000) αφορά στις διαδικασίες σκέψης χαμηλότερου και ανώτερου επιπέδου. Οι διαδικασίες σκέψης χαμηλότερου επιπέδου αναφέρονται σε δραστηριότητες, όπως ο εντοπισμός και η ανάκτηση πληροφοριών, ενώ οι

διαδικασίες σκέψης ανώτερου επιπέδου, σε δραστηριότητες όπως η αξιολόγηση και η χρήση των πληροφοριών. Παλαιότερα, η έμφαση δίνονταν περισσότερο στην εκπαίδευση για την αναζήτηση και τον εντοπισμό πληροφοριών, που δεν απαιτούν υψηλή σκέψη, γι' αυτό και χρησιμοποιούνταν περισσότερο οι όροι βιβλιογραφική εκπαίδευση και εκπαίδευση στη χρήση της Βιβλιοθήκης. Σήμερα τονίζεται η ανάγκη για έμφαση στις δεξιότητες αξιολόγησης και χρήσης των πηγών (Lau, 2006; Maughan, 2001; Μπαλτά, 2008), που απαιτούν υψηλή σκέψη ή καλύτερα κριτική σκέψη για λήψη αποφάσεων και καθιστούν τους εκπαιδευόμενους, όχι απλά γνώστες της πληροφορίας, αλλά ικανούς να μαθαίνουν, αφού έχουν μάθει πώς να μαθαίνουν (Lau, 2006, σ. 43).

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, διαπιστώθηκε ότι τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, είτε παραδοσιακά μέσω έντυπων οδηγιών και σεμιναρίων, είτε ηλεκτρονικά μέσω online εκπαιδευτικών προγραμμάτων (tutorials) και ηλεκτρονικών μαθημάτων.

Ηλεκτρονική μάθηση και ηλεκτρονική διδασκαλία

Η ηλεκτρονική μάθηση και διδασκαλία γνωστή με τον όρο e-learning αποτελεί πλέον έναν αρκετά διαδεδομένο όρο στον χώρο της εκπαίδευσης. Τα τελευταία χρόνια τα περισσότερα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν το εικονικό μαθησιακό περιβάλλον, είτε συμπληρωματικά προς τα παραδοσιακά μαθήματά τους, είτε ως το μοναδικό τρόπο παροχής μαθημάτων, όπως στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η ηλεκτρονική μάθηση είναι αυτή που παρέχεται μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών και μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με τη χρήση του Διαδικτύου, είτε του εσωτερικού δικτύου ενός οργανισμού (intranet), είτε με CD-ROM (Oxford Dictionary of Education, 2008). Σήμερα περισσότερο διαδεδομένη είναι η μάθηση μέσω του Παγκόσμιου Ιστού, «*η εφαρμογή και χρήση των τοπικών και διεθνών δικτύων, καθώς επίσης και χρήση του διαδικτύου για τη διανομή πληροφοριών, επικοινωνίας και γενικά όλων εκείνων των ενεργειών, που περιλαμβάνονται στην διαμόρφωση της σχέσης φοιτητή – καθηγητή*» (Sitas, et al..., 2007, σ. 551).

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν θα μπορούσαν, να μην υιοθετήσουν το νέο αυτό τρόπο εκπαίδευσης για την παροχή μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού, καθώς μπορεί να προσφέρει εκπαίδευση σε ένα πολύ μεγάλο αριθμό φοιτητών, με ευελιξία ως προς τον τόπο και το χρόνο της μάθησης, ενισχύοντας τη συνεργατική μελέτη και τη μαθητο-κεντρική εκπαίδευση και μειώνοντας το φόρτο διαχείρισης, που στη περίπτωση της παραδοσιακής διδασκαλίας σε μεγάλους αριθμούς φοιτητών θα ήταν τεράστιος (Sitas, et al..., 2007).

Πληροφοριακός Γραμματισμός και Παγκόσμιος Ιστός 2.0

Τα τελευταία χρόνια με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και την ευρεία διάδοση του Διαδικτύου, ως πολύτιμου εργαλείου για την εργασία, εκπαίδευση, ενημέρωση και ψυχαγωγία, έχουν προκύψει πλήθος νέων όρων, όπως Web 2.0, Internet 2.0, Διαδίκτυο δεύτερης γενιάς, Library 2.0, School 2.0 κτλ.

Ο όρος Παγκόσμιος Ιστός 2.0 ή Web 2.0 αναφέρεται στον Παγκόσμιο Ιστό δεύτερης γενιάς, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την ενεργή συμμετοχή των χρηστών. Ο Ιστός πρώτης γενιάς

είναι αυτός που χρησιμοποιείται ευρέως τις τελευταίες δεκαετίες και επιτρέπει στον χρήστη να διαβάσει και να δει πληροφορίες που δημοσιεύονται από οποιονδήποτε στην επιφάνειά του. Ο Παγκόσμιος Ιστός δεύτερης γενιάς (Web 2.0) έχει κάνει την εμφάνισή του τα τελευταία μόλις χρόνια και πρόσφατα άρχισε να εξαπλώνεται η χρήση του στο ευρύ κοινό. Το χαρακτηριστικό του είναι οι online εφαρμογές και τα εργαλεία, που επιτρέπουν στους χρήστες την αλληλεπίδραση, τη δημιουργία και το διαμοιρασμό πληροφοριών. Επιτρέπει στους χρήστες, όχι απλώς να διαβάσουν πληροφορίες, που βρίσκονται διαθέσιμες στο στην επιφάνειά του, αλλά και να γράψουν, να δημιουργήσουν νέες πληροφορίες. Οι πιο διαδεδομένες εφαρμογές Παγκόσμιου Ιστού 2.0 σήμερα είναι: ιστολόγια (blogs), wikis, syndicated content (RSS), podcasts and videocasts, mashups, social changing services, εργαλεία επικοινωνίας (communication tools MSN, Skype), κοινωνικά δίκτυα (social networks), folksonomies και tagging και εικονικοί κόσμοι (virtual worlds).

Βασικά στοιχεία του Παγκόσμιου Ιστού 2.0, σύμφωνα με τον Lorenzo (2007, σ. 6) είναι:

- η δημοσίευση δεδομένων, που προηγουμένως δεν ήταν διαθέσιμα στο ευρύ κοινό
- η δημιουργία εφαρμογών, που είναι σε θέση να εντοπίσουν και να συγκεντρώσουν το περιεχόμενο που ανταποκρίνεται σε εξατομικευμένες ανάγκες. Συμμορφώνονται επίσης με τις επιταγές των κατόχων των πληροφοριών και των διαμεσολαβητών τους.
- η διευκόλυνση της επικοινωνίας με την αλλαγή του τρόπου, με τον οποίο οι πληροφορίες ρέουν μέσω του Διαδικτύου από τον πάροχο/προμηθευτή στον χρήστη (provider-viewer), με ένα περισσότερο συμμετοχικό Διαδίκτυο, στο οποίο οι πληροφορίες παράγονται και δημοσιεύονται από τους ίδιους τους χρήστες.

Η χρήση του Παγκόσμιου Ιστού 2.0 και από χώρους, εκτός απ' αυτούς που ανήκουν καθαρά στην ψυχαγωγία ή την ενημέρωση, όπως αυτούς της εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων, έχει δημιουργήσει και διάφορους παράγωγους όρους όπως, Βιβλιοθήκη 2.0 (Library 2.0), Σχολείο 2.0 (School 2.0), Επιχειρήσεις 2.0 (Business 2.0) κτλ. Ο όρος Βιβλιοθήκη 2.0 περιγράφει την χρήση εφαρμογών του Παγκόσμιου Ιστού 2.0 από την Βιβλιοθήκη προς όφελος των υπηρεσιών και των χρηστών της. Είναι «*το να κάνεις το χώρο της βιβλιοθήκης σου (φυσικό και ψηφιακό) περισσότερο διαδραστικό, συνεργατικό και καθοδηγούμενο από τις ανάγκες της κοινωνίας*» (Houghton-John, 2005 αναφέρεται στους Godwin και Parker, 2008, σ.7).

Στο έργο των Godwin και Parker (2008) περιγράφονται εφαρμογές του Παγκόσμιου Ιστού 2.0 που χρησιμοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια από προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού. Έτσι, διαπιστώνεται ότι ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σ' όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν κατά την διδασκαλία πληροφοριακού γραμματισμού εφαρμογές Web 2.0. με διάφορους και αρκετά εποικοδομητικούς τρόπους. Για παράδειγμα, περιγράφεται μάθημα πληροφοριακού γραμματισμού κατά το οποίο οι φοιτητές υποχρεώθηκαν να χρησιμοποιήσουν για την δημιουργία επιστημονικής εργασίας τη Wikipedia και να αναπτύξουν άρθρα της, ή μάθημα στο οποίο οι φοιτητές έπρεπε να κρατούν ημερολόγιο με σχόλια για την πρόοδό τους, όσον αφορά τον πληροφοριακό γραμματισμό, μέσω ιστολογίου (blog). Άλλες περιπτώσεις είναι η χρήση RSS για την καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από το πανεπιστήμιο, βίντεο (podcasts) για ηλεκτρονική διδασκαλία, ή βίντεο του YouTube για εκπαιδευτικούς λόγους και πάλι. Γίνονται επίσης προσπάθειες για την ανάπτυξη ψηφιακών παιχνιδιών με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού. Τα οφέλη από τη χρήση των παραπάνω εφαρμογών είναι ποικίλα και θετικά σε κάθε περίπτωση, προσφέροντας στη λεγόμενη «web generation» (γενιά του Ιστού) μια ενδιαφέρουσα ευκαιρία για αυτόνομη μάθηση.

Αποτίμηση των Προγραμμάτων Πληροφοριακού Γραμματισμού

Αποτίμηση είναι «η προσεκτική κρίση που προκύπτει από την ακριβή παρατήρηση των εκπαιδευόμενων κατά τη διάρκεια όλης της διαδικασίας μάθησης. Αποτελείται από τα στάδια της συλλογής δεδομένων, της ανάλυσής τους και της σύνταξης σχετικής αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια πρόσκτησης δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού» (ASSL, 1998 αναφέρεται στον Lau, 2006, σ. 42). Η αποτίμηση δεν σημαίνει ότι και η αξιολόγηση. Οι κατευθυντήριες οδηγίες της IFLA για τον πληροφοριακό γραμματισμό διευκρινίζουν ότι η αξιολόγηση είναι η διαδικασία, κατά την οποία ο εκπαιδευόμενος συνήθως παίρνει ένα βαθμό, στο τέλος μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας και αφορά την εργασία του, ενώ η αποτίμηση είναι πιο πλήρης διαδικασία, που πραγματοποιείτε στο τέλος της εκπαίδευσης αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια αυτής και αφορά τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο (Lau, 2006, σ. 42). Τα πρότυπα της ACRL (2000) και του ANZIIL (2004) παρέχουν δείκτες αποδοτικότητας για την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων στην πρόσκτηση δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού.

Η ανάγκη για συνεργασία της Βιβλιοθήκης και της Σχολής κρίνεται, και σε αυτό το σημείο, ανάπτυξης στρατηγικών και εργαλείων αποτίμησης, απαραίτητη (ACRL, 2000; Maughan, 2001; Samson, 2010), καθώς μόνο έτσι θα μπορέσει να διαπιστωθεί αν οι εκπαιδευόμενοι είναι σε θέση όχι μόνο να εντοπίσουν και να ανακτήσουν την πληροφορία, αλλά να την χρησιμοποιήσουν σκεπτόμενοι κριτικά, με σκοπό την επίλυση προβλημάτων. Αυτό θα μπορέσει να διαπιστωθεί σε πρώτη φάση από τους βιβλιοθηκονόμους και σε δεύτερη φάση από το ακαδημαϊκό προσωπικό.

Σύμφωνα με τον Stec (2004 αναφέρεται στον Lau, 2006, σ. 44) υπάρχουν τρεις τύποι αποτίμησης της μάθησης. Α) Η κανονιστική (διαγνωστική), η οποία αξιολογεί τη γνώση και τις δεξιότητες των συμμετεχόντων πριν το σχεδιασμό του προγράμματος διδασκαλίας. Β) Η διαμορφωτική, η οποία παρέχει ανατροφοδότηση για τη μάθηση των φοιτητών κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Γ) Η απολογιστική, που αποτελεί την τελική εξέταση των κριτηρίων αποτίμησης. Εκτός από τους τύπους αποτίμησης, υπάρχουν και οι μέθοδοι αποτίμησης, οι οποίες περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους διαπιστώνεται το επίπεδο των εκπαιδευόμενων. Είναι περισσότερο αποτελεσματικό να αποφασίζεται η μέθοδος αποτίμησης η οποία θα εφαρμοστεί, κατά τον σχεδιασμό του προγράμματος πληροφοριακού γραμματισμού (Mackey & Jacobson, 2010), και να συμπεριλαμβάνει τους στόχους που έχει θέσει το ίδρυμα για τον πληροφοριακό γραμματισμό (ACRL, 2000, σ. 6).

Από έρευνα που συγκεντρώνει τις περισσότερο δημοφιλείς μεθόδους αποτίμησης (Walsh, 2009) προκύπτει, ότι περισσότερο δημοφιλής, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 34%, είναι η μέθοδος αποτίμησης με ερωτηματολόγια πολλαπλής επιλογής, καθώς προσφέρει ευκολία και ταχύτητα και μπορεί να ποικίλλει ως προς την έκταση. Πολλά από τα ερωτηματολόγια πολλαπλής επιλογής αντικατοπτρίζουν τα πρότυπα αποτίμησης της ACRL ενώ, άλλα σχεδιάζονται με σκοπό να διαπιστώσουν απλώς την επιρροή που είχαν συγκεκριμένα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού στους εκπαιδευόμενους. Δεύτερη, σε σειρά προτίμησης, έρχεται η ανάλυση βιβλιογραφίας σε ποσοστό 18,7%. Η ανάλυση βιβλιογραφίας ως μέθοδος αποτίμησης μπορεί να περιλαμβάνει ανάλυση της βιβλιογραφίας διάφορων εργασιών του εκπαιδευόμενου και απαιτεί σαφέστατα περισσότερο χρόνο. Στις περισσότερες περιπτώσεις η μέθοδος αυτή προσπαθεί να διαπιστώσει αν οι φοιτητές έχουν εξελιχθεί στα πλαίσια συγκεκριμένου μαθήματος και όχι τόσο τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού που έχουν αποκτήσει. Την τρίτη θέση σε σειρά προτίμησης μεθόδου αποτίμησης, με ποσοστό 15,4% κατέχουν τα quiz/test, τα οποία ποικίλουν ως προς το σχεδιασμό και συνήθως περιλαμβάνουν έναν συνδυασμό ερωτήσεων ανοιχτού και κλειστού

τύπου. Πολλά από αυτά αναπτύσσονται με βάση τα πρότυπα της ACRL, ενώ άλλα όχι. Ακολουθεί η μέθοδος αυτό-αξιολόγησης (self-assessment), σε ποσοστό 11%. Η συγκεκριμένη μέθοδος δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έγκυρη πρωτεύουσα πηγή αποτίμησης, παρά μόνο ως δευτερεύουσα-συμπληρωματική, καθώς έχει διαπιστωθεί ότι οι εκπαιδευόμενοι νομίζουν πως γνωρίζουν περισσότερα από αυτά που στην πραγματικότητα είναι ικανοί να επιδείξουν, όταν υποβάλλονται σε τεστ (Maughan, 2001, σ. 83). Το παραπάνω ποσοστό (11%) αφορά φορείς που χρησιμοποιούν την μέθοδο της αυτό-αξιολόγησης ως κύρια πηγή αποτίμησης των πληροφοριακών δεξιοτήτων των φοιτητών.

Άλλοι τρόποι αποτίμησης της μάθησης των εκπαιδευόμενων, που προέκυψαν από τη συγκεκριμένη έρευνα και εμφανίζονται λιγότερο συχνά είναι η διαδικασία ετοιμασίας φακέλου (portfolio), η οποία μπορεί να αποφέρει αξιόπιστη αποτίμηση, μόνο όμως για μικρό αριθμό φοιτητών, καθώς συγκεντρώνει και συνεκτιμά όλες τις εργασίες των εκπαιδευόμενων καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος πληροφοριακού γραμματισμού και απαιτεί αρκετό χρόνο για έλεγχο και αξιολόγηση. Επίσης η ανάλυση δοκιμίων (essays) των φοιτητών, η οποία είναι δυνατό να μετρήσει μόνο συγκεκριμένες δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού των εκπαιδευόμενων και τέλος, η παρατήρηση των εκπαιδευόμενων και η μέθοδος της υποκίνησής τους (stimulation), οι οποίες μπορούν να καταγράψουν με ακρίβεια τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού που έχουν αναπτύξει οι εκπαιδευόμενοι, καθώς παρατηρούν και καταγράφουν, πώς αναζητούν και χρησιμοποιούν τις πληροφορίες για την αντιμετώπιση πραγματικών προβλημάτων.

Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι είναι δύσκολο να αποτιμηθεί σωστά η μάθηση των εκπαιδευόμενων (Walsh, 2009; Tronstad, Phillips, Garcia and Harlow, 2009; Maughan, 2001). Οι μέθοδοι αποτίμησης πρέπει να έχουν σκοπό την μέτρηση δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού των συμμετεχόντων. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητη και η αξιολόγηση των ίδιων των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού. Οι Tronstad, Phillips, Garcia and Harlow (2009) εστιάζοντας στα online εκπαιδευτικά προγράμματα (tutorials) προτείνουν οι ικανότητες των φοιτητών να αποτιμούνται πριν την παρακολούθηση του προγράμματος πληροφοριακού γραμματισμού, έτσι ώστε να σχεδιαστούν κατάλληλα οι ερωτήσεις που θα τεθούν στους συμμετέχοντες μετά την παρακολούθησή του, ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητά του.

Β΄ Μέρος

Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός στο Ηνωμένο Βασίλειο

Τα τελευταία χρόνια στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν αναπτυχθεί αρκετές πρωτοβουλίες για τον πληροφοριακό γραμματισμό από διάφορους φορείς, που αποδεικνύουν το ενδιαφέρον κυρίως των επαγγελματιών της πληροφόρησης που απασχολούνται στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Σημαντικότερη πρωτοβουλία σε εθνικό επίπεδο αποτελούν τα Ετήσια Βιβλιοθηκονομικά Συνέδρια Πληροφοριακού Γραμματισμού (Librarians Information Literacy Annual Conferences, LILAC) που έχουν ως στόχο να ενισχύσουν την συζήτηση και την ανταλλαγή γνώσεων για όλες τις πτυχές του πληροφοριακού γραμματισμού (CILIP, 2011). Άλλη σημαντική κίνηση που αφορά την ανάπτυξη και προώθηση του πληροφοριακού γραμματισμού, μεταξύ των επαγγελματιών της πληροφόρησης στο Ηνωμένο Βασίλειο, είναι η έκδοση ενός ειδικού τεύχους του επιστημονικού περιοδικού *Italics* «πληροφοριακός γραμματισμός: προκλήσεις και εφαρμογή»¹, από την Ακαδημία Ανώτατης Εκπαίδευσης Επιστημών της Πληροφόρησης και της Πληροφορικής (Higher Education Academy Information and Computer Sciences, HEA-ICS), το 2006. Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό και το έργο του Staffordshire University, το οποίο έχει διοργανώσει μια σειρά από δραστηριότητες (συνέδρια, συναντήσεις εργασίας) που αφορούν τον πληροφοριακό γραμματισμό (Andretta, 2006, σ. 7).

Σύμφωνα με τους Johnston και Webber (2000), εκτός από τους επαγγελματίες της πληροφόρησης την σημασία του πληροφοριακού γραμματισμού φαίνεται να έχουν αναγνωρίσει, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, και άλλοι κυβερνητικοί οργανισμοί. Το συμβούλιο Μουσείων, Αρχείων και Βιβλιοθηκών (Museums, Archives and Libraries, MLA) από το 1997 έχει περιλάβει στην στρατηγική του, «2020 Vision», την αξία της πρόσβασης στη γνώση χωρίς όμως να αναφέρει τον όρο «πληροφοριακός γραμματισμός», αλλά δηλώνοντας ότι «τα άτομα χρειάζονται μια ποικιλία γραμματισμών, που θα τους καταστήσουν ικανούς να αυξήσουν τη δυναμική τους, ατομικά και συλλογικά» (MLA, 1997 αναφέρεται στους Johnston και Webber, 2000, σ. 384). Ενώ, από το 1998 το Εθνικό Δίκτυο για τη Μάθηση (National Grid for Learning, BECTA) αποτελεί μια κρατική πρωτοβουλία για την προώθηση μερικών από τις δεξιότητες και γνώσεις, που περιλαμβάνονται στον όρο πληροφοριακός γραμματισμός.

Το Πανεπιστήμιο του Bath

Το πανεπιστήμιο του Bath είναι ένα από τα καλύτερα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου, αφού βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις κατάταξης των βρετανικών πανεπιστημίων, όπως δημοσιεύονται από τις εφημερίδες Times, Independent και πλήθος άλλων, κάθε χρόνο. Ιδρύθηκε το 1966 και αυτή τη στιγμή φιλοξενεί 13.959 φοιτητές, από τους οποίους το 29% είναι μεταπτυχιακοί και το 71% προπτυχιακοί. Ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 55% αποτελούν φοιτητές απ' όλο τον κόσμο. Τα έσοδα του πανεπιστημίου ανέρχονται στις 175.7 εκατομμύρια λίρες (205.946.747 ευρώ) ετησίως, μεγάλο ποσοστό εκ

¹ Andretta S., 2006. Information literacy: challenges and implementation. *Italics*, 5(1). Διαθέσιμο στο: <http://www.ics.heacademy.ac.uk.ezp2.bath.ac.uk/italics/vol5iss1.htm> [Ανακτήθηκε 26 Μαρτίου 2011]

των οποίων προέρχεται από τα δίδακτρα που καταβάλλουν οι φοιτητές. Τα έξοδα του αγγίζουν τις 167.195 εκατομμύρια λίρες (195.969.259 ευρώ) ετησίως, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αποτελεί αμοιβές προσωπικού και έξοδα λειτουργίας (University of Bath, 2010).

Οι σχολές και τα τμήματα του πανεπιστημίου του Bath περιγράφονται παρακάτω:

1. Σχολή Μηχανικής και Σχεδιασμού
  - Αρχιτεκτονικής και Πολιτικών Μηχανικών
  - Χημικών Μηχανικών
  - Ηλεκτρονικής και Ηλεκτρολόγων
  - Μηχανολόγων Μηχανικών
2. Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
  - Παιδαγωγικής
  - Ευρωπαϊκών Σπουδών και Σύγχρονων Γλωσσών
  - Οικονομικής επιστήμης
  - Επιστημών Υγείας
  - Ψυχολογίας
  - Κοινωνικών και Πολιτικών επιστημών
  - Διοίκησης
3. Θετικών Επιστημών
  - Βιολογίας και Βιοχημείας
  - Χημείας
  - Πληροφορικής
  - Μαθηματικών
  - Φυσικών Επιστημών
  - Φαρμακευτικής και Φαρμακολογίας
  - Φυσικής

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath δημιουργήθηκε με σκοπό «να προσφέρει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών στόχων του πανεπιστημίου» (University of Bath, 2010b). Στεγάζεται σ' ένα πενταόροφο κτίριο στο κέντρο του κάμπους, το οποίο διαθέτει περισσότερες από 1.200 θέσεις αναγνωστών², περισσότερους από 500 ηλεκτρονικούς υπολογιστές, 70 θέσεις για φορητούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές και ασύρματο δίκτυο. Η συλλογή της περιλαμβάνει περισσότερους από 500.000 τίτλους έντυπων βιβλίων και 20.000 ηλεκτρονικών, πάνω από 17.000 τίτλους ηλεκτρονικών περιοδικών και 1.400 έντυπων και πρόσβαση σε περισσότερες από 80 βάσεις δεδομένων. Στους χώρους της, λειτουργούν 3 πληροφοριακά τμήματα (information points), ένα κεντρικό γραφείο παροχής αυτοματοποιημένων και κυρίως μη αυτοματοποιημένων υπηρεσιών, αλλά και πληροφοριών γενικότερα και 3 μηχανές αυτόματου δανεισμού υλικού. Στον πρώτο όροφο του κτιρίου (υπόγειο) βρίσκονται τα πολύ παλιά βιβλία και περιοδικά, στον δεύτερο όροφο

---

² Θέσεις αναγνωστών θεωρούνται οι θέσεις που υπάρχουν στους χώρους μελέτης της βιβλιοθήκης, αυτές μπορεί να είναι α) ομαδικές (σε ξεχωριστό χώρο για ομαδικές εργασίες), β) αθόρυβες (για μελέτη σε κλειστά δωμάτια με απόλυτη ησυχία όπου κινούνται μόνο χρήστες που επιθυμούν τις ίδιες συνθήκες) και γ) ήσυχες (για διάβασμα σε χώρους ανοιχτούς κοντά στα ράφια των βιβλίων).

(ισόγειο), που αποτελεί την κύρια είσοδο της Βιβλιοθήκης, βρίσκονται οι κεντρικές υπηρεσίες και χώρος για ομαδικές εργασίες, ενώ στους τρίτο, τέταρτο και πέμπτο όροφο βρίσκεται η κυρίως συλλογή έντυπου υλικού. Έτσι, ο τρίτος όροφος περιλαμβάνει υλικό αρχιτεκτονικής και μηχανικής, τα γραφεία των αντίστοιχων θεματικών βιβλιοθηκονόμων και το πληροφοριακό γραφείο για γενικές πληροφοριακές ερωτήσεις που αφορούν το υλικό του ορόφου. Αντίστοιχα, ο τέταρτος όροφος αφορά τις θετικές επιστήμες και επιστήμες υγείας και ο πέμπτος τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Απασχολεί προσωπικό 76 ατόμων συνολικά και το κτίριο της παραμένει ανοιχτό 24 ώρες το 24ωρο, καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath διοργανώνει κάθε χρόνο πλήθος προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού, όπως θα αναλυθούν παρακάτω³.

Προγράμματα Πληροφοριακού Γραμματισμού που Παρέχει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath, έχοντας αναγνωρίσει τη σημασία του πληροφοριακού γραμματισμού, τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στη δια βίου μάθηση, αλλά και του νέου ρόλου που καλούνται να παίξουν οι Βιβλιοθήκες και οι βιβλιοθηκονόμοι στην μετάδοσή της, έχουν αναπτύξει ποικίλα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού. Στη συνέχεια αναλύονται οι στρατηγικές και τα πλαίσια, με βάση τα οποία αναπτύχθηκαν τα προγράμματα αυτά, τα είδη των μαθημάτων που παρέχονται και η απήχηση που έχουν στην πανεπιστημιακή κοινότητα.

Στρατηγικές

Όπως ήδη αναφέρθηκε στόχος της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Bath είναι να προσφέρει υψηλής ποιότητας υπηρεσίες για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών στόχων του πανεπιστημίου» (University of Bath, 2010b). Δεν θα μπορούσε επομένως, κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων και υπηρεσιών, να μην λαμβάνει υπόψη της, την αποστολή και τους στόχους του ιδρύματος, ειδικά μάλιστα όταν πρόκειται, για τον σχεδιασμό προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού, που έχουν ήδη σαν στόχο την συμβολή στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη δια βίου μάθηση.

Το πρώτο, λοιπόν, που λαμβάνουν υπόψη τους οι υπεύθυνοι των προγραμμάτων της Βιβλιοθήκης του Bath για τον πληροφοριακό γραμματισμό, είναι η αποστολή και οι στόχοι του Πανεπιστημίου όπως περιγράφονται στο Εταιρικό Πλάνο (Corporate Plan), το οποίο εγκρίνεται κάθε τέσσερα χρόνια (University of Bath, 2009a). Στην δήλωση αυτή, δεν γίνεται σαφής αναφορά στον πληροφοριακό γραμματισμό, ως απαραίτητο προσόν που θα πρέπει να αποκτούν οι απόφοιτοι, όπως προτείνουν τα πρότυπα της ACRL (2000), απορρέει όμως από την αποστολή και τους στόχους που θέτει η διοίκηση του πανεπιστημίου γενικά.

«Αποστολή μας είναι να παραδώσουμε παγκοσμίως κύρους έρευνα και διδασκαλία, να εκπαιδύσουμε έτσι τους αποφοίτους μας ώστε να γίνουν ηγέτες και καινοτόμοι και να ωφελήσουν τον ευρύτερο πληθυσμό μέσω της έρευνας, των επιχειρήσεων και της επιρροής του» (University of Bath, 2009a, σ. 4).

³ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου του Bath για την βιβλιοθήκη (University of Bath, 2010b) και από το intranet της βιβλιοθήκης.

Η στρατηγική για την *μάθηση και την διδασκαλία* που θέτει το Πανεπιστήμιο (University of Bath, 2009b), περιλαμβάνει μεταξύ των στόχων της και τους παρακάτω:

- «*προώθηση της πνευματικής αναζήτησης με την ανάπτυξη του κριτικού πνεύματος και της ανεξάρτητης ακαδημαϊκής μάθησης σε ένα υποστηρικτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον*»
- «*η προώθηση της εφαρμογής γνώσης και δεξιοτήτων, έτσι ώστε οι φοιτητές μας να είναι ικανοί να συμβάλλουν σημαντικά ως εργαζόμενοι και ως πολίτες*»
- «*η διασφάλιση της ικανότητας των αποφοίτων μας να συμβάλουν θετικά στο διεθνές διανοητικό και οικονομικό περιβάλλον*» (University of Bath, 2009b, σ. 1).

Υπάρχει όμως και στρατηγική που αφορά την διεθνή παρουσία του Πανεπιστημίου (International Strategy), σύμφωνα με την οποία, ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πανεπιστήμιο πρέπει να είναι σε θέση να «*παράγει απόφοιτους με δεσμεύσεις και δεξιότητες, για ζωή και εργασία σε μια παγκόσμια κοινότητα*» (University of Bath, 2010c). Για το λόγο αυτό, έχει θέσει μεταξύ των στόχων της και τον παρακάτω:

- «*(να παράγουν) απόφοιτους, οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι, με δημιουργική σκέψη και δεξιότητες για την επίλυση προβλημάτων και που μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και να ξεχωρίσουν στην διεθνή αγορά εργασίας*» (University of Bath, 2010c).

Μοναδική στρατηγική του Πανεπιστημίου του Bath, η οποία κάνει σαφή αναφορά στον πληροφοριακό γραμματισμό θέτοντάς τον, ως έναν από τους βασικούς της στόχους, είναι αυτή που δημοσίευσε η Σύγκλητος (Senate) το 2007, με τίτλο *Πληροφοριακή Στρατηγική* (Information Strategy). Σύμφωνα μ' αυτή, σ' ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πανεπιστήμιο, όπως αυτό του Bath, «*γίνεται αποτελεσματική διαχείριση των πληροφοριών ως στρατηγικών πόρων για την υποστήριξη κάθε πτυχής δραστηριότητας*». Θέτει δε ως έναν από τους στόχους της «*την βελτιστοποίηση της διαχείρισης και της ροής των πληροφοριών για την υποστήριξη της έρευνας, της διδασκαλίας και της καινοτομίας*». Ο στρατηγικός αυτός στόχος θα υλοποιηθεί μεταξύ άλλων με «*την ενίσχυση του πληροφοριακού προγραμματισμού μέσω στοχευμένων προγραμμάτων πληροφόρησης και κατάρτισης*» (Senate, 2007)

Όλα τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού, που σχεδιάζονται και παρέχονται από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath, βασίζονται στο μοντέλο της SCONUL, *Οι Επτά Στόλοι του Πληροφοριακού γραμματισμού* (The Seven Pillars in Information Literacy), και διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Πρώτη κατηγορία αποτελούν τα μαθήματα που παραδίδονται με το συμβατικό τρόπο στην τάξη (face to face teaching) και δεύτερη τα μαθήματα που παρέχονται εξ αποστάσεως, ηλεκτρονικά.

Συμβατική Διδασκαλία στην Τάξη

Εισαγωγικά Μαθήματα

Όλοι οι φοιτητές, πριν ξεκινήσουν την φοίτησή τους στο Πανεπιστήμιο του Bath, έχουν προγραμματισμένη στην εβδομάδα εισαγωγής τους, μια εισαγωγική συνεδρία για τη χρήση της Βιβλιοθήκης. Οι συνεδρίες αυτές έχουν ως στόχο μια πρώτη επαφή των φοιτητών με τη Βιβλιοθήκη, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις πολιτικές που ακολουθούνται.

Πραγματοποιούνται πάντα σε αμφιθέατρα διαλέξεων και ποτέ με την μορφή ξενάγησης στο κτίριο, προς αποφυγή διατάραξης της ησυχίας στους χώρους της Βιβλιοθήκης. Έχουν διάρκεια 20-30 λεπτά για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς (με διδασκαλία) φοιτητές και ακόμα μικρότερη διάρκεια για τους ερευνητικούς μεταπτυχιακούς, στους οποίους παρέχονται ως μέρος της γενικότερης ξενάγησής τους στους χώρους και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι το Πανεπιστήμιο του Bath, όπως και τα περισσότερα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου, παρέχουν δύο ειδών μεταπτυχιακά προγράμματα. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα με διδασκαλία (Taught Postgraduates) που απαιτούν παρακολούθηση μαθημάτων και εκπόνηση εργασίας/ιών και τα ερευνητικά μεταπτυχιακά προγράμματα (Research Postgraduates), που απονέμονται με την εκπόνηση ερευνητικής εργασίας, χωρίς να είναι απαραίτητη η παρακολούθηση μαθημάτων.

Τα εισαγωγικά μαθήματα πραγματοποιούνται από τους αντίστοιχους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους. Εφόσον, το κάθε μάθημα σχεδιάζεται και παρέχεται από διαφορετικό μέλος του προσωπικού της Βιβλιοθήκης και προορίζεται για διαφορετικό κοινό, είναι φυσικό όλα τα εισαγωγικά μαθήματα να μην παρουσιάζουν τα ίδια στοιχεία και να μην έχουν την ίδια δομή. Όλα όμως, εμφανίζουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

1. *Περιγραφή της Βιβλιοθήκης* – τι μπορεί να προσφέρει στους χρήστες της, από άποψη συλλογής, χώρων και υπηρεσιών
2. *Οδηγίες χρήσης* – ωράριο λειτουργίας, κάρτες χρηστών, πολιτικές, οδηγίες για τον προσανατολισμό τους στους χώρους του κτιρίου και για τον εντοπισμό συγκεκριμένων συλλογών
3. *Εντοπισμός υλικού* – χρήση καταλόγου
4. *Γνωριμία με τους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους και τους βιβλιοθηκονόμους του Πληροφοριακού Τμήματος* – στοιχεία επικοινωνίας για το εξειδικευμένο, στο αντικείμενό τους, προσωπικό της βιβλιοθήκης

Τμηματικά Μαθήματα

Οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Bath, υπεύθυνοι για τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού, αποδέχονται τα αναφερόμενα στη διεθνή βιβλιογραφία ότι, τα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού είναι πιο αποτελεσματικά όταν βρίσκονται ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών, διενεργούνται την κατάλληλη χρονική στιγμή με βάση τις απαιτήσεις του προγράμματος και υποστηρίζονται από το ακαδημαϊκό προσωπικό (Humphreys, Bradley, Hodds και South, 2009).

Αυτή τη στιγμή, παρέχονται, στα περισσότερα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά τμήματα του πανεπιστημίου, μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού από τους αντίστοιχους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους, συχνά σε συνεργασία με τους βιβλιοθηκονόμους του αντίστοιχου Πληροφοριακού Τμήματος. Τα μαθήματα αυτά είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας ακαδημαϊκού εκπαιδευτικού προσωπικού και θεματικών βιβλιοθηκονόμων. Επομένως, ενσωματώνονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα των φοιτητών του κάθε τμήματος, ανάλογα με τις ανάγκες τους (π.χ. όταν πρόκειται να δοθούν εργασίες, οπότε και θα πρέπει οι φοιτητές να αρχίσουν να αναζητούν την κατάλληλη βιβλιογραφία). Ο αριθμός, η διάρκεια και η μέθοδος παρουσίασης των μαθημάτων διαφέρει από τμήμα σε τμήμα, καθώς εξαρτάται από τον χρόνο που διαθέτει η διοίκηση του τμήματος στον πληροφοριακό γραμματισμό, και σπανιότερα από τους διαθέσιμους χώρους για την διεξαγωγή των συνεδριών. Οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι

θεωρούν εξαιρετικά σημαντικό, αλλά και απαιτητικό να διατηρούν στενές σχέσεις με το ακαδημαϊκό προσωπικό, ώστε να δημιουργούν ευκαιρίες για παροχή μαθημάτων την στιγμή που οι φοιτητές τα έχουν ανάγκη.

Τα θέματα που καλύπτονται στα τμηματικά μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού συνήθως είναι:

1. Τεχνικές αναζήτησης
2. Αξιολόγηση πηγών
3. Δημιουργία παραπομπών
4. Θέματα πνευματικών δικαιωμάτων και λογοκλοπής

Σύμφωνα με τους υπεύθυνους βιβλιοθηκονόμους, στόχος των παραπάνω είναι να ικανοποιήσουν τα στάδια 2 - 6 των 7 Στύλων του Πληροφοριακού Γραμματισμού (SCONUL):

1. Η ικανότητα να αναγνωρίζει [ο φοιτητής] την πληροφοριακή του ανάγκη
2. Η ικανότητα να διακρίνει τους τρόπους με τους οποίους το πληροφοριακό κενό θα καλυφθεί
3. Η ικανότητα να δημιουργεί στρατηγικές για [αναζήτηση και] εντοπισμό των πληροφοριών
4. Η ικανότητα να εντοπίζει και να αποκτά πρόσβαση στην πληροφορία
5. Η ικανότητα να συγκρίνει και να αξιολογεί πληροφορίες προερχόμενες από διαφορετικές πηγές
6. Η ικανότητα να οργανώνει, εφαρμόζει και να μεταδίδει την πληροφορία σε άλλους με τον καταλληλότερο τρόπο
7. Η ικανότητα να συνθέτει και να αξιοποιεί τις υπάρχουσες πληροφορίες, συμβάλλοντας στη δημιουργία νέας γνώσης.

Τα στάδια 1 και 7 μπορούν να κατακτηθούν από τους φοιτητές, όταν τα τμηματικά αυτά μαθήματα συνδέονται με τις εργασίες τους και γενικότερα με τις πραγματικές απαιτήσεις των σπουδών τους. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο οι υπεύθυνοι του προγράμματος θεωρούν ότι, πρέπει τα τμηματικά μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού να είναι ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων.

Μέχρι αυτή τη στιγμή η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath έχει καταφέρει να ενσωματώσει επίσημα, μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού στο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών των τμημάτων Φαρμακευτικής και Φαρμακολογίας, Βιολογίας και Βιοχημείας και του τμήματος Χημείας. Όλα τα υπόλοιπα τμήματα του Πανεπιστημίου ζητούν και οργανώνουν τέτοιου είδους μαθήματα ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες των φοιτητών και εφόσον υπάρχει κατάλληλη ενημέρωση και συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο εξάμηνο του τμήματος Φαρμακευτικής και Φαρμακολογίας υπάρχει μάθημα με τίτλο *Δεξιότητες Μάθησης και Σπουδής για Φοιτητές Φαρμακευτικής* (Learning and Study Skills for Pharmacy Students, PA10262/3), το οποίο είναι υποχρεωτικό, βαθμολογείται και φέρει διδακτικές μονάδες. Μέρος αυτού του κύκλου μαθημάτων αποτελούν και τα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από τον αντίστοιχο θεματικό βιβλιοθηκονόμο και περιλαμβάνουν αναζήτηση, εντοπισμό, αξιολόγηση και σωστή χρήση της πληροφορίας. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στο τμήμα Βιολογίας και Βιοχημείας. Ενώ, στο τμήμα Χημείας παρέχονται μαθήματα για όλα τα έτη σπουδών των προπτυχιακών φοιτητών, που καλύπτουν τα στάδια πληροφοριακού γραμματισμού. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι τα μαθήματα αυτά δεν είναι υποχρεωτικά, δεν

βαθμολογούνται και δεν φέρουν διδακτικές μονάδες. Επειδή όμως, το ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό προσωπικό συνήθως προτείνει, ως αναγκαία, την παρακολούθησή τους, συγκεντρώνουν ικανοποιητικό αριθμό φοιτητών.

Προκειμένου να γίνει πλήρως αντιληπτή η λειτουργία αυτού του προγράμματος, παρακάτω περιγράφεται ως μελέτη περίπτωσης η παράδοση Τμηματικών Μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού στους προπτυχιακούς φοιτητές της σχολής θετικών επιστημών του πανεπιστημίου, που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2008-2009, όπως περιγράφονται στην *Αναφορά της ομάδας εργασίας για τον πληροφοριακό γραμματισμό (Report of the information literacy task group)* (Humphreys, Bradley, Hodds και South, 2009).

Περίπτωση Σχολής Θετικών Επιστημών – 2008/09

Στο τμήμα *Βιολογίας και Βιοχημείας*, όλοι οι 1οετοίς φοιτητές (~160, χωρισμένοι σε 3 ομάδες) παρακολούθησαν μια σειρά συνεδριών συνολικής διάρκειας 5 ωρών, σε εργαστήρια με υπολογιστές, οι οποίες κάλυπταν α) την αναζήτηση και αξιολόγηση βιβλιογραφίας, β) την εξοικείωση με σχετικές προς το αντικείμενό τους βάσεις δεδομένων, γ) δημιουργία παραπομπών και δ) θέματα λογοκλοπής και πνευματικών δικαιωμάτων. Οι συνεδρίες αυτές περιλάμβαναν παρουσίαση από το διδάσκοντα και χρόνο για πρακτική εξάσκηση. Επίσης, παραδόθηκε και μία συμπληρωματική συνεδρία στο Β' εξάμηνο για τους 5οετείς φοιτητές, για α) την αναζήτηση βιβλιογραφίας και β) αναφορά στις κατάλληλες για το αντικείμενό τους πηγές πληροφόρησης.

Στο τμήμα *Χημείας*, οι 2οετείς φοιτητές παρακολούθησαν συνεδρία για την χρήση της *Beilstein*, σημαντική βάση δεδομένων Χημείας, ως μέρος του μαθήματος *Υπολογιστική Χημεία*. Ενώ, προς το τέλος του Β' εξαμήνου παραδόθηκε συνεδρία για την χρήση της *Web of Knowledge* βάσης δεδομένων, μετά από αίτηση του συλλόγου των φοιτητών (Students' Union). Οι 4οετείς φοιτητές παρακολούθησαν, επίσης, μάθημα για την χρήση της *Web of Knowledge*, προκειμένου να βοηθηθούν στην αναζήτηση πληροφοριών για τις εργασίες τους. Όλες οι παραπάνω συνεδρίες περιλάμβαναν παρουσιάσεις και ασκήσεις, με τη μορφή quiz, για πρακτική εξάσκηση.

Στο τμήμα *Πληροφορικής* όλοι οι 3οετείς φοιτητές (~80) παρακολούθησαν δίωρη διάλεξη από τον θεματικό τους βιβλιοθηκονόμο, για α) την αναζήτηση βιβλιογραφίας και β) αναφορά στις κατάλληλες για το αντικείμενό τους πηγές πληροφόρησης.

Στο τμήμα *Μαθηματικών* παραδόθηκε δίωρη διάλεξη σε όλους τους 1οετοίς φοιτητές, λίγο πριν ξεκινήσουν τις ομαδικές εργασίες του εξαμήνου τους, καλύπτοντας α) τεχνικές αναζήτησης, β) αξιολόγηση πηγών, γ) δημιουργία παραπομπών και δ) θέματα λογοκλοπής και πνευματικών δικαιωμάτων.

Στο τμήμα *Φυσικών Επιστημών* διοργανώθηκαν μαθήματα για αναζήτηση πληροφοριών στην *Web of Knowledge*, για τους φοιτητές του τελευταίου έτους (~50). Το μάθημα αυτό αποτελούσε μέρος μιας σειράς μαθημάτων που είχαν ξεκινήσει από τα προηγούμενα χρόνια για την ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών.

Στο πρόγραμμα σπουδών του τμήματος *Φαρμακευτικής και Φαρμακολογίας* παρέχονται μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού ως μέρος του μαθήματος του 1ου έτους PA10262/3. Οι φοιτητές παρακολούθησαν μια διάλεξη για την λογοκλοπή και τη δημιουργία βιβλιογραφικών παραπομπών και δύο δίωρες συνεδρίες σε εργαστήρια υπολογιστών για την

αναζήτηση πληροφοριών μέσω των πηγών της βιβλιοθήκης. Περισσότερη εκπαίδευση παραδόθηκε μέσω του Moodle (εικονικό μαθησιακό περιβάλλον του Πανεπιστημίου).

Στο τμήμα, *Φυσικής* κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008/09, δεν παραδόθηκε κανένα μάθημα πληροφοριακού γραμματισμού πέραν των εισαγωγικών, αλλά το τμήμα ήδη συζητούσε την ενσωμάτωση τέτοιων μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος κατά τα επόμενα ακαδημαϊκά έτη, όπως και έγινε.

Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης

Από το ακαδημαϊκό έτος 2007/08 η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath παρέχει επιπλέον μια σειρά μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού με τίτλο *Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης (General Library Training Programme)*. Τα μαθήματα αυτά είναι ανοιχτά σε όλους τους φοιτητές, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς, και έχουν στόχο να παρέχουν γενική εκπαίδευση πληροφοριακών δεξιοτήτων για τους φοιτητές των οποίων τα τμήματα δεν περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού, αλλά και για αυτούς που χρειάζονται συμπληρωματική εκπαίδευση, πέραν αυτών που τους προσφέρονται ήδη. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο κατηγορίες μαθημάτων. Η πρώτη αφορά τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς (με διδασκαλία) φοιτητές, ενώ η δεύτερη τους ερευνητικούς μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Κατόπιν πρότασης της Ένωσης Φοιτητών του Πανεπιστημίου (Students' Union), από το ακαδημαϊκό έτος 2009/10 τα μαθήματα γενικών πληροφοριακών δεξιοτήτων, για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς (με διδασκαλία) φοιτητές, ενσωματώθηκαν στο *Επιλεγμένο Πρόγραμμα της Ένωσης Φοιτητών (Student Union's Sorted Programme)*. Το πρόγραμμα αυτό, που έχει σαν στόχο την επιμόρφωση των φοιτητών, περιλαμβάνει διάφορα είδη εκπαιδευτικών συνεδριών, μεταξύ των οποίων *εργασιακές και επιχειρησιακές δεξιότητες, εκπαίδευση στην τεχνολογία της πληροφορίας, τρόπος ζωής και ευημερία*, κ.α.. Η απόκτηση της κάρτας του προγράμματος, με την καταβολή £10, επιτρέπει στους φοιτητές πρόσβαση σε όλα τα μαθήματα του προγράμματος για ένα ολόκληρο ακαδημαϊκό έτος. Τα μαθήματα πληροφοριακών δεξιοτήτων της Βιβλιοθήκης, για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς (με διδασκαλία) φοιτητές, συμπεριλήφθηκαν στην κατηγορία *δεξιότητες σπουδών*, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενό τους ή οι εκπαιδευτές. Η Βιβλιοθήκη παρέμεινε υπεύθυνη για το πρόγραμμα. Το όφελος αυτής της αλλαγής φαίνεται να είναι η μεγαλύτερη απήχηση που απέκτησαν αυτά τα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού, μέσω της διάδοσής τους μεταξύ των φοιτητών.

Όσον αφορά στο πρόγραμμα εκπαίδευσης της Βιβλιοθήκης, για τους ερευνητικούς μεταπτυχιακούς φοιτητές, παρέμεινε ως είχε στην διαχείριση, αποκλειστικά και μόνο, της Βιβλιοθήκης. Και οι δύο κατηγορίες αυτού του προγράμματος πληροφοριακού γραμματισμού, προωθούνται μέσω της ιστοσελίδας της Βιβλιοθήκης και μέσω φυλλαδίων που υπάρχουν σε κεντρικά σημεία του Πανεπιστημίου.

Προπτυχιακοί και Μεταπτυχιακοί (με Διδασκαλία) Φοιτητές

Τα μαθήματα που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς (με διδασκαλία) φοιτητές είναι τα εξής:

1. Αναζήτηση βιβλίων και άρθρων περιοδικών
2. Κριτική αξιολόγηση του υλικού που ανακτάται
3. Λογοκλοπή – τι είναι και πώς να την αποφύγει ο φοιτητής
4. Δημιουργία παραπομπών – οδηγός για αρχάριους
5. Χρήση της *Web of Knowledge*
6. Πνευματική ιδιοκτησία – τι είναι, γιατί χρησιμοποιείται και τι χρειάζεται να γνωρίζει ο φοιτητής

Οι εκπαιδευτικές αυτές συνεδρίες έχουν διάρκεια μία ώρα και πραγματοποιούνται σε ειδικούς χώρους της Βιβλιοθήκης, με την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή (υπολογιστές, προβολείς παρουσιάσεων κλπ.), ώρες κατά τις οποίες δεν γίνονται άλλα μαθήματα, ώστε να μπορούν να τις παρακολουθήσουν όλοι οι φοιτητές. Οι περισσότερες απ' αυτές διεξάγονται δύο φορές το χρόνο, κατά την έναρξη των εξαμήνων, είτε από δύο θεματικούς βιβλιοθηκονόμους, είτε από έναν θεματικό βιβλιοθηκονόμο και έναν βιβλιοθηκονόμο πληροφοριακού τμήματος. Ο στόχος αυτής της σειράς μαθημάτων είναι ίδιος με αυτόν των τμηματικών. Οι φοιτητές μετά την παρακολούθησή τους έχουν κατακτήσει τα στάδια 2-6 των *Επτά Στύλων Πληροφοριακού Γραμματισμού της SCONUL* και σε συνδυασμό με τις πραγματικές ανάγκες των σπουδών τους και την συνεχή πρακτική εξάσκησή τους επιτυγχάνουν και τα στάδια 1 και 7, ώστε να μπορούν να θεωρηθούν πληροφοριακά εγγράμματοι.

Ερευνητικοί Μεταπτυχιακοί Φοιτητές

Τα μαθήματα του Γενικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος της Βιβλιοθήκης για τους ερευνητικούς μεταπτυχιακούς φοιτητές είναι:

1. *Βάσεις Δεδομένων*
  - CDS
  - Reaxys
  - SciFinder
  - Compendex και Referex μέσω του Engineering Village
  - Knovel (e-book library)
  - PsycInfo και PsycExtra
  - Web of Knowledge
2. *Αναζήτηση βιβλιογραφίας*
  - στην Βιολογία και Βιοχημεία
  - στην Παιδαγωγική
  - στην Μηχανική
  - στην Υγεία
  - στα Μαθηματικά και την Πληροφορική
  - στην Φαρμακευτική και Φαρμακολογία
  - στην Ψυχολογία

- στις Κοινωνικές Επιστήμες
- στον Αθλητισμό και στην Φυσική αγωγή

3. Στατιστικά στοιχεία

- Ιστοσελίδες κλειδιά για στατιστικά στοιχεία
- Στατιστικά για μηχανικούς και επιστήμονες θετικών επιστημών
- Στατιστικά για τις κοινωνικές επιστήμες

4. Παραπομπές, τρέχουσα ενημέρωση και ποικίλα άλλα

- Γενική εισαγωγή για ερευνητικούς μεταπτυχιακούς φοιτητές
- Εύρεση πληροφοριών για εταιρίες και βιομηχανίες, ως βοήθεια στις επιλογές επαγγελματικής εξέλιξης, αναζήτηση εργασίας και συνεντεύξεις
- Χρήση του προγράμματος EndNote
- Δημοσιεύσετε [τις εργασίες σας] και δεχθείτε παραπομπές (συμπεριλαμβάνει και την χρήση του Ιδρυματικού Καταθετηρίου του πανεπιστημίου Opus)
- Μείνετε ενημερωμένοι (RSS feeds και alerts)
- Παραπομπές, λογοκλοπή και πνευματικά δικαιώματα

Όλα τα παραπάνω μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού διαρκούν δύο ώρες και πραγματοποιούνται όπως και τα μαθήματα προπτυχιακών φοιτητών σε ειδικούς χώρους της Βιβλιοθήκης από δύο βιβλιοθηκονόμους (2 θεματικούς ή 1 θεματικό βιβλιοθηκονόμο και 1 βιβλιοθηκονόμο πληροφοριακού τμήματος). Οι ενδιαφερόμενοι φοιτητές μπορούν να κάνουν αίτηση για την παρακολούθηση ενός ή περισσότερων συνεδριών, μέσω της ιστοσελίδας της Βιβλιοθήκης εύκολα, γρήγορα και χωρίς καμία χρηματική επιβάρυνση. Όπως παρατηρείται, παρέχουν ποιο εξειδικευμένη γνώση από αυτά της πρώτης κατηγορίας, με βάση το γνωστικό αντικείμενο των φοιτητών.

Η SCONUL επισημαίνει ότι, οι προπτυχιακοί φοιτητές συνήθως εξασκούν μόνο τις πρώτες τέσσερις δεξιότητες ενώ, οι μεταπτυχιακοί και ερευνητικοί φοιτητές επιδιώκουν να φτάσουν μέχρι και την έβδομη από τις δεξιότητες, η οποία και θα τους επιτρέψει να θεωρηθούν πληροφοριακά εγγράμματοι. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath φαίνεται να λαμβάνει αυτό υπόψη παρέχοντας τα κατάλληλα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού στους φοιτητές κάθε βαθμίδας και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εξασκήσουν όποιο από τα επτά στάδια επιθυμούν και απαιτείται από τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, μέχρι να καταστούν πληροφοριακά εγγράμματοι.

Ατομικές συνεδρίες (One to one sessions)

Μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται για την παροχή μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού είναι οι ατομικές συνεδρίες (one to one sessions). Οι θεματικοί κυρίως βιβλιοθηκονόμοι παροτρύνουν τους φοιτητές να επικοινωνούν μαζί τους και να τους συμβουλευούνται, όποτε αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ή χρειάζονται συγκεκριμένη βοήθεια. Δεν είναι λίγες οι φορές που πραγματοποιούνται συνεδρίες, στα γραφεία των βιβλιοθηκονόμων, για μεμονωμένους φοιτητές που χρειάζονται επιπλέον εκπαίδευση στην αναζήτηση, τον εντοπισμό, την αξιολόγηση ή την σωστή χρήση της πληροφορίας.

Εξ αποστάσεως διδασκαλία – ηλεκτρονική διδασκαλία

Μαθήματα μέσω του Moodle

Το 2008 μια ομάδα εργασίας βιβλιοθηκονόμων της Βιβλιοθήκης του Bath, ξεκίνησε την δημιουργία μαθήματος *Πληροφοριακές Δεξιότητες*, μέσω του εικονικού μαθησιακού περιβάλλοντος Moodle. Λίγο αργότερα προστέθηκε και ένα δεύτερο μάθημα πληροφοριακού γραμματισμού με τίτλο *Δεξιότητες Ακαδημαϊκής Γραφής (Academic Writing skills)*.

Τα μαθήματα αυτά παραδίδονται μέσω online εκπαιδευτικών προγραμμάτων (tutorials), οδηγών αποτελούμενων από ηλεκτρονικές αυτοματοποιημένες παρουσιάσεις, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις προστίθενται σύντομα κείμενα, ως επεξηγήσεις. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει στο τέλος, ασκήσεις με την μορφή quiz, δίνοντας τη δυνατότητα για πρακτική εξάσκηση και καλύτερη κατανόηση. Όλα τα μέλη του Πανεπιστημίου, δίνοντας τον κωδικό και το όνομα χρήστη τους στο Moodle, έχουν πρόσβαση στους οδηγούς αυτούς.

Η κατηγορία *Πληροφοριακές Δεξιότητες*, αυτή τη στιγμή περιλαμβάνει 12 θεματικές ενότητες:

1. Πώς να εντοπίσεις βιβλία
2. Γιατί είναι σημαντικά τα επιστημονικά περιοδικά
3. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά
4. Σύντομογραφίες επιστημονικών περιοδικών
5. Πώς να εντοπίσεις άρθρα περιοδικών: επιλέγοντας μια βάση δεδομένων
6. Δεξιότητες αναζήτησης
7. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά: μέσω του ELIN (κατάλογος ηλεκτρονικού υλικού)
8. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά: μέσω της Web of Knowledge
9. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά: μέσω Google Scholar
10. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά: μέσω της PubMed
11. Πώς να εντοπίσεις επιστημονικά περιοδικά: μέσω SPORTDiscus
12. Endnote και EndNote Web (λογισμικό διαχείρισης βιβλιογραφίας)

Η κατηγορία *Δεξιότητες Ακαδημαϊκής Γραφής* περιλαμβάνει 6 θεματικές ενότητες:

1. Κριτική αξιολόγηση του τι διαβάζεις
2. Συγγραφή δοκιμίου (essay)
3. Συγγραφή πρακτικής αναφοράς (practical report)
4. Επιχειρηματολόγηση αποτελεσματικά
5. Πώς να αποφύγεις την λογοκλοπή
6. Δημιουργία αναφορών και παραπομπών

Η δεύτερη κατηγορία, *Δεξιότητες Ακαδημαϊκής Γραφής*, κρίνοντας από τον τίτλο, αλλά και από τις ενότητες που περιέχει, ίσως θεωρηθεί ότι δεν αποτελεί αμιγώς μάθημα πληροφοριακού γραμματισμού. Περιλαμβάνει πάντως πολλά στοιχεία που βοηθούν τους φοιτητές, σε συνδυασμό με τις ενότητες της πρώτης κατηγορίας, να καταστούν πληροφοριακά εγγράμματοι. Σε κάποιες από τις ενότητες της κατηγορίας *Δεξιότητες Ακαδημαϊκής Γραφής*, συνέβαλε και ο επιστημονικός συνεργάτης του πανεπιστημίου, Trevor Day, υπεύθυνος για την παροχή βοήθειας προς τους φοιτητές, σε θέματα συγγραφής

εργασιών. Εξάλλου, ένας από τους στόχους του πληροφοριακού γραμματισμού είναι να αποκτήσουν οι φοιτητές τις απαραίτητες εκείνες δεξιότητες που απαιτούνται και για την αποτελεσματική και δεοντολογική χρήση των πληροφοριών και κατ' επέκταση της συγγραφής εργασιών. Θα μπορούσε επομένως να θεωρηθεί ένας συνδυασμός δεξιοτήτων για αποτελεσματική συμμετοχή των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Online Εκπαιδευτικά Προγράμματα (Tutorials) στην Ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης

Στον σύνδεσμο *Information Skills*⁴ της ιστοσελίδας της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Bath, υπάρχει άλλη μια σειρά εκπαιδευτικών ενότητων, με θέμα τον πληροφοριακό γραμματισμό. Η σειρά αυτή αποτελείται, είτε από ηλεκτρονικές παρουσιάσεις, συνοδευόμενες από σύντομα κείμενα επεξηγήσεων, είτε σπανιότερα από απλά κείμενα με συνδέσεις για άλλες τοποθεσίες. Τα online εκπαιδευτικά προγράμματα (tutorials) παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά και στοιχεία με αυτά που βρίσκονται στο Moodle και πολλές φορές παρουσιάζονται τα ίδια βίντεο (libflicks) για συγκεκριμένα θέματα ή να παρέχονται σύνδεσμοι για τα μαθήματα του Moodle. Βασική διαφορά είναι ότι, στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης οι ενότητες πληροφοριακού γραμματισμού παρουσιάζονται εν συντομία, έχοντας ως στόχο να παρέχουν μια πρώτη βοήθεια για την χρήση της πληροφορίας, χωρίς να εμβαθύνουν όσο αυτές του προγράμματος Moodle. Η σημαντικότερη, όμως, διαφορά αυτού το προγράμματος είναι η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης, μέσω της ιστοσελίδας της Βιβλιοθήκης, από οποιονδήποτε χρήστη διαθέτει υλικοτεχνικό εξοπλισμό για σύνδεση στο Διαδίκτυο, όπου και αν βρίσκεται σε όλο τον κόσμο. Οι θεματικές ενότητες που παρέχει το συγκεκριμένο πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού είναι:

1. Πώς να βρεις βιβλία και άρθρα επιστημονικών περιοδικών
2. Πώς να χρησιμοποιήσεις βάσεις δεδομένων
3. Πώς να αξιολογήσεις την πληροφορία
4. Παράμεινε ενημερωμένος: δημιουργώντας ειδοποιήσεις (RSS)
5. Βρες δουλειά: πληροφορίες και συμβουλές επαγγελματικής εξέλιξης
6. Τι είναι λογοκλοπή και πώς να την αποφύγεις
7. Πώς να κάνεις παραπομπές και να αποφύγεις την λογοκλοπή
8. Κατανόηση των συντομογραφιών επιστημονικών περιοδικών
9. Οργάνωση παραπομπών: χρήση του Endnote και EndNote Web
10. Πνευματική ιδιοκτησία: αντιγράφοντας νόμιμα (& οδηγίες Ιδρυματικού Καταθετηρίου Orus για δημοσιεύσεις σε ιδρυματικά καταθετήρια)

Έντυποι Οδηγοί

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath παρέχει μεγάλη ποικιλία έντυπων οδηγών για πλήθος θεμάτων που έχουν ήδη καλυφθεί από τα υπόλοιπα προγράμματα. Για παράδειγμα, υπάρχουν οδηγοί για την αποφυγή της λογοκλοπής, οδηγοί χρήσης των διαφόρων βάσεων δεδομένων, στις οποίες παρέχει πρόσβαση η Βιβλιοθήκη και των διαφόρων καταλόγων της. Ιδιαίτερα χρήσιμος και βοηθητικός αποδεικνύεται για τους φοιτητές ο οδηγός δημιουργίας βιβλιογραφικών αναφορών, που έχει εκδώσει η βιβλιοθήκη. Όλοι οι οδηγοί βρίσκονται συγκεντρωμένοι σε κεντρικά σημεία όλων των ορόφων ανάλογα με το θέμα τους, ενώ

⁴

<http://www.bath.ac.uk/library/infoskills/>

υπάρχει και ειδικός χώρος στον όροφο των κεντρικών υπηρεσιών, όπου μπορεί να εντοπιστεί το σύνολο αυτών που έχουν εκδοθεί από την Βιβλιοθήκη.

Αποτίμηση Παρεχόμενων Προγραμμάτων

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath προκειμένου να αποτιμήσει τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, που απέκτησαν οι φοιτητές μετά την παρακολούθηση ενός συγκεκριμένου μαθήματος πληροφοριακού γραμματισμού, χρησιμοποιεί την μέθοδο της αυτό-αξιολόγησης.

Στο τέλος κάθε συνεδρίας, που καλύπτει συνήθως μέρος της εκπαίδευσης πληροφοριακού γραμματισμού, οι εκπαιδευτές ζητούν από τους εκπαιδευόμενους να συμπληρώσουν ένα σύντομο ερωτηματολόγιο [βλέπε Παράρτημα]. Αυτό δεν κρίνει τόσο τις δεξιότητες που έχουν αποκτήσει οι φοιτητές, όσο το ίδιο το μάθημα και την αποτελεσματικότητά του. Οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι για τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού παραδέχονται ότι δεν έχουν καταφέρει ακόμα να βρουν έναν ικανοποιητικό τρόπο αποτίμησης των δεξιοτήτων που αποκτούν οι φοιτητές, κυρίως γιατί βλέπουν τους φοιτητές μόνο κατά την διάρκεια του μαθήματος και δεν έχουν γενικότερη εικόνα για την επίδοσή τους και τις εργασίες τους. Αυτό όπως λένε, απαιτεί πολύ καλή συνεργασία με το ακαδημαϊκό προσωπικό και ενσωμάτωση των μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών.

Η μόνη μέθοδος αποτίμησης που χρησιμοποιούν και αφορά τους ίδιους του φοιτητές είναι αυτή της αυτό-αξιολόγησης. Το ερωτηματολόγιο που καλούνται να συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες στο τέλος κάθε συνεδρίας, εμπεριέχει ερώτηση για το πώς θα βαθμολογούσαν οι ίδιοι τις δεξιότητές τους, πριν και μετά την παρακολούθηση του συγκεκριμένου μαθήματος. Ωστόσο, η βιβλιογραφία έχει υποδείξει ότι η μέθοδος αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη και θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως συμπληρωματική, καθώς δεν εξάγει ακριβή αποτελέσματα.

Όσον αφορά τα στοιχεία για την αξιολόγηση των μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού, ύστερα από μελέτη της αξιολόγησης των φοιτητών των δύο τελευταίων ακαδημαϊκών ετών, παρατηρήθηκε, ότι σε γενικές γραμμές οι φοιτητές κρίνουν αρκετά καλή την παρουσίαση των μαθημάτων από τους εκπαιδευτές, καθώς και τον χώρο διεξαγωγής τους. Θεωρούν, επίσης, πολύ χρήσιμη την παράδοση των περισσότερων μαθημάτων, με επισημάνσεις πολλές φορές για την μετατόπιση, κάποιων απ' αυτών, σε διαφορετικό χρονικό σημείο του προγράμματος σπουδών τους, πράγμα που λαμβάνουν υπόψη τους οι εκπαιδευτές κατά τις συζητήσεις με το Τμήμα. Το πρόβλημα συνήθως παρατηρείται στην αξιολόγηση του πόσο ενδιαφέρον και διασκεδαστικό βρίσκουν το μάθημα οι φοιτητές, με τα περισσότερα μαθήματα και ειδικά αυτά που αναφέρονται σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, λογοκλοπής και δημιουργίας παραπομπών, να έχουν αρκετά χαμηλές βαθμολογίες. Υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις φοιτητών που ενώ κρίνουν ένα συγκεκριμένο μάθημα χρήσιμο και καλά παρουσιασμένο από τους εκπαιδευτές, το θεωρούν καθόλου ή ελάχιστα ενδιαφέρον και διασκεδαστικό. Το θέμα αυτό απασχολεί αρκετά τους εκπαιδευτές βιβλιοθηκονόμους στις μεταξύ τους συζητήσεις, είτε αυτές γίνονται επίσημα, είτε ανεπίσημα. Συζητούν ιδέες και απόψεις για τη βελτίωση των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού και πιστεύουν ότι η λύση των προβλημάτων θα καθιστούσε τα προγράμματα αυτά δημοφιλέστερα. Ένα παράδειγμα προσπάθειας για να καταστεί το μάθημα περισσότερο ενδιαφέρον και διασκεδαστικό είναι η χρήση του συστήματος απόκρισης του κοινού (Audience Response System), με το οποίο οι φοιτητές μπορούν επιλέγουν τη σωστή απάντηση στην ερώτηση που θέτει ο εκπαιδευτής μέσω του

τηλεχειριστηρίου που τους δίνεται και αυτόματα το αποτέλεσμα εμφανίζεται στην παρουσίαση. Με τον τρόπο αυτό αυξάνεται το ενδιαφέρον των φοιτητών και τους βοηθάει να μένουν συγκεντρωμένοι και να συμμετέχουν στο μάθημα.

Μια άλλη διαδικασία αξιολόγησης των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού και όχι των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων αφορά τα μαθήματα, που παρέχονται μέσω του εικονικού μαθησιακού περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου (Moodle). Η αξιολόγηση έγινε σε πιλοτική φάση για τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο 2010 και κατέγραψε την χρηστικότητα του μαθήματος «Δεξιότητες Ακαδημαϊκής Γραφής». Συλλέχθηκαν στοιχεία για το πόσοι φοιτητές χρησιμοποίησαν το πρόγραμμα κάθε μέρα του μήνα, από πού προέρχονταν αυτοί (τμήμα, έτος, επίπεδο σπουδών (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό)), πόση ώρα και ποια ακριβώς ενότητα του μαθήματος παρακολούθησαν. Τα αποτελέσματα θεωρήθηκαν θετικά, καθώς έδειξαν ότι για το μήνα Οκτώβριο παρακολούθησαν το πρόγραμμα συνολικά 429 φοιτητές και τον Νοέμβριο συνολικά 569 φοιτητές, το μεγαλύτερο ποσοστό εκ των οποίων και για τους δύο μήνες ενδιαφέρθηκε για την ενότητα που αφορούσε τη λογοκλοπή και τα πνευματικά δικαιώματα. Η χρήση θεωρήθηκε αρκετά ικανοποιητική, δεδομένου ότι ήταν οι δύο πρώτοι μήνες του ακαδημαϊκού έτους, με όχι τόσο μεγάλο φόρτο εργασίας για τους φοιτητές, ενώ, παρατηρήθηκε ανοδική τάση στον αριθμό των χρηστών με την πρόοδο του χρόνου. Η αξιολόγηση δεν συνεχίστηκε κατά τους επόμενους μήνες και μέχρι στιγμής δεν έχει παρθεί απόφαση για το αν θα συνεχιστεί ή όχι, καθώς η συλλογή των στοιχείων θεωρήθηκε ιδιαίτερα χρονοβόρα.

Τον Απρίλιο του 2008 η Βιβλιοθήκη διεξήγαγε έρευνα, που σκοπό είχε να συγκρίνει τις δεξιότητες των φοιτητών που είχαν παρακολουθήσει μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού, με αυτές των φοιτητών που δεν είχαν παρακολουθήσει. Ωστόσο, τα αποτελέσματα δεν θεωρήθηκαν έγκυρα καθώς διαπιστώθηκε ότι πολλοί φοιτητές δήλωναν ότι είχαν παρακολουθήσει μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού εννοώντας τα εισαγωγικά μαθήματα που δεν κάλυπταν τέτοιες δεξιότητες. Κάποιοι άλλοι ενώ ήταν αποδεδειγμένο ότι είχαν παρακολουθήσει (π.χ. περίπτωση Φαρμακευτικής στην οποία υπάρχει ενσωματωμένο μάθημα στο πρόγραμμα σπουδών), δήλωναν το αντίθετο, ενώ άλλοι είχαν παρακολουθήσει κάποιο ή κάποια από τα μαθήματα της Βιβλιοθήκης αλλά όχι όλα. Από τη συγκεκριμένη έρευνα φαίνεται ότι οι φοιτητές χρησιμοποιούσαν περισσότερο το Google (78,7% σε καθημερινή βάση) και την Wikipedia (42,8% σε εβδομαδιαία βάση) ως πηγές πληροφόρησης και λιγότερο τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης (42,2% σε εβδομαδιαία βάση). Το 61,4% δεν είχε χρησιμοποιήσει ποτέ το εργαλείο έρευνας ELIN (ηλεκτρονική βιβλιοθήκη), ενώ το 45,7% δήλωσε ότι δεν είχε χρησιμοποιήσει ποτέ το Google Scholar. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι αν και οι περισσότεροι φοιτητές αισθάνονταν αρκετά σίγουροι για τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, δεν αποδείχθηκε κάτι τέτοιο και στην πράξη κατά την απόκρισή τους στις σχετικές ερωτήσεις, αποδεικνύοντας αυτό που η βιβλιογραφία έχει υποδείξει για την εγκυρότητα της μεθόδου αυτό-αξιολόγησης. Προβλήματα εντοπίστηκαν στον εντοπισμό άρθρων περιοδικών, στην αναγνώριση βιβλιογραφικών παραπομπών για άρθρα περιοδικών και στη χρήση συντελεστών Boolean.

Στατιστικά Στοιχεία

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath παρέχει μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού από το ακαδημαϊκό έτος 2000/01. Σύμφωνα με τα στοιχεία που βρίσκονται στο εσωτερικό δίκτυο (intranet) της Βιβλιοθήκης, για το χειμερινό εξάμηνο του 2000/01 παραδόθηκαν συνολικά 112 ώρες και 40 λεπτά μαθημάτων, τα οποία παρακολούθησαν 3.951

φοιτητές. Ενώ, για το θερινό εξάμηνο το ίδιου έτους οι ώρες στο σύνολο τους ήταν 88 και 30 λεπτά, στις οποίες συμμετείχαν συνολικά 1.076 φοιτητές. Γενικότερα παρατηρήθηκε από τα στατιστικά δεδομένα όλων των ετών μέχρι και σήμερα, ότι κατά το χειμερινό εξάμηνο ενός ακαδημαϊκού έτους προσφέρονται περισσότερες ώρες διδασκαλίας πληροφοριακού γραμματισμού και κατ' επέκταση είναι μεγαλύτερος και ο αριθμός των φοιτητών που τα παρακολουθεί. Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία αφορούν τα *εισαγωγικά* και *τμηματικά* μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού, αφού ήταν τα μόνα που διεξάγονταν τότε.

Το *Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης* λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2007/08, για το οποίο όμως, δεν βρέθηκαν στατιστικά στοιχεία. Από το 2008/09 και μετά είναι δυνατόν να υπολογιστεί το μέγεθος του προγράμματος πληροφοριακού γραμματισμού με συμβατική διδασκαλία. Έτσι, κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2008/09 πραγματοποιήθηκαν μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού συνολικής διάρκειας 200 ωρών και 35 λεπτών που παρακολούθησαν συνολικά 5.953 φοιτητές. Ενώ το αντίστοιχο εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2009/10, τα παρεχόμενα μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού ανήλθαν 291 ώρες και 45 λεπτά και οι φοιτητές σε 6.654. Τα στατιστικά στοιχεία για το χειμερινό εξάμηνο του 2010/2011 δεν είναι ακόμα διαθέσιμα.

Γ' Μέρος

Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός στην Ελλάδα

Από έρευνα για τον πληροφοριακό γραμματισμό στις ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες το 2004 (Νικητάκης, Σίτας, Παπαδουράκης και Πιτηκάρης, 2004) προκύπτει ότι το 58,3% των Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών της χώρας παρέχουν προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού. Τα περισσότερα από αυτά φέρουν την αποκλειστική ευθύνη της Βιβλιοθήκης, ενώ, όσων αφορά στο τρόπο παράδοσης το 53% παρέχεται μέσω διαλέξεων, το 43% μέσω online εκπαιδευτικών προγραμμάτων (tutorials) και μόλις το 4% αποτελεί μαθήματα ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων. Η συγκεκριμένη έρευνα αναδεικνύει επίσης, το πρόβλημα περιεχομένου των παρεχόμενων προγραμμάτων τέτοιου είδους, από τις ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, καθώς εστιάζουν κυρίως στην ανάπτυξη δεξιοτήτων χρηστών βιβλιοθήκης και όχι πληροφοριακά γραμματισμένων ατόμων.

Έρευνα σε εργαζόμενους στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες της Ελλάδας και της Κύπρου, που πραγματοποιήθηκε τρία χρόνια αργότερα (Korobili, Malliari και Christodoulou, 2008) παρουσιάζει αύξηση των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού, με το ποσοστό των Βιβλιοθηκών να αγγίζει πλέον το 79,1% (βέβαια σε αυτή τη περίπτωση περιλαμβάνονται και οι Βιβλιοθήκες της Κύπρου). Ωστόσο, το πρόβλημα περιεχομένου παραμένει, καθώς αποδεικνύεται και πάλι, ότι στόχος των βιβλιοθηκών είναι οι ανάδειξη ανεξάρτητων χρηστών των υπηρεσιών βιβλιοθήκης και όχι δια βίου μανθανόντων, με κριτικές ικανότητες για επίλυση προβλημάτων. Ιδιαίτερα θετική είναι η απάντηση των περισσότερων εργαζομένων (84%) σε ερώτηση για το αν επιθυμούν να παρέχουν οι ίδιοι εκπαιδευτικά προγράμματα, ωστόσο κρίνεται αναγκαία η απόκτηση παιδαγωγικών δεξιοτήτων. Ένα δεύτερο θέμα που αναδεικνύεται, ήδη γνωστό και πρωταρχικής σημασίας, είναι η στελέχωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών από μη επαγγελματίες (ανθρώπους χωρίς πτυχίο βιβλιοθηκονομίας) σε ποσοστό 10,7% και μάλιστα με αρμοδιότητες στην παράδοση μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού, παρόλο που η βιβλιογραφία έχει υποδείξει ως καταλληλότερους για την διδασκαλία μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού τους επαγγελματίες της πληροφόρησης, καθώς είναι αυτοί που γνωρίζουν καλύτερα το αντικείμενο, σε συνεργασία με το ακαδημαϊκό προσωπικό του τμήματος. Ενώ, τέλος, διαπιστώνεται ότι αν και η διεθνής βιβλιογραφία τονίζει την ανάγκη για ενσωμάτωση των μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού στα προγράμματα σπουδών των τμημάτων, εντούτοις μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της Ελλάδα και της Κύπρου παρέχει ενσωματωμένο σε κάποιο μάθημα του τμήματος (17 από τις συνολικά 67 Βιβλιοθήκες) και ακόμα μικρότερο είναι το ποσοστό των Βιβλιοθηκών (9 από τις 67) που παραδίδουν τέτοιου είδους μαθήματα ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων.

Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο μόνιμο ακαδημαϊκό προσωπικό του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και συμπληρωματικά στους φοιτητές του Ιδρύματος (Μάλλιαρη και Νίτσος, 2007) διαπιστώθηκε η ανάγκη για δημιουργία προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού που θα είναι ενσωματωμένα στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων, με 73% των φοιτητών και 75% των καθηγητών να συμφωνούν μ' αυτή την άποψη. Διαπιστώθηκε ότι οι φοιτητές αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην αναζήτηση και χρήση των πηγών πληροφόρησης της Βιβλιοθήκης, αλλά κυρίως στην αναζήτηση και χρήση πηγών του Διαδικτύου. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το 45% των φοιτητών δεν παραθέτουν στις εργασίες τους βιβλιογραφικές αναφορές, αν και απαιτείται βιβλιογραφική έρευνα.

Το Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.)

Το Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.) είναι ένα από τα μεγαλύτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας. Ιδρύθηκε το 1970, θεσμοθετήθηκε με το νόμο 1404/1983 και εντάχθηκε στην ανώτατη εκπαίδευση το 2001 με το νόμο 2916/2001. Αποτελεί μέρος του Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, που σημαίνει ότι στόχος του είναι η μετάβαση της τεχνολογίας από την θεωρία και την έρευνα στις πραγματικές εφαρμογές και ότι η έμφαση δίνεται στην επιστημονική έρευνα, αλλά και στην τεχνολογική εφαρμοσιμότητα. Κατέχει την τέταρτη θέση σε πλήθος σπουδαστών μεταξύ των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τους ενεργούς φοιτητές να ανέρχονται σε περίπου 18.000. Τα προγράμματα που παρέχει του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. είναι κυρίως προπτυχιακά, πρόσφατα όμως ξεκίνησε την παροχή διατμηματικών μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Απαρτίζεται από 5 σχολές, οι οποίες διαθέτουν συνολικά 21 τμήματα και στεγάζονται στις εγκαταστάσεις του Ιδρύματος, στη Σίνδο Θεσσαλονίκης, αλλά και από τρία παραρτήματα που βρίσκονται σε άλλες πόλεις (Κιλκίς, Κατερίνη, Μουδανιά) (Α.Τ.Ε.Ι.Θ., 2010). Οι σχολές, τα τμήματα καθώς και τα παραρτήματα του ΑΤΕΙΘ περιγράφονται παρακάτω.

1. Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών (ΣΤΕΦ), τμήματα:
  - Ηλεκτρονικής
  - Πληροφορικής
  - Αυτοματισμού
  - Έργων Υποδομής
  - Οχημάτων
  - Γενικό Τμήμα Θετικών Επιστημών
2. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας (ΣΤΕΓ), τμήματα:
  - Φυτικής Παραγωγής
  - Ζωϊκής Παραγωγής
  - Αγροτικής Ανάπτυξης και Διοίκησης Αγροτικών Επιχειρήσεων
3. Σχολή Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ), τμήματα:
  - Βρεφονηπιοκομίας
  - Νοσηλευτικής
  - Μαιευτικής
  - Τεχνολόγων Ιατρικών Εργαστηρίων
  - Φυσιοθεραπείας
  - Αισθητικής
4. Σχολή Διοίκησης Οικονομίας (ΣΔΟ), τμήματα:
  - Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
  - Εμπορίας και Διαφήμισης
  - Λογιστικής
  - Τουριστικών Επιχειρήσεων
5. Η Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων & Διατροφής (ΣΤΕΤ-Δ), τμήματα:
  - Τεχνολογίας Τροφίμων
  - Διατροφής

Παρατήματα

1. Κιλκίς
  - Τμήμα Παραγωγής και Σχεδιασμού Ενδυμάτων
2. Μουδανιά
  - Τμήμα Τεχνολογίας Αλιείας – Υδατοκαλλιεργειών
3. Κατερίνη
  - Τμήμα Τυποποίησης και Διακίνησης Προϊόντων

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. ιδρύθηκε το 1974 και έχει σκοπό «να εξυπηρετεί τους στόχους του Ιδρύματος, οι οποίοι περιλαμβάνονται στην αποστολή του, όπως αυτή καταγράφεται στο νόμο 1404/83: τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση φοιτητών για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα, καθώς και τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής τεχνολογίας». (Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ., 2010). Απαρτίζεται από την Κεντρική Βιβλιοθήκη, το Σπουδαστήριο της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας (ΣΔΟ), το Σπουδαστήριο της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ) και από τις Βιβλιοθήκες των Παραρτημάτων Κιλκίς, Κατερίνης και Μουδανιών. Η συλλογή της συνολικά περιλαμβάνει περισσότερους από 55.000 τίτλους έντυπων βιβλίων και 600 ηλεκτρονικών, 360 τρέχοντες τίτλους έντυπων επιστημονικών περιοδικών και πρόσβαση σε περίπου 14.000 τίτλους ηλεκτρονικών περιοδικών, μέσω της Heal-link. Παρέχει ασύρματο δίκτυο σε όλους της τους χώρους, συνολικά 110 θέσεις αναγνωστών και 95 ηλεκτρονικούς υπολογιστές, είτε μέσα στην Κεντρική Βιβλιοθήκη και τα 2 Σπουδαστήρια, είτε στα δύο ηλεκτρονικά εργαστήρια ⁵, που βρίσκονται στους χώρους του ιδρύματος στη Σίνδο. Στη Βιβλιοθήκη υπηρετούν 11 βιβλιοθηκονόμοι με μόνιμη σχέση εργασίας και 8 συμβασιούχοι. Επίσης απασχολούνται 2 συμβασιούχοι πληροφορικοί. Το ωράριο λειτουργίας είναι 9.00π.μ. - 5.00μ.μ. για την Κεντρική Βιβλιοθήκη και το Σπουδαστήριο ΣΔΟ και 9.00π.μ. – 3.00μ.μ. για το Σπουδαστήριο ΣΕΥΠ.

Προγράμματα Πληροφοριακού Γραμματισμού που παρέχει η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

Στρατηγικές

Ο σκοπός ίδρυσης και λειτουργίας της Βιβλιοθήκης του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. είναι να εξυπηρετεί τους στόχους του Ιδρύματος, οι οποίοι περιλαμβάνονται στην αποστολή του, όπως αυτή καταγράφεται στο νόμο 1404/83 : τη «θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση φοιτητών για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο

---

⁵ Αναγνωστήρια με ηλεκτρονικό εξοπλισμό

επάγγελμα», καθώς και τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής τεχνολογίας. Ωστόσο, στην αποστολή και τους στόχους του ιδρύματος δεν γίνεται σαφής αναφορά στον πληροφοριακό γραμματισμό και στο πώς αυτός θα συνεισφέρει στους στόχους του, όπως προτείνουν τα πρότυπα της ACRL (2000).

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από την βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ., στηρίζεται στα πρότυπα της ACRL (2000) και ANZIIL (2004).

Εισαγωγικές Παρουσιάσεις

Με την έναρξη κάθε εξαμήνου η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. παρέχει Εισαγωγικές Παρουσιάσεις, με σκοπό κυρίως την γνωριμία των φοιτητών με τον χώρο της Βιβλιοθήκης. Οι εισαγωγικές παρουσιάσεις διάρκειας 10 λεπτών πραγματοποιούνται στα πλαίσια της ξενάγησής των νέων φοιτητών στους χώρους και τις υπηρεσίες του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. και του εκάστοτε τμήματος, που συνήθως περιλαμβάνουν παρουσίαση της αντίστοιχης Γραμματείας, του Γραφείου Διασύνδεσης του Ιδρύματος, της Βιβλιοθήκης κ.α. Πρόκειται για συνεδρίες αντίστοιχες των Εισαγωγικών, που παρέχει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath. Χώρο διεξαγωγής των παρουσιάσεων αυτών, συνήθως, αποτελεί η Κεντρική Βιβλιοθήκη και τα Σπουδαστήρια ΣΕΥΠ και ΣΔΟ. Λόγω της περιορισμένης διάρκειας, οι εισαγωγικές παρουσιάσεις τη Βιβλιοθήκης περιλαμβάνουν:

1. *Περιγραφή της βιβλιοθήκης* – τι μπορεί να προσφέρει στους χρήστες της, από άποψη συλλογής, χώρων και υπηρεσιών
2. *Κάρτες χρηστών* – πώς μπορούν οι χρήστες να αποκτήσουν κάρτες για δανεισμό και χρήση της βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της
3. *Διανομή ενημερωτικού υλικού* – ωράριο λειτουργίας, πολιτικές, συλλογές, οδηγίες χρήσης

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. δεν διαθέτει ειδικούς βιβλιοθηκονόμους, όπως η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath, γι' αυτό και οι Εισαγωγικές Παρουσιάσεις όπως και τα Σεμινάρια Χρήσης της Βιβλιοθήκης που αναλύονται στη συνέχεια, παρέχονται από δύο μόνιμους βιβλιοθηκονόμους, οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει εκπαιδευτικά σεμινάρια, προκειμένου να αποκτήσουν παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες.

Σεμινάρια Χρήσης Βιβλιοθήκης

Τα Σεμινάρια Χρήσης Βιβλιοθήκης αποτελούν το πρόγραμμα παροχής μαθημάτων με συμβατική διδασκαλία, που παρέχεται από τη Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Με την έναρξη κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου η Βιβλιοθήκη διεξάγει έναν κύκλο συνεδριών με στόχο την εξοικείωση των φοιτητών με το χώρο της και τις υπηρεσίες που προσφέρει, αλλά και την εκπαίδευση στη χρήση διαφόρων πηγών πληροφόρησης, που θα τους επιτρέψει καλύτερη επίδοση στα μαθήματα του προγράμματος σπουδών. Τα Σεμινάρια Χρήσης Βιβλιοθήκης δεν είναι υποχρεωτικά για κάθε τμήμα. Η Βιβλιοθήκη ενθαρρύνει, μέσω της ιστοσελίδας της, ομάδες φοιτητών με συνοδεία ενός εκπαιδευτικού να επικοινωνούν μαζί της, ώστε να κανονιστεί η ώρα, η μέρα και ο χώρος για την διεξαγωγή του μαθήματος. Σύμφωνα με τους υπεύθυνους για το πρόγραμμα, η παρακολούθηση των μαθημάτων ουσιαστικά εξαρτάται από τις σχέσεις που έχουν αναπτύξει οι ίδιοι με το ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό προσωπικό. Ξεκίνησαν να παρέχονται από το 2001 και συνεχίζουν μέχρι και σήμερα.

Τα Σεμινάρια Χρήσης που παρέχονται από τη Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. αρχικά, αναφέρονται στην περιγραφή της Βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της, και στις πολιτικές και κανονισμούς που την διέπουν, τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί, πολύ σύντομα, στις εισαγωγικές παρουσιάσεις. Στη συνέχεια όμως, επικεντρώνονται στον εντοπισμό υλικού. Έτσι, συνήθως περιλαμβάνουν την εκπαίδευση στην χρήση των παρακάτω εργαλείων έρευνας:

1. *Ορας Κατάλογος της Βιβλιοθήκης*
2. *Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών Περιοδικών*
3. *Ιδρυματικό Αποθετήριο Εύρηκα*
4. *Πύλη Ζέφυρος*
5. *Heal-link*

Τα μαθήματα έχουν συνήθως διάρκεια μία ώρα και διεξάγονται είτε στους χώρους της Κεντρικής Βιβλιοθήκης, είτε στα Σπουδαστήρια ΣΕΥΠ και ΣΔΟ, είτε σε άλλες εργαστηριακές αίθουσες του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού, αλλά περισσότερο ως πρόγραμμα εκπαίδευσης χρηστών βιβλιοθήκης, αφού στόχος του είναι να καταστούν οι φοιτητές ικανοί να χρησιμοποιούν την Βιβλιοθήκη ανεξάρτητα, για την κάλυψη των πληροφοριακών τους αναγκών.

ΩΡΙΩΝ – Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. από το 2008 αποτελεί την πρώτη και μοναδική, μέχρι αυτή τη στιγμή, ελληνική Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη που ανέπτυξε ένα online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού, το *Ωρίων*, ικανό να εκπαιδεύσει ταυτόχρονα έναν μεγάλο αριθμό ατόμων, ανεξαρτήτως τόπου και χρόνου. Ο *Ωρίων* χρηματοδοτήθηκε από το Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης και συγκεκριμένα τη δράση ΕΠΕΑΕΚ II «Ενίσχυση και εμπλουτισμός των Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών». Είναι διαθέσιμο όχι μόνο στα μέλη της κοινότητας του Α.Τ.Ε.Ι.Θ., αλλά και σε οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Το πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού *Ωρίων* ακολουθεί ως προς τις θεματικές ενότητες τα διεθνή πρότυπα της ACRL και του ANZIIL, με προσαρμογή τους για τις ανάγκες του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. (Νίτσος & Μάλλιαρη, 2008). Στόχος του είναι «η εκπαίδευση των φοιτητών

στη σωστή χρήση της πληροφορίας. Ο φοιτητής, που θα παρακολουθήσει το συγκεκριμένο πρόγραμμα, θα γίνει αυτόνομος, ικανός να εκπονεί εργασίες, να αναζητά, να ανακτά και να αξιολογεί πληροφορίες σε οποιοδήποτε μαθησιακό περιβάλλον και αν βρεθεί» (Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ., 2009).

Το πρόγραμμα *Ωρίων* προσπαθεί να επιτύχει τον παραπάνω στόχο παρέχοντας στους φοιτητές υλικό οργανωμένο, σύμφωνα με τα πρότυπα, σε πέντε θεματικές ενότητες και περιλαμβάνοντας μια πρόσθετη ενότητα, κυρίως υποβοηθώντας τους στη σύνταξη παραπομπών :

1. Προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών

- περιγραφή ενός θέματος με λέξεις-κλειδιά
- εντοπισμό βιβλιογραφίας
- κατανόηση διαφορετικών πηγών πληροφόρησης και μέσων δημοσίευσης
- επιλογή της κατάλληλης, σε κάθε περίπτωση, πηγής

2. Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών

- στρατηγικές αναζήτησης
- χρήση πηγών αναζήτησης

3. Αξιολόγηση πληροφοριών

- κριτήρια αξιολόγησης της πηγής

4. Συγγραφή και δημοσίευση

- κατηγορίες εργασιών
- στάδια συγγραφής
- δομή εργασίας
- παρουσίαση εργασίας

5. Σωστή χρήση της πληροφορίας

- ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας
- ζητήματα λογοκλοπής
- δημιουργία βιβλιογραφικών αναφορών

6. Επιπρόσθετα

- Sitemap
- Γλωσσάριο
- Επικοινωνία
- Εργαλείο σύνταξης βιβλιογραφικών αναφορών
- Βιβλιογραφία *Ωρίωνα* (Νίτσος, 2008)

Ο *Ωρίων* αποτελεί ένα πλήρες πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού, που παρέχει στο χρήστη τη δυνατότητα να καταστεί πληροφοριακά εγγράμματος. Βασισμένο στα πρότυπα

των ACRL και ANZIIL στοχεύει σε κάθε ενότητα να αναπτύξει μία από τις πέντε δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, με έναν ευχάριστο τρόπο και δίνοντας στο χρήστη ευελιξία στο πότε θα παρακολουθήσει τις ενότητες, με ποια σειρά, για πόσο χρόνο, αλλά και τη δυνατότητα να επιστρέψει σε κάποια απ' αυτές και να τις χρησιμοποιήσει σαν οδηγό για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων.

Όπως περιγράφηκε και παραπάνω κάθε ενότητα περιλαμβάνει υποενότητες που θα βοηθήσουν τον χρήστη να αποκτήσει πλήρως την συγκεκριμένη δεξιότητα. Στην αρχή λοιπόν της κάθε ενότητας και της κάθε υποενότητας προσδιορίζεται το πρόβλημα ή η ανάγκη για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης ικανότητας, στη συνέχεια παρουσιάζονται συνήθως παραδείγματα για καλύτερη κατανόηση και τέλος τίθενται ασκήσεις με την μορφή σταυρόλεξων, quizzes και άλλων τρόπων που επιτρέπουν στους φοιτητές να δώσουν τη δική τους απάντηση και να μάθουν αν είναι σωστή, ή ποια είναι η σωστή. Ο οδηγός συνήθως περιλαμβάνει σύντομο κείμενο, που δεν κουράζει τον χρήστη δίνοντάς του την δυνατότητα να κινηθεί άνετα μέσα σ' αυτόν, με τα πλήκτρα επόμενο και προηγούμενο, και να ολοκληρώσει τα στάδια που απαιτούνται για την ενότητα. Πρόκειται, λοιπόν, για έναν ενδιαφέροντα και βατό τρόπο, με τον οποίο οδηγούνται οι χρήστες στην κατάκτηση των δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού [βλέπε Παράρτημα].

Μέχρι σήμερα το Α.Τ.Ε.Ι.Θ. δεν έχει ενσωματώσει κανένα μάθημα πληροφοριακού γραμματισμού στα προγράμματα σπουδών των τμημάτων, που όπως έχει αναδειχθεί προηγουμένως θα μπορούσαν να εκσυγχρονίσουν και να αναβαθμίσουν την εκπαιδευτική διαδικασία και να διαμορφώσουν αποτελεσματικά, άτομα ικανά για δια βίου μάθηση. Η εισαγωγή μαθήματος πληροφοριακού γραμματισμού στο πρόγραμμα σπουδών προϋποθέτει υπουργική απόφαση, που κάτι τέτοιο μέχρι στιγμής δεν έχει συμβεί.

Από το εαρινό εξάμηνο του 2009, το online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού, Ωρίων, έχει συμπεριληφθεί πιλοτικά και άτυπα στα Προγράμματα Σπουδών έξι Τμημάτων του ΑΤΕΙΘ, με βασικό σκοπό τη μεθοδική εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα εντοπισμού, αξιολόγησης και χρήσης της πληροφορίας με ηθικό και νομικό τρόπο για την κάλυψη των εκπαιδευτικών και προσωπικών τους αναγκών. Τα έξι τμήματα που ακολούθησαν το πρόγραμμα είναι τα παρακάτω:

1. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης και διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Έρευνα και Συγγραφή Εργασίας» στο Α' εξάμηνο
2. Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Ηλεκτρονικό Εμπόριο και Επιχειρείν» στο Δ' εξάμηνο
3. Τμήμα Πληροφορικής, διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Δεξιότητες Επικοινωνίας» στο Α' εξάμηνο
4. Τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας, διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Σεμινάριο» στο Β' εξάμηνο
5. Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Μεθοδολογία Έρευνας» στο Ζ' εξάμηνο
6. Τμήμα _ιοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων, διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Σεμινάριο» στο Ζ' εξάμηνο.

Εγχειρίδιο Χρήσης του OPAC

Το Εγχειρίδιο Χρήσης του OPAC αποτελεί έναν ακόμα online εκπαιδευτικό οδηγό της Βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ ,για τη χρήση του online καταλόγου(OPAC) της. Το tutorial αυτό είναι ένας εύκολος τρόπος και για να διδάξει τους χρήστες πώς να χρησιμοποιήσουν τον συγκεκριμένο κατάλογο. Με τον συνδυασμό σύντομων κειμένων και εικόνων παρέχει στους χρήστες όποιοι κι αν είναι αυτοί, όπου κι αν βρίσκονται, οδηγίες χρήσης για τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης, δίνοντας τους τη δυνατότητα να αναζητήσουν και να εντοπίσουν το υλικό που τους ενδιαφέρει.

Το Εγχειρίδιο Χρήσης του OPAC περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

1. *Τί είναι το Chameleon iPortal⁶ και σε τι μπορεί να μου χρησιμεύσει;*
2. *Πώς μπορώ να έχω πρόσβαση στον κατάλογο;*
3. *Πώς μπορώ να βρω τα βιβλία που με ενδιαφέρουν;*
4. *Πώς μπορώ να πραγματοποιήσω μια "Απλή Αναζήτηση";*
5. *Πώς μπορώ να πραγματοποιήσω μια "Έρευνα με λέξεις κλειδιά";*
6. *Πώς μπορώ να πραγματοποιήσω μια "Θεματική Έρευνα";*
7. *Πώς μπορώ να πραγματοποιήσω μια "Έρευνα στην Συλλογή Κρατημένου Υλικού";*
8. *Πώς εμφανίζονται τα αποτελέσματα της έρευνας μου;*
9. *Τί είναι η οθόνη αποτελεσμάτων "πλήρης";*
10. *Τί είναι η οθόνη αποτελεσμάτων "Τεκμήρια";*

Αποτίμηση παρεχόμενων προγραμμάτων

Τον Μάιο του 2009 μοιράστηκαν ερωτηματολόγια πολλαπλής επιλογής στους φοιτητές των Τμημάτων, που ενσωμάτωσαν άτυπα στο Πρόγραμμα Σπουδών την διδασκαλία του Ωρίωνα , με σκοπό την αποτίμηση των δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού που είχαν αποκτήσει [Παράρτημα 7]. Επειδή δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα η επεξεργασία των στοιχείων αυτών από τη Βιβλιοθήκη και για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, μελετήθηκαν ενδεικτικά τα ερωτηματολόγια των φοιτητών του τμήματος Βρεφονηπιοκομίας που συμμετείχαν στο μάθημα «Μεθοδολογία Έρευνας» στο Ζ' εξάμηνο.

Προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι φοιτητές ήταν ικανοί να προσδιορίσουν τις πληροφοριακές τους ανάγκες τέθηκαν ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής που εξακρίβωναν την ικανότητα τους για περιγραφή ενός θέματος με λέξεις-κλειδιά, όπως η ερώτηση «*Εντοπίστε τις λέξεις-κλειδιά που προσδιορίζουν την εργασία με θέμα «Δια βίου εκπαίδευση νοσοκόμων που εργάζονται σε νοσοκομεία στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα»*», την οποία απάντησε σωστά «*νοσηλευτικό προσωπικό, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, νοσοκομεία*» το 38,5%. Ενώ στην ερώτηση «*Προτείνετε λέξεις κλειδιά για μια εργασία με τίτλο: «Ιδρυματικά Καταθετήρια: Προτάσεις για μια ενιαία εθνική πολιτική με βάση ένα ελληνικό παράδειγμα»*», απάντησε επιτυχώς «*Ιδρυματικά Καταθετήρια, Επιστημονική πληροφόρηση, Πολιτικές, Πιστοποίηση*» σχεδόν το 77% των συμμετεχόντων.

Υπήρξαν επίσης ερωτήσεις που αφορούσαν την ικανότητα στον εντοπισμό πληροφοριών. Στην ερώτηση «*Για να εντοπίσετε άρθρα στα Ελληνικά για τη μαιευτική θα ψάξετε: α) στη Heal-link, β) στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης, γ) στο Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών*

⁶ Το Chameleon iPortal είναι ο online κατάλογος της βιβλιοθήκης.

Περιοδικών και δ) στο Διαδίκτυο», σωστά απάντησε «στο Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών Περιοδικών» το 34,6% των φοιτητών, ενώ οι περισσότεροι, σε ποσοστό 42,3%, απάντησαν «στη Heal-link». Στην ερώτηση «Για να εντοπίσετε άρθρα περιοδικών στα Αγγλικά για την αντιμετώπιση των έκτακτων ιατρικών περιστατικών σε παιδιά, θα ψάξετε: α) στη Heal-link, β) στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης, γ) στο Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών Περιοδικών και δ) στο Διαδίκτυο», το 50% απάντησε «στο Διαδίκτυο» και μόνο το 38,5% έδωσε τη σωστή απάντηση «στη Heal-link». Διαπιστώνεται, λοιπόν, πρόβλημα στην επιλογή κατάλληλης πηγής πληροφόρησης για τον εντοπισμό βιβλιογραφίας.

Ενώ, αναπτύχθηκαν και ερωτήσεις με σκοπό να καταγράψουν τις δεξιότητες στην επιλογή του κατάλληλου μέσου δημοσίευσης. Έτσι, στην ερώτηση «Σας ανατίθεται από τον καθηγητή σας μια εργασία για μάθημα του εξαμήνου. Ποιες θα ήταν οι πιο κατάλληλες πηγές δημοσίευσης που θα χρησιμοποιούσατε; (Επιλέξτε δύο) α) εφημερίδα, β) επιστημονικό περιοδικό, γ) ευρετήριο περιοδικών, δ) περιοδικό ποικίλης ύλης και ε) Διαδίκτυο», το 69,2% δήλωσε ότι θα χρησιμοποιούσε «επιστημονικό περιοδικό», αλλά μόνο ένα ποσοστό 15,4% των φοιτητών δήλωσε ότι θα χρησιμοποιούσε και το «ευρετήριο περιοδικών», που θα ήταν η πλήρης σωστή. Στην ερώτηση όμως, «Επιλέξτε την καταλληλότερη πηγή δημοσίευσης για να εντοπίσετε τις ώρες λειτουργίας της Βιβλιοθήκης: α) σε περιοδικό ποικίλης ύλης, β) σε επιστημονικό περιοδικό, γ) σε ευρετήριο περιοδικών, δ) σε εφημερίδα και ε) στο Διαδίκτυο», το 84,6% απάντησε σωστά «στο διαδίκτυο».

Το ερωτηματολόγιο πολλαπλής επιλογής που μοιράστηκε στους φοιτητές του τμήματος Βρεφονηπιοκομίας, εν συνεχεία έλεγχε τις δεξιότητες αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών των συμμετεχόντων, περιλαμβάνοντας αρκετές ερωτήσεις για αποτελεσματικές στρατηγικές αναζήτησης. Έτσι διαπιστώθηκε ότι στην ερώτηση «Η αναζήτηση με αποκοπή για «περιβάλλον*» θα επιστρέψει στοιχεία που περιέχουν τους όρους περιβάλλον, περιβάλλοντος, περιβαλλοντικός κοκ», οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν επιτυχώς επιλέγοντας «Σωστό», σε ποσοστό 80,7%. Με ακόμα μεγαλύτερη επιτυχία απάντησαν οι φοιτητές στην ερώτηση «Σε όλες τις μηχανές αναζήτησης στο Διαδίκτυο υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης φράσης, πέρα από μεμονωμένους όρους, τοποθετώντας τη φράση σε εισαγωγικά π.χ. «επαγγελματική κατάρτιση», δηλώνοντας «Σωστό», σε ποσοστό 88,5%. 3) Στην ερώτηση «Για να εντοπίσετε στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης όλα τα τεκμήρια του Δημήτρη Τριχόπουλου, θα κάνετε έρευνα στο πεδίο: α) του Τίτλου, β) του Εκδότη, γ) του Συγγραφέα και δ) του Θέματος», το 88,5% έδωσε και πάλι τη σωστή απάντηση «του Συγγραφέα». Στην ερώτηση «Οι περιορισμοί συνεδρίας στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης θα βοηθήσουν το χρήστη να πραγματοποιήσει πιο συγκεκριμένη έρευνα και να περιορίσει τα αποτελέσματα.», η οποία επιτυχώς κρίθηκε «σωστή» σχεδόν από το 77% των συμμετεχόντων. Τέλος, στην ερώτηση «Αν η αναζήτηση στο Διαδίκτυο, σε κατάλογο Βιβλιοθήκης ή σε βάσεις δεδομένων παράγει μεγάλο αριθμό αποτελεσμάτων προτείνεται: (Επιλέξτε όσα νομίζετε) α) χρήση περιορισμών, όπως χρονολογία δημοσίευσης, τύπος υλικού, γλώσσα δημοσίευσης, β) αλλαγή θέματος εργασίας, γ) Χρήση της αποκοπής (*) ή δ) Επιλογή συγκεκριμένου πεδίου αναζήτησης, όπως τίτλος, θέμα, περίληψη», οι φοιτητές σε ποσοστό 84,6% επέλεξαν ως σωστή απάντηση «το δ) Επιλογή συγκεκριμένου πεδίου αναζήτησης, όπως τίτλος, θέμα, περίληψη» και το 50% του συνόλου των συμμετεχόντων επέλεξε το δ και το «α) χρήση περιορισμών, όπως χρονολογία δημοσίευσης, τύπος υλικού, γλώσσα δημοσίευσης», που αποτελούσε την πλήρη απάντηση. Οι δεξιότητες λοιπόν των συμμετεχόντων φοιτητών στις τεχνικές αναζήτησης κρίνονται πολύ καλές.

Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο επιχειρούσε την αποτίμηση των δεξιοτήτων στην αξιολόγηση των πληροφοριών περιλαμβάνοντας ερωτήσεις που αφορούσαν τα κριτήρια αξιολόγησης των

πηγών. Στην ερώτηση «Πώς μπορείτε να διαπιστώσετε ότι ένα περιοδικό είναι ποικίλης ύλης; (Επιλέξτε δύο): α) Τα άρθρα που δημοσιεύονται απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό, β) Χρησιμοποιούν επιστημονική ορολογία, γ) Τα άρθρα που δημοσιεύονται χρησιμοποιούν ειδική ορολογία και απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό, δ) Έχουν πλούσια εικονογράφηση και διαφημίσεις και ε) Τα άρθρα που δημοσιεύονται περιλαμβάνουν επιτομή και βιβλιογραφία» το 92,3% των φοιτητών δήλωσε ως πρώτη σωστή απάντηση το «α) Τα άρθρα που δημοσιεύονται απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό» και μόνο το 46,1% δήλωσε ως σωστή απάντηση το α και το «δ) Έχουν πλούσια εικονογράφηση και διαφημίσεις», που θεωρούνταν η πλήρης απάντηση. Στην ερώτηση «Ποια από τα παρακάτω αποτελούν θετικά κριτήρια αξιολόγησης Ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο; (Επιλέξτε όσα νομίζετε): α) στόχος της ιστοσελίδας είναι να διασκεδάσει ή να πουλήσει ένα προϊόν, β) υπάρχουν στοιχεία επικοινωνίας με το συγγραφέα, γ) υπάρχουν διαφημίσεις στην ιστοσελίδα, δ) αναφέρεται τότε δημιουργήθηκε και τότε ενημερώθηκε η ιστοσελίδα και ε) υπάρχουν αναφορές σε πηγές που υποστηρίζουν τα λεγόμενα της ιστοσελίδας», υπήρχαν αρκετοί συμμετέχοντες που έδωσαν σωστές απαντήσεις, ωστόσο αυτοί που έδωσαν την πληρέστερη απάντηση δηλώνοντας ως θετικά κριτήρια αξιολόγησης το β) «υπάρχουν στοιχεία επικοινωνίας με το συγγραφέα», το δ) «αναφέρεται τότε δημιουργήθηκε και τότε ενημερώθηκε η ιστοσελίδα» και το ε) «υπάρχουν αναφορές σε πηγές που υποστηρίζουν τα λεγόμενα της ιστοσελίδας», αποτελούσαν το 34,6%. Στην ερώτηση «Ποια από τα παρακάτω ερωτήματα πρέπει να τεθούν κατά την αξιολόγηση ενός βιβλίου; (Επιλέξτε όσα νομίζετε): α) Είναι αξιόπιστος ο συγγραφέας; Ποια είναι τα προσόντα του; Έχει την ανάλογη ειδικότητα ώστε να δικαιολογείται η ενασχόλησή του με το συγκεκριμένο θέμα; β) Είναι το εξώφυλλο εντυπωσιακό και σε ιδιαίτερα καλή ποιότητα χαρτιού και εκτύπωσης; γ) Είναι τεκμηριωμένο το περιεχόμενο του βιβλίου με σχετική βιβλιογραφία; δ) Είναι ικανοποιητικός ο αριθμός των σελίδων;». Οι περισσότεροι φοιτητές επέλεξαν την πληρέστερη απάντηση δηλώνοντας το α) «Είναι αξιόπιστος ο συγγραφέας» και το γ) «Είναι τεκμηριωμένο το περιεχόμενο του βιβλίου με σχετική βιβλιογραφία, σε ποσοστό σχεδόν 77%.

Σχετικά με τη αποτίμηση δεξιοτήτων στη σωστή χρήση της πληροφορίας υπήρχε μια ερώτηση, που αφορούσε ζητήματα λογοκλοπής: «Οι Holliday και Fagerheim σημειώνουν ότι «...η στενή συνεργασία μεταξύ βιβλιοθήκης και Τμήματος Αγγλικών ...επέτρεψε να εισαχθεί επιτυχώς ο πληροφοριακός γραμματισμός στο πρόγραμμα σπουδών» (2006, σ.178). Η προηγούμενη πρόταση εμφανίζεται εντός εισαγωγικών γιατί: α) μεταφέρονται στο κείμενο της εργασίας λόγια καταξιωμένων στο χώρο συγγραφέων, β) όλα τα συμπεράσματα που προκύπτουν από έντυπες βιβλιογραφικές πηγές πρέπει να εμφανίζονται εντός παρενθέσεων, γ) μεταφέρονται στο κείμενο της εργασίας αυτούσια τα λόγια των συγγραφέων ή δ) ο συγγραφέας κάνει αναφορά σε προηγούμενη εργασία του». Η συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό που άγγιζε το 88,5% έδωσε τη σωστή απάντηση γ) «μεταφέρονται στο κείμενο της εργασίας αυτούσια τα λόγια των συγγραφέων». Επιπλέον, υπήρχαν ερωτήσεις που αφορούσαν βιβλιογραφικές αναφορές όπως η ερώτηση «Harvard, MLA και APA είναι: ....», στην οποία το 76,9% απάντησε α) πρότυπα σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών. Ενώ, στην ερώτηση «Η βιβλιογραφική αναφορά « Colling, C. και L. Harvey. «Quality Control, Assurance and Assessment – the Link to Continuous Improvement.» Quality Assurance in Education. 3.4 (1995): 30-34.» προέρχεται από: α) άρθρο περιοδικού, β) βιβλίο, γ) άρθρο εφημερίδας, δ) άρθρο στο Διαδίκτυο ή ε) κεφάλαιο βιβλίου», οι συμμετέχοντες δεν είχαν την ίδια επιτυχία, αφού μόνο μόνο το 26,9% απάντησε σωστά «άρθρο περιοδικού», το 30,7% δήλωσε «κεφάλαιο βιβλίου» και ένα ποσοστό περίπου 23% θεώρησε ότι πρόκειται για «άρθρο στο Διαδίκτυο».

Σε γενικές γραμμές οι δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού του συγκεκριμένου δείγματος φοιτητών φαίνεται να βελτιώθηκαν αν συγκριθούν με τα αποτελέσματα της

έρευνας που πραγματοποιήθηκε τα προηγούμενα χρόνια στο Α.Τ.Ε.Ι.Θ. (Μάλλιαρη και Νίτσος, 2007).

Στατιστικά Στοιχεία

Τα Σεμινάρια Χρήσης παρέχονται από τη Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. από το 2001 μέχρι και σήμερα. Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν στατιστικά στοιχεία που τηρεί η Βιβλιοθήκη από τον Οκτώβριο του 2001 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2010. Παρατηρήθηκε, λοιπόν, μια σταθερή ανοδική πορεία κατά τα έτη 2001-2005 στην παροχή μαθημάτων εκπαίδευσης χρηστών βιβλιοθήκης, χωρίς όμως να διευκρινίζεται αν πρόκειται για εισαγωγικά μαθήματα ή μαθήματα στην χρήση πηγών πληροφόρησης, φαίνεται όμως να αφορά περισσότερο εισαγωγικά μαθήματα στην Βιβλιοθήκη. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά το ακαδημαϊκό έτος 2002/03 παραδόθηκαν από τη Βιβλιοθήκη συνολικά 9 Σεμινάρια Χρήσης και παρακολουθήθηκαν από συνολικά 440 φοιτητές, ενώ για το ακαδημαϊκό έτος 2003/04 προσφέρθηκαν 12 μαθήματα σε 770 φοιτητές συνολικά. Από το 2005 παρατηρείται να εμφανίζονται μαθήματα χρήσης των πηγών πληροφόρησης, εκτός των εισαγωγικών, που συνήθως αναφέρονται στην ενημέρωση πρωτοετών. Αυτά καθιερώνονται κατά το διάστημα 2006-2010.

Τα πρώτα χρόνια της περιόδου αυτής, ο αριθμός των παρεχόμενων από τη Βιβλιοθήκη μαθημάτων παρουσιάζει μικρή αλλαγή. Έτσι, κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2006/07 και 2007/08 παραδόθηκαν συνολικά 16 και 11 μαθήματα, αντίστοιχα. Όμως, από το ακαδημαϊκό έτος 2008/09 παρατηρείται μεγάλη άνοδος των παρεχόμενων μαθημάτων με τον αριθμό να φτάνει στα 36 και το επόμενο έτος, 2009/10, ο αριθμός να αγγίζει τα 53 μαθήματα συνολικά.

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. διεξήγαγε έρευνα για την χρηστικότητα του Ωρίωνα, δεν έχει όμως ολοκληρωθεί η επεξεργασία των αποτελεσμάτων. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης επιλέχθηκαν τυχαία ως δείγμα τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι φοιτητές στο πλαίσιο του μαθήματος «Μεθοδολογία Έρευνας» του Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας (ΣΕΥΠ). Σύμφωνα με αυτά, οι περισσότεροι φοιτητές φαίνεται να μην είχαν προλάβει να ολοκληρώσουν όλες τις ενότητες του προγράμματος, καθώς η έρευνα διενεργήθηκε πριν από τη λήξη του εξαμήνου. Το 55% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το πρόγραμμα Ωρίων κάλυπτε θέματα που γνώριζαν και το 31,7% ότι κάλυπτε θέματα που δεν γνώριζαν. Σχεδόν το 51,8% έκρινε το πρόγραμμα ως επαρκές και το 36,7% πολύ καλό. Οι περισσότεροι φοιτητές σε ποσοστό 66,7% χαρακτήρισαν την υποστήριξη του προσωπικού της Βιβλιοθήκης στην εφαρμογή του προγράμματος επαρκή και το 26,7% πολύ ικανοποιητική. Ενώ, έκριναν ως απαραίτητες περισσότερες συναντήσεις υποστήριξης με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης σε ποσοστό 63,3%.

Συμπεράσματα

Η πρώτη διαπίστωση που γίνεται κατά την μελέτη των προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από τις δύο ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, του Πανεπιστημίου του Bath και του Α.Τ.Ε.Ι.Θ., είναι η έλλειψη στρατηγικών των Ιδρυμάτων με σαφή αναφορά στον πληροφοριακό γραμματισμό και στο πώς αυτός θα συνεισφέρει στους στόχους τους, όπως προτείνεται από τα πρότυπα δεξιοτήτων της Ένωσης Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL, 2000). Η μόνη στρατηγική που χρησιμοποιεί τον όρο άμεσα είναι αυτή που εξέδωσε η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου του Bath. Στην περίπτωση του Bath, το Πανεπιστήμιο έχοντας αναπτύξει αρκετές στρατηγικές που εκφράζουν συγκεκριμένους στόχους, όπως το *Εταιρικό Πλάνο*, την στρατηγική για την *μάθηση και τη διδασκαλία* και τη στρατηγική για τη διεθνή του παρουσία (*International Strategy*), η ανάγκη για πληροφοριακό γραμματισμό αναδεικνύεται, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται ξεκάθαρα σαν όρος. Στην περίπτωση του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. δεν υπάρχει καμία στρατηγική που να αναφέρεται στον όρο πληροφοριακός γραμματισμός, αλλά και δεν φαίνεται να απορρέει από την αποστολή και τους στόχους του έντονα η ανάγκη για πληροφοριακό γραμματισμό. Το μόνο σχετικό που αναφέρεται είναι η ανάγκη για επιστημονική έρευνα. Απαιτείται, λοιπόν, και από τις δύο Βιβλιοθήκες η προώθηση του πληροφοριακού γραμματισμού στις Διοικήσεις των Ιδρυμάτων, όπως προτείνει η IFLA (Lau, 2006) προκειμένου να γίνει κατανοητή η σημασία του τόσο στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στη παραγωγή δια βίου μανθανόντων αποφοίτων.

Παρατηρείται ότι και οι δύο ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες παρέχουν προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath έχει επιτύχει καλή συνεργασία με τις διοικήσεις των περισσότερων Τμημάτων για την παροχή μαθημάτων ανάλογα με τις ανάγκες των φοιτητών, και έχει καταφέρει την ενσωμάτωσή κάποιων από αυτά στο πρόγραμμα σπουδών. Στόχος τους, επομένως, πρέπει να είναι η ενσωμάτωση και των υπολοίπων μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού στο πρόγραμμα σπουδών των Τμημάτων, που όπως αναδεικνύει η διεθνής βιβλιογραφία και αναγνωρίζουν οι υπεύθυνοι των προγραμμάτων αυτών (Humphreys, Bradley, Hodds και South, 2009) μόνο έτσι μπορούν να εκπληρώσουν τους στόχους τους και να δημιουργήσουν πληροφοριακά γραμματισμένα άτομα ικανά να σκεφτούν κριτικά και να επιλύσουν επαγγελματικά και προσωπικά προβλήματα, που τους αφορούν, στην μετέπειτα ζωή τους. Το μειονέκτημα των Τμηματικών Μαθημάτων είναι ο χρόνος που περιορίζεται από τη Διοίκηση των Τμημάτων και σπανιότερα από τους διαθέσιμους χώρους. Η προώθηση του πληροφοριακού γραμματισμού από τους βιβλιοθηκονόμους στο ακαδημαϊκό προσωπικό και η ενσωμάτωση τους στα προγράμματα σπουδών θα προαγάγει την επίλυση του προβλήματος.

Επιπλέον, η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath έχει αναπτύξει, πέραν των Τμηματικών Μαθημάτων, το Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης ικανό να καλύψει τις ανάγκες για πληροφοριακό γραμματισμό των φοιτητών των οποίων τα τμήματα δεν περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους τέτοια μαθήματα, αλλά και αυτών που χρειάζονται συμπληρωματική εκπαίδευση, πέραν αυτής που τους προσφέρεται ήδη. Η συγκεκριμένη Βιβλιοθήκη εκτός από τα μαθήματα που προσφέρει με συμβατική διδασκαλία, παρέχει και μαθήματα μέσω του εικονικού μαθησιακού περιβάλλοντος Moodle, ικανά να καλύψουν τις ανάγκες για πληροφοριακό γραμματισμό, εξ αποστάσεως. Ενώ, στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης, ο σύνδεσμος Πληροφοριακές Δεξιότητες (Information skills) παρέχει οδηγίες στα άτομα (μέλη και μη της Πανεπιστημιακής κοινότητας) για τη χρήση των πηγών πληροφόρησης της βιβλιοθήκης, αλλά και για την αξιολόγηση και χρήση της πληροφορίας.

Τα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχονται από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath σχεδιάζονται με βάση το μοντέλο *οι Επτά Στύλοι του Πληροφοριακού Γραμματισμού* της SCONUL. Στόχος των παραπάνω προγραμμάτων είναι καταστούν οι φοιτητές ικανοί να εντοπίζουν, ανακτούν, αξιολογούν, οργανώνουν, εφαρμόζουν και μεταδίδουν την πληροφορία σε άλλους με τον καταλληλότερο τρόπο, ενώ οι δεξιότητες να αναγνωρίζουν τις πληροφοριακές τους ανάγκες και να συνθέτουν και αξιοποιούν τις υπάρχουσες πληροφορίες συμβάλλοντας στη δημιουργία νέας γνώσης, θα αποκτηθούν όταν μαθήματα συνδεθούν με τις εργασίες και τις πραγματικές απαιτήσεις των σπουδών τους. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν αναγκαία την ενσωμάτωση των μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών για την δημιουργία πληροφοριακά γραμματισμένων ατόμων.

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. παρέχει μαθήματα εκπαίδευσης χρήσης της βιβλιοθήκης, που έχουν στόχο τη δημιουργία ανεξάρτητων χρηστών ικανών να χρησιμοποιήσουν τη Βιβλιοθήκη και τις υπηρεσίες της για την κάλυψη των πληροφοριακών τους αναγκών. Το μειονέκτημα του προγράμματος αυτού είναι ότι δεν έχουν την δυνατότητα μεμονωμένοι φοιτητές να παρακολουθήσουν μαθήματα προκειμένου να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες, όπως στην περίπτωση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Bath με το Γενικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Βιβλιοθήκης, καθώς μόνο εφόσον έχει συγκεντρωθεί μια ομάδα ατόμων, οι καθηγητές έχουν τη δυνατότητα να κανονίσουν ένα μάθημα για τη χρήση της Βιβλιοθήκης. Ωστόσο, και όταν τελικά οργανωθούν τα μαθήματα αυτά, ο χρόνος είναι ελάχιστος, καθώς οι βιβλιοθηκονόμοι-εκπαιδευτές πρέπει να αναφέρουν όλες τις υπηρεσίες και πηγές πληροφόρησης της Βιβλιοθήκης σε μία μόνο συνεδρία. Και σε αυτή τη περίπτωση η προώθηση του πληροφοριακού γραμματισμού στη Διοίκηση του Ιδρύματος και των Τμημάτων και η ενσωμάτωσή του στα προγράμματα σπουδών θα περιορίζε τα προβλήματα.

Ανασταλτικό παράγοντα στην ενσωμάτωση των μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού αποτελεί η διαδικασία αλλαγής του προγράμματος σπουδών, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με υπουργική απόφαση. Παρόλα αυτά, η Βιβλιοθήκη διατηρώντας καλή συνεργασία με μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού έχει καταφέρει να επιτύχει την άτυπη ενσωμάτωση μαθημάτων πληροφοριακού γραμματισμού σε ορισμένα Τμήματα του Ιδρύματος.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της Βιβλιοθήκης του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. στην παροχή προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού αποτελεί η ανάπτυξη του online προγράμματος, *Ωρίων*. Ο Ωρίων μέχρι και αυτή τη στιγμή αποτελεί το μοναδικό online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού στην Ελλάδα. Ωστόσο, η πληρότητά του στην ανάπτυξη δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού και ο απλός σχεδιασμός του, το καθιστούν ένα πολύ αξιόλογο εργαλείο και για τα διεθνή δεδομένα. Βασισμένο στα πρότυπα δεξιοτήτων της ACRL (2000) και του ANZIIL (2004) επιδιώκει να εφοδιάσει τους φοιτητές του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. και όχι μόνο, αφού είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω του Διαδικτύου, με τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού, όπως τις ορίζουν τα παραπάνω πρότυπα και να συμβάλει στην ανάπτυξη της κοινωνίας με κριτικά σκεπτόμενους και ενεργούς πολίτες.

Μεθόδους αποτίμησης των δεξιοτήτων πληροφοριακού γραμματισμού έχουν αναπτύξει και οι δύο ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, προκειμένου να ελέγξουν τις δεξιότητες που έχουν αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath χρησιμοποιεί την μέθοδο-αυτό-αξιολόγησης, που η βιβλιογραφία έχει αναδείξει ως μη έγκυρη. Οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι παραδέχονται ότι δεν έχουν βρει ακόμα έναν έγκυρο τρόπο αποτίμησης των

δεξιοτήτων που αποκτούν οι απόφοιτοι καθώς έρχονται σε επαφή με τους εκπαιδευόμενους μόνο κατά την διάρκεια των συγκεκριμένων μαθημάτων και δεν έχουν γενικότερη εικόνα των εργασιών τους και της προόδου τους. Η συνεργασία με το ακαδημαϊκό προσωπικό θα μπορούσε να συνδέσει συγκεκριμένα μαθήματα με συγκεκριμένες ανάγκες και να αξιολογήσει το αποτέλεσμα μέσα από τις πραγματικές απαιτήσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως τις εργασίες των φοιτητών.

Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. επιδιώκει να αποτιμήσει τις δεξιότητες πληροφοριακού γραμματισμού των φοιτητών μέσα από με ερωτηματολόγια πολλαπλής επιλογής, που αποτελεί και την περισσότερο δημοφιλή μέθοδο αποτίμησης, καθώς αποτελεί σχετικά εύκολη και έγκυρη μέθοδο. Τα ερωτηματολόγια επιχειρούν να αποτιμήσουν τις δεξιότητες που απέκτησαν οι φοιτητές που παρακολούθησαν το online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού Ωρίων. Ωστόσο, μέχρι στιγμής η Βιβλιοθήκη δεν φαίνεται να έχει αξιοποιήσει τα αποτελέσματα αυτά.

Συγκριτικά, η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath παρέχει περισσότερα σε αριθμό και ποικιλία μαθήματα αμιγώς πληροφοριακού γραμματισμού, είτε με συμβατική διδασκαλία μέσα στη τάξη, είτε ηλεκτρονικά εξ αποστάσεως. Ενώ, η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ. λιγότερα, και όσον αφορά τη συμβατική διδασκαλία δεν παρέχονται μαθήματα πληροφοριακού γραμματισμού αλλά μαθήματα εκπαίδευσης χρήσης βιβλιοθήκης. Το μοναδικό, όμως, πρόγραμμα αμιγώς πληροφοριακού γραμματισμού που παρέχει η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι.Θ., ο Ωρίων, κρίνεται πολύ αξιόλογο, ανάλογο του οποίου δεν έχει καταφέρει να αναπτύξει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Bath. Δεν πρέπει φυσικά, να λησμονείται ότι τα μεγέθη της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Bath όσον αφορά την έκταση, τη χρηματοδότηση και το προσωπικό ξεπερνούν κατά πολύ αυτά της Βιβλιοθήκης του Α.Τ.Ε.Ι.Θ., επομένως και οι δυνατότητες στην ανάπτυξη προγραμμάτων πληροφοριακού γραμματισμού πολύ μεγαλύτερες.

Βιβλιογραφία

1. Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.), 2010. [Online]. Διαθέσιμο στο: www.teithe.gr [Ανακτήθηκε 10 Μαρτίου 2011].
2. American Library Association (ALA), 1989. *Presidential committee on information literacy: final report*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential.cfm> [Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2011].
3. Andretta, S., 2005. *Information literacy: a practitioner's guide*. Oxford: Chandos Publishing.
4. Andretta, S., 2007. *Change and challenge: information literacy for the 21st century*. Adelaide: Auslib Press.
5. Association of College and Research Libraries (ACRL), 2000. *Information literacy competency standards for higher education*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/informationliteracycompetency.cfm> [Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2011].
6. Bawden, D., 2001. Information and digital literacies: a review of concepts. *Journal of Documentation*, 57 (2), pp.218-259.
7. Bewick, L. and Corral, S., 2010. Developing librarians as teachers: a study of their pedagogical knowledge. *Journal of Librarianship and Information Science*, 42(2) pp. 97-110.
8. Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.), 2010. [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://www.lib.teithe.gr/> [Ανακτήθηκε 11 Μαρτίου 2011].
9. Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης (Α.Τ.Ε.Ι.Θ.), 2009. *Ωρίων: πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://orion.lib.teithe.gr/> [Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου 2011].
10. Bruce, C. S., 1997. *The seven faces of information literacy*. Adelaide: Auslib Press.
11. Bruce, C. S. 2002. *Information literacy as a catalyst for educational change: A background paper*. White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts, Prague. Available through: CiteSeer database [Accessed 22 January 2011].
12. Bundy, A., 2004. *Australian and New Zealand information literacy framework*. Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL). [Online] Available at: www.anziil.org/index.htm [Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2011].
13. Champers 20th century dictionary, 1983. Edinburgh: Champers.
14. Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP), 2011. [Online] Available at: <http://www.cilip.org.uk> [Ανακτήθηκε 13 Μαρτίου 2011].
15. Corral, S., 2008. Information literacy strategy development in higher education: an exploratory study. *International Journal of Information Management* [e-journal] 28(1), pp. 27-37. Διαθέσιμο μέσω: Elsevier [Ανακτήθηκε 30 Μαρτίου 2011].
16. Διαμαντόπουλος, Δ. Π., 2002. *Σύγχρονο λεξικό των βασικών εννοιών: του υλικού-τεχνικού, πνευματικού και ηθικού πολιτισμού*. Αθήνα: Πατάκης.
17. A Dictionary of Education, 2009. [Online]. Oxford: Oxford University Press. Διαθέσιμο στο: <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t267.e564> [Ανακτήθηκε 21 Φεβρουαρίου 2011].
18. Doyle, C. S., 1992. *Outcome measures for information literacy within the national education goals of 1990: final report to national forum on information literacy*. [Online]. New York: Eric. Διαθέσιμο στο: <http://eric.ed.gov/PDFS/ED351033.pdf> [Ανακτήθηκε 12 Φεβρουαρίου 2011].
19. Doyle, C. S., 1994. *Information literacy in an information society: a concept for the information age* [Online]. New York: ERIC. Διαθέσιμο στο: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED372763.pdf> [Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2011].
20. Eisenberg, M. B. and Berkowitz, R. E., 1990. *Information problem-solving: the big six skills approach to library and information skills instruction*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
21. Ελληνικό λεξικό: ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό, συνωνύμων, αντιθέτων, κυρίων ονομάτων, 1990. 13^η εκδ. Αθήνα: Τεγόπουλος-Φυτράκης.
22. Godwin, P., 2009. *UNESCO and information literacy: a short discussion paper*. [online] London: SCONUL. Διαθέσιμο στο:

- http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/publications/unesco_godwin.pdf
[Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου 2011].
23. Godwin, P. and Parker, J., 2008. *Information literacy meets library 2.0*. London: Facet Publishing.
  24. Humphreys, L., Bradley, P., Hodds, J. and South, H., 2009. *Report of the information literacy task group*. Bath: The Library, University of Bath.
  25. Κανάκη, Χ. 2008. Η πληροφοριακή παιδεία όχημα για την ουσιαστική διασύνδεση των βιβλιοθηκών με την εκπαιδευτική διαδικασία. [Online] *Πρακτικά συνεδρίου Πληροφοριακή Παιδεία και Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση: η Συμβολή των Έργων ΕΠΕΑΕΚ II των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. 11-12 Δεκεμβρίου 2008, Βόλος. Διαθέσιμο στο: http://ilsym.lib.uth.gr/files/Kanaki_ft.pdf
[Ανακτήθηκε 19 Φεβρουαρίου 2011].
  26. Korobili, S., Malliari, A. and Christodoulou, G., 2008. Information literacy paradigm in academic libraries in Greece and Cyprus. *Reference Services Review* [e-journal] 36 (2), pp. 180-193. Διαθέσιμο μέσω: Emerald [Ανακτήθηκε 8 Μαρτίου 2011].
  27. Kuhlthau, C. C., 1993. [Seeking meaning: a process approach to library and information services](#). Norwood: Ablex Publishing Corporation.
  28. Κωστάκη, Α., 2001. Πληροφορητικός γραμματισμός: δημιουργώντας αυτόνομους και κρητικούς διαχειριστές της πληροφορίας. [Online] *Πρακτικά 10^{ου} Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. 15-17 Οκτωβρίου 2001, Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/9726>
[Ανακτήθηκε 21 Φεβρουαρίου 2011].
  29. Lau, J., 2006. *Guidelines on information literacy for lifelong learning: final draft*. [online] México: Universidad Veracruzana. Διαθέσιμο στο: <http://www.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf> [Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου 2011].
  30. Lauretta, E. S. and Bruce, C., 2002. Reflective internet searching: an action research model. *The Learning Organisation* [e-journal] 9 (3/4), pp180-188. Διαθέσιμο στο: <http://www.emeraldinsight.com/0969-6474.htm> [Ανακτήθηκε 21 Φεβρουαρίου 2011].
  31. Lorenzo, G., 2007. *Catalysts for Change: information fluency, web 2.0, library 2.0, and the new education culture*. [online] New York: Lorenzo Associates. Διαθέσιμο στο: <http://www.edpath.com/images/IFReport2.pdf> [Ανακτήθηκε 4 Μαρτίου 2011].
  32. Mackey, P.T. and Jacobson, E.T., 2010. *Collaborative information literacy assessments strategies for evaluating teaching and learning*. London: Facet Publishing.
  33. Μάλλιαρη, Α. και Νίτσος, Η., 2007. Συμβολή προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στην εκπαιδευτική διαδικασία. [online]. *Πρακτικά 16^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: ο ανθρώπινος παράγοντας στη διαμόρφωση της σημερινής και της μελλοντικής βιβλιοθήκης*, 1-3 Οκτωβρίου 2007, Πειραιάς: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιά. Διαθέσιμο στο: <http://eureka.lib.teithe.gr:8080/handle/10184/1268?show=full> [Ανακτήθηκε 8 Μαρτίου 2011].
  34. Maughan, D.P., 2001. Assessing information literacy among undergraduates: a discussion of the literature and the University of California-Barkeley assessment experience. *College and Research Libraries*, 62 (1), pp. 71-85.
  35. Μητσκοπούλου, Β., 2001. *Γραμματισμός*. [online] Θεσσαλονίκη: Κ.Ε.Γ. Διαθέσιμο στο: http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e1/thema_pdf.pdf [Ανακτήθηκε 23 Φεβρουαρίου 2011].
  36. Μπαλτά, Κ. 2008. Θεωρίες μάθησης και διδασκαλίας, εκπαιδευτική στρατηγική και εκπαιδευτικός σχεδιασμός προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας: η περίπτωση του προγράμματος της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. [Online] *Πρακτικά συνεδρίου Πληροφοριακή Παιδεία και Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση: η Συμβολή των Έργων ΕΠΕΑΕΚ II των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. 11-12 Δεκεμβρίου 2008, Βόλος. Διαθέσιμο στο: http://ilsym.lib.uth.gr/files/Balta_ft.pdf [Ανακτήθηκε 19 Φεβρουαρίου 2011].
  37. National Committee of Inquiry into Higher Education, 1997. *Higher education in the learning society: report*. [Online]. London HMSO. Διαθέσιμο στο: <http://www.leeds.ac.uk/educol/ncihe/>
[Ανακτήθηκε 12 Φεβρουαρίου 2011].
  38. Νικητάκης, Μ., Σίτας, Α., Παπαδουράκης, Γ. και Πιτηκάρης, Θ., 2004. Πληροφοριακή παιδεία και αυτοδύναμη μάθηση. [online]. *Πρακτικά 13^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: μετα-βιβλιοθήκες, οι βιβλιοθήκες μετά το διαδίκτυο και τον παγκόσμιο ιστό, προς μια νέα λογική συγκρότησης, λειτουργίας και εργαλείων*. 13-15 Οκτωβρίου 2004, Κέρκυρα. Διαθέσιμο στο: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/7021> [Ανακτήθηκε 8 Μαρτίου 2011].
  39. Νίτσος, Η. και Μάλλιαρη, Α., 2008. Ωρίων: online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού. *Πρακτικά συμποσίου Πληροφοριακή παιδεία και Ελληνική ανώτατη εκπαίδευση: η συμβολή των έργων*

- ΕΠΕΑΕΚ II των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. 11-12 Δεκεμβρίου 2008, Βόλος: Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας.
40. Owusu-Ansah, E. K., 2005. Debating definitions of information literacy: enough is enough. *Library review*, 54 (6), pp.366-374.
  41. *Oxford English Dictionary*, 2006. [Online]. Oxford: Oxford University Press. Διαθέσιμο στο: <http://www.oed.com/> [Ανακτήθηκε 21 Φεβρουαρίου 2011].
  42. The Prague Declaration, 2003. *Towards an information literate society*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://portal.unesco.org/ci/en/files/19636/11228863531PragueDeclaration.pdf/PragueDeclaration.pdf> [Ανακτήθηκε 27 Μαρτίου 2011].
  43. Samson, S., 2010. Information literacy learning outcomes and student access. *The Journal of Academic Librarianship*, 36(3), pp.201-210.
  44. SCONUL Advisory Committee on Information Literacy, 1999. *Information skills in higher education: briefing paper*. London: SCONUL.
  45. Senate, 2007. *Information Strategy*. [online] Bath: University of Bath. Διαθέσιμο στο: <http://www.bath.ac.uk/vc/coredocs/infostrategy.htm> [Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2011].
  46. Shapiro, J. J. and Hughes, S. K., 1996. Information literacy as a liberal art: enlightenment proposals for a new curriculum. *Educom Review*. [e-journal] 31(2), pp. 31-35. Διαθέσιμο στο: <http://net.educause.edu/apps/er/review/reviewarticles/31231.html> [Ανακτήθηκε 30 Μαρτίου 2011].
  47. Sitas, A., Dimo, I., Nikitakis, M. and Papadourakis, G., 2007. Preparing students to use virtual learning environments: information literacy and independent researching. In *Computer Based Learning in Science (CBLIS '07): contemporary perspectives on new technologies in science and education, Crete, Greece*, 30 June - 6 July 2007. Nicosia, Cyprus: Learning in Science Group, University of Cyprus, pp.54-74.
  48. Σταύρου, Χ., Ευαγόρου, Α. και Ζέρβας, Μ., 2010. Πληροφοριακός γραμματισμός: συνεργασία βιβλιοθηκονόμου-ακαδημαϊκού και μελέτη περίπτωσης του Τμήματος Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. *Πρακτικά 19^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: επιστημονικές κοινότητες και βιβλιοθήκες στον κόσμο της κοινωνικής δικτύωσης και συνεργασίας*, 3-5 Νοεμβρίου 2010, Αθήνα. Αθήνα: Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης Παντείου Πανεπιστημίου, σ. 167-183.
  49. Τριανταφυλλίδης, Μ. 1998. Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής [online]. Διαθέσιμο στο: <http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/dictonlinetri.htm> [Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου 2011].
  50. Tronstad, B., Phillips, L., Garcia, J. and Harlow, A., 2009. Assessing the TIP online information literacy tutorial. *Reference Services Review*. [e-journal] 37(1), pp.54-64. Διαθέσιμο μέσω: Emerald [Ανακτήθηκε 22 Μαρτίου 2011].
  51. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) and Central European Initiative (CEI), 2006. Conclusions and recommendations to UNESCO and CEI: draft. In *Workshop on Information Literacy Initiatives for Central and South East European Countries*. Ljubljana, Slovenia, March 27-28 2006. Διαθέσιμο στο: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=21870&URL_DO=DO_PRINTPAGE&URL_SECTION=201.html [Ανακτήθηκε 30 Μαρτίου 2011].
  52. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) and National Forum on Information Literacy (NFIL), 2005. *Beacons of the Information Society: The Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://archive.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc.html> [Ανακτήθηκε 27 Μαρτίου 2011].
  53. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 1998. *World declaration on higher education for the twenty-first century: vision and action*. [online] UNESCO. Διαθέσιμο στο: http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm [Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου 2011].
  54. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 1995. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/> [Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου 2011].
  55. University of Bath, 2009a. *Corporate plan: 2009/10 to 2013/14*. [online] Διαθέσιμο στο: http://www.bath.ac.uk/opp/policy/Corp_Plan.pdf [Ανακτήθηκε 28 Φεβρουαρίου 2011].
  56. University of Bath, 2009b. *University of Bath Learning and Teaching Strategy 2009/10-2011/12*. [online] Διαθέσιμο στο:

- <http://www.bath.ac.uk/learningandteaching/UoBLearningTeachingStrategy0910-1112.pdf> [Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2011].
57. University of Bath, 2010a. Διαθέσιμο στο: <http://www.bath.ac.uk/> [Ανακτήθηκε 26 Φεβρουαρίου 2011].
58. University of Bath, 2010b. *The Library*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.bath.ac.uk/library/> [Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2011].
59. University of Bath, 2010c. *International Strategy*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.bath.ac.uk/vc/coredocs/internationalstrategy.htm#mission> [Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2011].
60. Walsh, A., 2009. Information literacy assessment: where do we start? *Journal of Librarianship and Information Science*, 41 (1) pp. 19-28.
61. Webb, J. and Powis, C. (2004). *Teaching information skills: theory and practice*. London: Facet Publishing.
62. Webber, S. and Johnston, B., 2000. Conceptions of information literacy: new perspectives and implications. *Journal of Information Science* [e-journal] 26 (6), pp.381-397. Διαθέσιμο μέσω: Web of Science [Ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2011].
63. Webber, S. and Johnston, B., 2003. Information literacy in higher education: a review and case study. *Studies in Higher Education*. [e-journal] 28 (3), pp. 335-352. Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1080/03075070309295> [Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου 2011].
64. Webber, S. and Johnston, B., 2006. *The Information Literacy Place*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://dis.shef.ac.uk/literacy/> [Ανακτήθηκε 19 Ιανουαρίου 2011].

Παράρτημα

Λογότυπο της UNESCO για τον Πληροφοριακό Γραμματισμό

«Το βιβλίο ανοιχτό και δίπλα στον κύκλο, αποτελεί μια οπτική μεταφορά που αντιπροσωπεύει τους ανθρώπους εκείνους που έχουν τα γνωστικά εργαλεία να αναζητήσουν πληροφορίες με έναν εύστροφο τρόπο, καθώς και την επιθυμία να μοιραστούν αυτή την ικανότητα.»

Edgar Luy Pérez

Διαθέσιμο στο: <http://www.infolitglobal.info/logo/en/home>

Πρότυπα, Δείκτες Αποδοτικότητας και Αποτελέσματα ACRL

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί αυτούσιο απόσπασμα από την Ένωση Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ACRL, 2000) της ελληνικής μετάφρασης.

Πρότυπο Ένα

Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία καθορίζει τη φύση και έκταση της πληροφόρησης που χρειάζεται.

Δείκτες αποδοτικότητας:

1. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία ορίζει και εκφράζει την ανάγκη για πληροφόρηση.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Συσκέπτεται με τους διδάσκοντες και συμμετέχει στις συζητήσεις της τάξης, σε ομάδες εργασίας συμφοιτητών και σε ηλεκτρονικές συζητήσεις για να προσδιορίσει ένα θέμα έρευνας, ή άλλη ανάγκη πληροφόρησης.
  - B. Αναπτύσσει έκθεση «θέσης» (thesis) και διατυπώνει ερωτήσεις που βασίζονται στην ανάγκη πληροφόρησης.
  - Γ. Ανακαλύπτει γενικές πηγές πληροφόρησης για να αυξήσει την οικειότητά του με το θέμα.
  - Δ. Ορίζει ή τροποποιεί την πληροφόρηση που χρειάζεται για να επιτύχει ένα διαχειρίσιμο στόχο.
  - Ε. Εντοπίζει έννοιες κλειδιά και όρους που περιγράφουν την ανάγκη πληροφόρησης.
  - Στ. Αναγνωρίζει ότι η υπάρχουσα πληροφόρηση μπορεί να συνδυαστεί με πρωτότυπη σκέψη, πειραματισμό και / ή ανάλυση για να παράγει νέα πληροφόρηση.
2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία προσδιορίζει μία ποικιλία τύπων και μορφών δυνητικών πηγών για πληροφόρηση.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Γνωρίζει πως παράγεται, οργανώνεται και διαδίδεται η πληροφόρηση επίσημα και ανεπίσημα.
- B. Αναγνωρίζει ότι η γνώση μπορεί να οργανωθεί σε επιστημονικούς κλάδους που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται προσβάσιμη η πληροφόρηση.
- Γ. Προσδιορίζει την αξία και τις διαφορές των δυνητικών πόρων σε μία ποικιλία μορφών (π.χ. πολυμέσα, βάσεις δεδομένων, ιστοτόπους, σύνολο δεδομένων, οπτικοακουστικά, βιβλία).
- Δ. Προσδιορίζει το σκοπό και το ακροατήριο των δυνητικών πόρων (π.χ. λαϊκό-επιστημονικό, σύγχρονο-ιστορικό)
- Ε. Διαφοροποιεί τις πρωτογενείς από τις δευτερογενείς πηγές, αναγνωρίζοντας πως η χρήση και η σημασία τους διαφέρουν σε κάθε επιστημονικό κλάδο.
- Στ. Αντιλαμβάνεται ότι η πληροφόρηση μπορεί να χρειάζεται να δομηθεί με ακατέργαστα δεδομένα από πρωτογενείς πηγές.

3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία εξετάζει το κόστος και τα οφέλη από την απόκτηση της πληροφόρησης που χρειάζεται.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Καθορίζει τη διαθεσιμότητα της πληροφόρησης που χρειάζεται και παίρνει αποφάσεις για τη διεύρυνση της πορείας αναζήτησης πληροφόρησης πέρα από τους τοπικούς πόρους (π.χ. διαδανεισμός, χρήση πόρων σε άλλες τοποθεσίες, απόκτηση εικόνων, βίντεο, κειμένου ή ήχου).
  - B. Εξετάζει τη σκοπιμότητα της απόκτησης μιάς νέας γλώσσας ή επιδεξιότητας (π.χ. ξένη ή βασισμένη στον επιστημονικό κλάδο) για να συγκεντρώσει την απαιτούμενη πληροφόρηση και να καταλάβει τα συμφραζόμενά της.
  - Γ. Καθορίζει ένα ρεαλιστικό συνολικό σχέδιο και χρονοδιάγραμμα για να αποκτήσει την απαιτούμενη πληροφόρηση.
2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία αποτιμά ξανά τη φύση και την έκταση της ανάγκης πληροφόρησης.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Αναθεωρεί την αρχική ανάγκη πληροφόρησης για να διασαφηνίσει, επανεξετάσει ή βελτιώσει την ερώτηση.
- B. Περιγράφει κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για να πάρει αποφάσεις και επιλογές σχετικά με την πληροφόρηση.

Πρότυπο Δύο

Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία αξιολογεί την απαιτούμενη πληροφόρηση αποτελεσματικά και ικανοποιητικά.

Δείκτες αποδοτικότητας:

1. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία επιλέγει τις πιο κατάλληλες ερευνητικές μεθόδους ή συστήματα ανάκτησης πληροφόρησης για αξιολόγηση της απαιτούμενης πληροφορίας.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Προσδιορίζει κατάλληλες ερευνητικές μεθόδους (π.χ. πειράματα εργαστηρίων, προσομοίωση, εργασία σε ομάδες)
  - B. Ερευνά τα οφέλη και την εφαρμοστικότητα ποικίλων ερευνητικών μεθόδων.
  - Γ. Ερευνά το εύρος, περιεχόμενο και οργάνωση των συστημάτων ανάκτησης πληροφόρησης.
  - Δ. Επιλέγει ικανοποιητικές και αποτελεσματικές προσεγγίσεις για πρόσβαση στην απαιτούμενη πληροφόρηση από την ερευνητική μέθοδο ή το σύστημα ανάκτησης πληροφόρησης.
1. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία κατασκευάζει και υλοποιεί στρατηγικές έρευνας σχεδιασμένες αποτελεσματικά.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Αναπτύσσει ένα σχέδιο έρευνας κατάλληλο για τη διερευνητική μέθοδο.
  - B. Προσδιορίζει λέξεις κλειδιά, συνώνυμα και σχετικούς όρους για την απαιτούμενη πληροφόρηση.
  - Γ. Επιλέγει ελεγχόμενο λεξιλόγιο, ειδικό για τον επιστημονικό κλάδο ή την πηγή ανάκτησης της πληροφόρησης.
  - Δ. Κατασκευάζει μία στρατηγική έρευνας χρησιμοποιώντας εντολές για το σύστημα ανάκτησης της πληροφόρησης που επιλέχθηκε (π.χ. τελεστές Boole, αποκοπή και γειτνίαση για μηχανές αναζήτησης, εσωτερικούς οργανωτές, όπως ευρετήρια για βιβλία).
  - E. Εκπληρώνει τη στρατηγική έρευνας σε ποικίλα συστήματα ανάκτησης πληροφόρησης χρησιμοποιώντας διαφορετικές διασυνδέσεις χρηστών και μηχανών αναζήτησης, με διαφορετικές γλώσσες εντολών, πρωτόκολλα και παραμέτρους έρευνας.
  - Στ. Πραγματοποιεί την έρευνα χρησιμοποιώντας πρωτόκολλα διερεύνησης κατάλληλα για τον επιστημονικό κλάδο.
2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία ανακτά πληροφόρηση online ή προσωπικά χρησιμοποιώντας μία ποικιλία μεθόδων.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Χρησιμοποιεί ποικίλα συστήματα έρευνας για να ανακτήσει πληροφόρηση σε μια ποικιλία μορφών.
  - B. Χρησιμοποιεί ποικίλα σχήματα ταξινόμησης και άλλα συστήματα (π.χ. συστήματα ταξινομικών αριθμών ή ευρετήρια) για να εντοπίσει πόρους πληροφόρησης μέσα στη βιβλιοθήκη ή για να προσδιορίσει συγκεκριμένους τόπους για φυσική διερεύνηση.
  - Γ. Χρησιμοποιεί εξειδικευμένες online ή προσωπικές υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες στο ινστιτούτο για να ανακτήσει την απαιτούμενη πληροφόρηση (π.χ. διαδανεισμό / παράδοση τεκμηρίων, επαγγελματικές ενώσεις, ερευνητικά γραφεία του ινστιτούτου, κοινοτικούς πόρους, ειδικούς και εκπαιδευόμενους).
  - Δ. Χρησιμοποιεί ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και άλλες μορφές αναζήτησης πληροφοριών για να ανακτήσει πρωτογενή πληροφόρηση.
3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία βελτιώνει τη στρατηγική έρευνας, αν κρίνεται αναγκαίο.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Αξιολογεί την ποσότητα, ποιότητα και σχετικότητα των αποτελεσμάτων της έρευνας για να καθορίσει αν πρέπει να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά συστήματα ανάκτησης πληροφόρησης ή μέθοδοι διερεύνησης.
  - B. Προσδιορίζει κενά στην πληροφόρηση που ανακτήθηκε και καθορίζει, αν πρέπει να επανεξεταστεί η στρατηγική έρευνας.
  - Γ. Επαναλαμβάνει την έρευνα χρησιμοποιώντας την αναθεωρημένη στρατηγική, όπως κρίνεται αναγκαίο.
5. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία εξάγει, καταγράφει και διαχειρίζεται την πληροφόρηση και τις πηγές της.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Επιλέγει μεταξύ ποικίλων τεχνολογιών την πιο κατάλληλη για το καθήκον της εξαγωγής της απαιτούμενης πληροφόρησης (π.χ. λειτουργίες λογισμικού αντιγραφής / επικόλλησης, φωτοαντιγραφικό, σαρωτής, οπτικοακουστικός εξοπλισμός ή εργαλεία εξερεύνησης).
- B. Δημιουργεί ένα σύστημα για οργάνωση της πληροφόρησης.
- Γ. Διαφοροποιεί τους τύπους των πηγών όπου γίνεται αναφορά και κατανοεί τα στοιχεία και τη σωστή σύνταξη μιας παραπομπής για μια ευρεία κλίμακα πόρων.
- Δ. Καταγράφει τις κατάλληλες πληροφορίες για παραπομπές για μελλοντική αναφορά.
- E. Χρησιμοποιεί ποικίλες τεχνολογίες για να διαχειρίζεται την πληροφόρηση που επιλέχθηκε και οργανώθηκε.

8

Πρότυπο Τρία

Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία αποτιμά την πληροφόρηση και τις πηγές της με κριτική σκέψη και ενσωματώνει επιλεγμένη πληροφόρηση στη δική του / της γνωστική βάση και σύστημα αξιών.

Δείκτες αποδοτικότητας:

1. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία σχηματίζει περίληψη των κυριότερων ιδεών που πρέπει να εξαχθούν από την πληροφόρηση που συγκεντρώνεται.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Διαβάζει το κείμενο και επιλέγει τις κύριες ιδέες.
- B. Επαναδιατυπώνει έννοιες του κειμένου με δικά του/της λόγια και επιλέγει δεδομένα με ακρίβεια.
- Γ. Προσδιορίζει κατά λέξη υλικό που μπορεί μετά να παρατεθεί.

2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία διατυπώνει και εφαρμόζει αρχικά κριτήρια για την αποτίμηση της πληροφόρησης και των πηγών της.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν

:

- A. Εξετάζει και συγκρίνει την πληροφόρηση από ποικίλες πηγές για να αποτιμήσει την αξιοπιστία, εγκυρότητα, ακρίβεια, αυθεντικότητα, επικαιρότητα και άποψη ή προκατάληψη.
- B. Αναλύει τη δομή και λογική της υποστήριξης επιχειρημάτων ή μεθόδων.
- Γ. Αναγνωρίζει την προκατάληψη, τα τεχνάσματα, ή τους επιδέξιους χειρισμούς.
- Δ. Αναγνωρίζει τα πολιτιστικά, φυσικά ή άλλα συμφραζόμενα μέσα στα οποία δημιουργείται η πληροφορία και κατανοεί την επίδραση των συμφραζομένων στην ερμηνεία της πληροφόρησης.

3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία συνθέτει τις κύριες ιδέες για να δομήσει νέες έννοιες.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Αναγνωρίζει αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ εννοιών και τις συνδυάζει σε δυναμικά χρήσιμες κύριες εκθέσεις με υποστηρικτικές αποδείξεις.
  - B. Εκτείνει την αρχική σύνθεση, όταν είναι δυνατόν, σε ένα υψηλότερο επίπεδο αφαίρεσης για να δομήσει νέες υποθέσεις που ίσως απαιτούν πρόσθετες πληροφορίες.
  - Γ. Αξιοποιεί τον υπολογιστή και τις άλλες τεχνολογίες (π.χ. λογιστικά φύλλα, βάσεις δεδομένων, πολυμέσα και οπτικοακουστικός εξοπλισμός) για μελέτη της αλληλεπίδρασης των ιδεών και άλλων φαινομένων.
3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία συγκρίνει νέα με προγενέστερη γνώση για να καθορίσει την προστιθέμενη αξία, αντιφάσεις, ή άλλα μοναδικά χαρακτηριστικά της πληροφόρησης.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Καθορίζει αν η πληροφόρηση ικανοποιεί την έρευνα ή άλλη πληροφοριακή ανάγκη.
- B. Χρησιμοποιεί συνειδητά επιλεγμένα κριτήρια για να καθορίσει αν η πληροφόρηση αντιφάσκει ή επαληθεύει την πληροφόρηση που χρησιμοποιείται από άλλες πηγές.
- Γ. Εξάγει συμπεράσματα βασισμένα στην πληροφόρηση που συγκεντρώνεται.
- Δ. Δοκιμάζει θεωρίες με τεχνικές που αρμόζουν σε επιστημονικούς κλάδους (π.χ. προσομοιωτές, πειράματα).
- E. Καθορίζει πιθανή ακρίβεια με την εξέταση της πηγής των δεδομένων, τους περιορισμούς των εργαλείων ή στρατηγικών της συλλογής πληροφόρησης και τη λογικότητα των συμπερασμάτων.
- Στ. Ενοποιεί τη νέα πληροφόρηση με προηγούμενη πληροφόρηση ή γνώση.
- Z. Επιλέγει πληροφόρηση που παρέχει αποδείξεις για το θέμα.

4. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία καθορίζει αν η νέα γνώση έχει επίδραση στο σύστημα αξιών του ατόμου και κάνει βήματα για να συμφιλιώσει τις διαφορές.

9

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Διερευνά διαφορετικές απόψεις που απαντώνται στη βιβλιογραφία.
- B. Καθορίζει αν θα ενσωματώσει ή απορρίψει απόψεις που συνάντησε.

5. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία καθιστά έγκυρη την κατανόηση και ερμηνεία της πληροφόρησης μέσω συνομιλίας με άλλους ανθρώπους, ειδικούς σε θεματικές ενότητες και / ή πρακτικούς.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Συμμετέχει στην αίθουσα διδασκαλίας και σε άλλες συζητήσεις.
- B. Συμμετέχει σε δημόσιες συζητήσεις ηλεκτρονικής επικοινωνίας που προέρχονται από την αίθουσα διδασκαλίας, σχεδιασμένες για να ενθαρρύνουν τη συνομιλία σε ένα θέμα (π.χ. ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ηλεκτρονικοί πίνακες ανακοινώσεων, χώροι συνομιλίας)
- Γ. Ψάχνει τη γνώμη ειδικών μέσω μιας ποικιλίας μηχανισμών (π.χ. συνεντεύξεις, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, λίστες επικοινωνίας).

6. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία καθορίζει αν πρέπει να αναθεωρηθεί το αρχικό ζήτημα.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Καθορίζει αν η πρωτότυπη ανάγκη πληροφόρησης έχει ικανοποιηθεί ή αν χρειάζεται πρόσθετη πληροφόρηση.
- B. Επανεξετάζει τη στρατηγική έρευνας και ενσωματώνει πρόσθετες έννοιες, όπως κρίνεται απαραίτητο.
- Γ. Επανεξετάζει τις πηγές ανάκτησης πληροφόρησης που χρησιμοποιήθηκαν και επεκτείνει για να περιλάβει άλλες, όπως κρίνεται απαραίτητο.

Πρότυπο Τέσσερα

Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία, ατομικά ή ως μέλος μίας ομάδας, χρησιμοποιεί την πληροφόρηση αποτελεσματικά για να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο σκοπό.

Δείκτες αποδοτικότητας:

2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία εφαρμόζει νέα και προγενέστερη πληροφόρηση στο σχεδιασμό και δημιουργία ενός ιδιαίτερου προϊόντος ή αποδοτικότητας.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Οργανώνει το περιεχόμενο με τρόπο που υποστηρίζει τους σκοπούς και τη μορφή του προϊόντος ή αποδοτικότητας (π.χ. περιγράμματα, προσχέδια, πίνακες ιστοριών).
- B. Εκφράζει γνώση και επιδεξιότητες που έχουν μεταφερθεί από προγενέστερες εμπειρίες σε σχεδιασμό και δημιουργία του προϊόντος ή της αποδοτικότητας.
- Γ. Ενοποιεί τη νέα και προγενέστερη πληροφόρηση, όπως αποσπάσματα ή παραφράσεις, με τρόπο που υποστηρίζει τους σκοπούς του προϊόντος ή της αποδοτικότητας.
- Δ. Χειρίζεται ψηφιακό κείμενο, εικόνες και δεδομένα, όταν κρίνεται απαραίτητο, μεταφέροντάς τα από τις αρχικές θέσεις και μορφές τους σε νέα συμφραζόμενα.

3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία επανεξετάζει την πορεία εξέλιξης για το προϊόν ή την αποδοτικότητα.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Διατηρεί ένα ημερολόγιο ή πρόχειρο σημειωματάριο για τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την αναζήτηση πληροφόρησης, την αποτίμηση και την πορεία επικοινωνίας.
- B. Ανατρέχει σε επιτυχίες και αποτυχίες του παρελθόντος και εναλλακτικές στρατηγικές.

10

4. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία μεταδίδει το προϊόν ή την αποδοτικότητα ικανοποιητικά σε άλλους.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Επιλέγει ένα μέσο και μορφή επικοινωνίας, που υποστηρίζει καλύτερα τους σκοπούς του προϊόντος ή της αποδοτικότητας και το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται.
- B. Χρησιμοποιεί μια σειρά από εφαρμογές της τεχνολογίας της πληροφόρησης στη δημιουργία του προϊόντος ή της αποδοτικότητας.
- Γ. Ενσωματώνει αρχές του σχεδίου και των επικοινωνιών.
- Δ. Επικοινωνεί με σαφήνεια και με ύφος που υποστηρίζει τους σκοπούς του ακροατηρίου στο οποίο απευθύνεται.

Πρότυπο Πέντε

Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία κατανοεί πολλά από τα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά θέματα που περιβάλλουν τη χρήση της πληροφόρησης και έχει πρόσβαση στην πληροφόρηση ηθικά και νόμιμα.

Δείκτες αποδοτικότητας:

1. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία κατανοεί πολλά από τα ηθικά, νομικά και κοινωνικοοικονομικά θέματα που περιβάλλουν την πληροφόρηση και την τεχνολογία της πληροφόρησης.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Προσδιορίζει και συζητά θέματα που σχετίζονται με την ιδιωτικότητα και ασφάλεια στο έντυπο και στο ηλεκτρονικό περιβάλλον.
  - B. Προσδιορίζει και συζητά θέματα που σχετίζονται με την ελεύθερη/Με πληρωμή πρόσβαση στην πληροφόρηση.
  - Γ. Προσδιορίζει και συζητά θέματα που σχετίζονται με τη λογοκρισία και την ελευθερία του λόγου.
  - Δ. Επιδεικνύει μια κατανόηση της πνευματικής ιδιοκτησίας, των πνευματικών δικαιωμάτων και της δίκαιης χρήσης του υλικού που υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα.
2. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία ακολουθεί νόμους, κανονισμούς, πολιτικές του ινστιτούτου και την εθιμοτυπία που σχετίζεται με την πρόσβαση και χρήση των πληροφοριακών πόρων.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Συμμετέχει σε ηλεκτρονικές συζητήσεις που ακολουθούν αποδεκτές πρακτικές (π.χ. «Netiquette»).
- B. Χρησιμοποιεί εγκεκριμένους κωδικούς πρόσβασης και άλλες μορφές ταυτότητας για πρόσβαση στους πόρους πληροφόρησης.
- Γ. Συμμορφώνεται με πολιτικές του ινστιτούτου για την πρόσβαση στους πληροφοριακούς πόρους.
- Δ. Διατηρεί την ακεραιότητα των πληροφοριακών πόρων, εξοπλισμού, συστημάτων και εγκαταστάσεων.
- Ε. Αποκτά, αποθηκεύει και διαχέει νόμιμα κείμενα, δεδομένα, εικόνες ή ήχο.
- Στ. Επιδεικνύει κατανόηση σε ότι συνιστά τη λογοκλοπή και δεν παρουσιάζει έργο που αποδίδεται σε άλλους ως δικό του/της.
- Z. Επιδεικνύει κατανόηση στις πολιτικές του ινστιτούτου που σχετίζονται με έρευνα ανθρωπίνων θεμάτων.

3. Ο φοιτητής με πληροφοριακή παιδεία κάνει αναφορά στις πηγές πληροφόρησης που χρησιμοποίησε, κατά τη μετάδοση του προϊόντος ή αποδοτικότητας.

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν:

- A. Επιλέγει ένα κατάλληλο ύφος τεκμηρίωσης και το χρησιμοποιεί με συνέπεια για την παραπομπή σε πηγές.
- B. Παραθέτει σημειώσεις για χορήγηση άδειας, όταν χρειάζεται, για υλικό που υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα.

Πρότυπο για την Αξιολόγηση των Μαθημάτων του Γενικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος Βιβλιοθήκης

SORTED

Training Feedback Form

Your views on this training course will help us improve our training provision. Thank you for your help

Title of Training Session:

Date of Training Session:

Name of Trainer(s):

The training was:	Agree					Disagree
Useful	5	4	3	2	1	
Interesting	5	4	3	2	1	
Enjoyable	5	4	3	2	1	
Clearly presented	5	4	3	2	1	
In a suitable venue	5	4	3	2	1	
Well delivered by trainers	5	4	3	2	1	

Please let us know what skills you developed in the session by completing this sentence:
“When I finished the session I felt able to...”

On a scale of 1-5, how competent were your skills in this area before and after the session (1 being not competent, 5 being very competent)?

Before:

After:

Was anything missing from the session?

Is there any other training you would like SORTED to provide?

Ωρίων – Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού ΑΤΕΙΘ

Αρχική Σελίδα Ωρίωνα

Πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού - Ωρίων - Windows Internet Explorer

http://orion.lib.teithe.gr/

Αρχείο Επεξεργασία Προβολή Αγαπημένα Εργαλεία Βοήθεια

Web Search Bookmarks Settings Mail My Yahoo! Answers Games Anti-Spy News

Πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού - Ωρίων

Σελίδα Εργαλεία

ΩΡΙΩΝ πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού
Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος
Θεσσαλονίκης

Αρχική σελίδα Επικοινωνία Sitemap

ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ • ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ • ΧΡΗΣΗ
Εκπαιδεύεστε στον εντοπισμό,
στην αξιολόγηση και χρήση
της πληροφορίας!
>> Ξεκινήστε τον οδηγό

Ενότητα 1 Ενότητα 2 Ενότητα 3 Ενότητα 4 Ενότητα 5 Επιπρόσθετα

Αρχική Αναζήτηση... GO!

Επιλογές

- Αρχική
- 1. Προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών
- 2. Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών
- 3. Αξιολόγηση πληροφοριών
- 4. Συγγραφή και δημοσίευση
- 5. Σωστή χρήση της πληροφορίας
- Επιπρόσθετα

Ωρίων

Ο αστερισμός του Ωρίωνα από την Ουρανογραφία του Johannes Hevelius

Το online πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού έχει ως στόχο την εκπαίδευση των φοιτητών στη σωστή χρήση της πληροφορίας. Ο φοιτητής, που θα παρακολουθήσει το συγκεκριμένο πρόγραμμα, θα γίνει αυτόνομος, ικανός να εκπονεί εργασίες, να αναζητά, να ανακτά και να αξιολογεί πληροφορίες σε οποιοδήποτε μαθησιακό περιβάλλον και αν βρεθεί.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ακολουθεί ως προς τις θεματικές ενότητες τα διεθνή πρότυπα της Αμερικάνικης Ένωσης Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (A.C.R.L.) και του Ινστιτούτου Πληροφοριακού Γραμματισμού της Αυστραλίας και Ν. Ζηλανδίας

http://orion.lib.teithe.gr/#

έναρξη Πρόγραμμα πληροφο...

Internet 100%

EN 11:56 πμ

Ενότητα 2: Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών, ασκήσεις με τη μορφή quiz

The screenshot shows a web application interface. At the top left, there is a logo for 'ΩΡΙΩΝ' (ORIΩN) with the text 'πρόγραμμα πληροφοριακού γραμματισμού' (informatics literacy program) and 'Βιβλιοθήκη Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης' (Library of the Alexandroupolis Technological Educational Institution of Thessaloniki). To the right, there are links for 'Αρχική σελίδα', 'Επικοινωνία', and 'Sitemap'. Below this is a banner with the text 'ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ • ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ • ΧΡΗΣΗ' (IDENTIFICATION • EVALUATION • USE) and 'Εκπαιδεύεστε στον εντοπισμό, στην αξιολόγηση και χρήση της πληροφορίας!' (You are educated in identification, evaluation and use of information!). A button '>> Ξεκινήστε τον οδηγό' (Start the guide) is also present.

Below the banner is a navigation menu with tabs for 'Ενότητα 1', 'Ενότητα 2', 'Ενότητα 3', 'Ενότητα 4', 'Ενότητα 5', and 'Επιπρόσθετα'. The 'Ενότητα 2' tab is selected. Below the menu is a breadcrumb trail: 'Αρχική > 2. Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών > Στρατηγικές αναζήτησης > Αποκοπή > Ασκήσεις'. To the right of the breadcrumb is a search box with the text 'Αναζήτηση...' and a 'GO!' button.

The main content area is titled 'Δυνατότητες αναζήτησης' (Search capabilities). Below the title is a text box with the instruction 'Επιλέξτε κάποιο από τα παρακάτω επιστρεφόμενα αποτελέσματα σε κάθε περίπτωση αποκοπής' (Select one of the following returned results in each case of clipping). There are three search examples, each with a text input field and a list of radio button options:

- Search term: `bass*`
  - bass, basses, basset, bassist*
  - bass, basses, basset, bassist, basket, basil*
- Search term: `*print`
  - print, reprintable, printing*
  - print, reprint, e-print*
  - εκτυπωτής, εκτύπωση*
- Search term: `organi*ation`
  - organization, organisation*
  - organi, ation*
  - organism, initiation*

On the left side of the main content area, there is a sidebar titled 'Επιλογές' (Options). It contains a tree view of navigation options:

- Αρχική
- ▣ 1. Προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών
- ▣ 2. Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών
  - ▣ Στρατηγικές αναζήτησης
    - Τελεστές boolean
    - Λέξεις κλειδιά
    - Θεματική αναζήτηση
    - Αναζήτηση φράσεων
    - ▣ Αποκοπή
      - Ασκήσεις
  - ▣ Κατάλογος βιβλιοθήκης
  - ▣ Ελληνικά περιοδικά
  - ▣ Heal Link
  - ▣ Ίδρυματικό

At the bottom of the browser window, the address bar shows 'Internet' and the zoom level is set to '100%'.

*Ερωτηματολόγια Αξιολόγησης Σεμιναρίων Χρήσης – Βιβλιοθήκη
Α.Τ.Ε.Ι.Θ.*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τίτλος σεμιναρίου

Ημερομηνία

Αξιολόγηση σεμιναρίου

1. Πόσο ανταποκρίθηκε το σεμινάριο:

A. Στους στόχους που είχαν τεθεί;

Πάρα πολύ   Πολύ   Όχι πολύ   Καθόλου

B. Στις προσδοκίες σας;

Πάρα πολύ   Πολύ   Όχι πολύ   Καθόλου

2. Παρακαλούμε σχολιάστε το χώρο διεξαγωγής του σεμιναρίου και τον εξοπλισμό που χρησιμοποιήθηκε

3. Πώς θα μπορούσε να ήταν καλύτερο αυτό το σεμινάριο;

4. Ποια θέματα θα θέλατε να περιληφθούν σε μελλοντικά σεμινάρια της βιβλιοθήκης;

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ**

Αξιολόγηση σεμιναρίου

Παρακαλούμε επιλέξτε, για κάθε ερώτηση, την απάντηση που σας εκφράζει καλύτερα

	συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ	δεν έχω άποψη	διαφωνώ	διαφωνώ πλήρως
1. Οι στόχοι της παρουσίασης ήταν σαφείς					
2. Οι στόχοι της παρουσίασης επιτεύχθηκαν					
3. Το υλικό παρουσιάστηκε με σαφή και επεξηγηματικό τρόπο					
4. Οι βιβλιοθηκονόμοι ενθάρρυναν την υποβολή ερωτήσεων					
5. Οι βιβλιοθηκονόμοι παρείχαν σωστές/σχετικές απαντήσεις στις ερωτήσεις					
6. Η ταυτόχρονη άσκηση στους Η/Υ θα συνεισέφερε στην παρουσίαση					
7. Τα φυλλάδια βοήθησαν στη διεξαγωγή του σεμιναρίου					
8. Ο χρόνος ήταν αρκετός για την κατανόηση του υλικού που παρουσιάστηκε					

	εξαιρετική	καλή	αρκετά καλή	κακή
9. Πώς θα κρίνατε συνολικά την παρουσίαση;				
10. Πώς θα χαρακτηρίζατε την τεχνολογική υποδομή της παρουσίασης;				

Σχόλια: _____

Ημερομ.:
Σεμινάριο:
Βιβλιοθηκονόμοι:

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Ωρίωνα – Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

Φύλλο _____ Άνδρας _____ Γυναίκα
Σχολή _____
Τμήμα _____
Εξάμηνο _____

1. Χρησιμοποίησα:
    - α. το Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού της Βιβλιοθήκης «ΩΡΙΩΝ»
    - β. την πύλη της Βιβλιοθήκης
  2. Ολοκλήρωσα: (Επιλέξτε όσα νομίζετε)
    - α. την Ενότητα 1 «Προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών»
    - β. την Ενότητα 2 «Αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών»
    - γ. την Ενότητα 3 «Αξιολόγηση πληροφοριών»
    - δ. την Ενότητα 4 «Συγγραφή και δημοσίευση»
    - ε. την Ενότητα 5 «Σωστή χρήση της πληροφορίας»
    - στ. Δε γνωρίζω
  3. Ο «ΩΡΙΩΝ» κάλυπτε θέματα τα οποία γνώριζα:
    - α. Συμφωνώ
    - β. Διαφωνώ
    - γ. Δε γνωρίζω
  4. Το Online Πρόγραμμα Πληροφοριακού Γραμματισμού της Βιβλιοθήκης «ΩΡΙΩΝ» ήταν :
    - α. Πολύ καλό
    - β. Επαρκές
    - γ. Ανεπαρκές
  5. Ολοκλήρωσα το Πρόγραμμα:
    - α. στο σπίτι
    - β. σε Η/Υ στο ΑΤΕΙΘ
    - γ. σε Η/Υ στη Βιβλιοθήκη
  6. Πώς κρίνετε την υποστήριξη από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης στον «Ωρίωνα»;
    - α. Πολύ ικανοποιητική
    - β. Επαρκή
    - γ. Ανεπαρκή
  7. Για την ολοκλήρωση του «Ωρίωνα» θεωρείτε ότι:
    - α. Είναι απαραίτητες περισσότερες συναντήσεις υποστήριξης με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης
    - β. Δεν είναι απαραίτητες συναντήσεις υποστήριξης με το προσωπικό της Βιβλιοθήκης
  8. Ποια στοιχεία του προγράμματος Πληροφοριακού Γραμματισμού της Βιβλιοθήκης «ΩΡΙΩΝ» βρίσκετε περισσότερο χρήσιμα;
-

---

9. Τι θεωρείτε ότι πρέπει να βελτιωθεί;

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Φύλλο _____ Άνδρας _____ Γυναίκα

Σχολή _____

Τμήμα _____

Εξάμηνο _____

1. Εντοπίστε τις λέξεις-κλειδιά που προσδιορίζουν την εργασία με θέμα «Δια βίου εκπαίδευση νοσοκόμων που εργάζονται σε νοσοκομεία στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα»
  - α. νοσηλευτικό προσωπικό, νοσοκομεία
  - β. νοσηλευτικό προσωπικό, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, νοσοκομεία
  - γ. νοσοκομεία, ιδιωτικός τομέας, δημόσιος τομέας, νοσηλευτικό προσωπικό
  - δ. συνεχιζόμενη εκπαίδευση, σεμινάρια, νοσηλευτικό προσωπικό

2. Η βιβλιογραφική αναφορά « Colling, C. και L. Harvey. «Quality Control, Assurance and Assessment – the Link to Continuous Improvement.» Quality Assurance in Education. 3.4 (1995): 30-34.» προέρχεται από:
  - α. άρθρο περιοδικού
  - β. βιβλίο
  - γ. άρθρο εφημερίδας
  - δ. άρθρο στο Διαδίκτυο
  - ε. κεφάλαιο βιβλίου

3. Σας ανατίθεται από τον καθηγητή σας μια εργασία για μάθημα του εξαμήνου. Ποιες θα ήταν οι πιο κατάλληλες πηγές δημοσίευσης που θα χρησιμοποιούσατε; (Επιλέξτε δύο)
  - α. εφημερίδα
  - β. επιστημονικό περιοδικό
  - γ. ευρετήριο περιοδικών
  - δ. περιοδικό ποικίλης ύλης
  - ε. Διαδίκτυο

4. Πώς μπορείτε να διαπιστώσετε ότι ένα περιοδικό είναι ποικίλης ύλης; (Επιλέξτε δύο)
  - α. Τα άρθρα που δημοσιεύονται απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό
  - β. Χρησιμοποιούν επιστημονική ορολογία
  - γ. Τα άρθρα που δημοσιεύονται χρησιμοποιούν ειδική ορολογία και απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό
  - δ. Έχουν πλούσια εικονογράφηση και διαφημίσεις.
  - ε. Τα άρθρα που δημοσιεύονται περιλαμβάνουν επιτομή και βιβλιογραφία

5. Ποιος μπορεί να δημοσιεύσει πληροφορίες στο Διαδίκτυο;
- α. Κυβερνητικοί φορείς
  - β. Εμπορικοί οργανισμοί
  - γ. Εταιρείες
  - δ. Εκπαιδευτικοί οργανισμοί
  - ε. Οποιοσδήποτε
6. Η αναζήτηση με αποκοπή για «περιβάλλον*» θα επιστρέψει στοιχεία που περιέχουν τους όρους περιβάλλον, περιβάλλοντος, περιβαλλοντικός κοκ.

_____ Σωστό
_____ Λάθος

7. Για να εντοπίσετε άρθρα στα Ελληνικά για τη μαιευτική θα ψάξετε:
- α. στη HEAL Link
  - β. στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης
  - γ. στο Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών Περιοδικών
  - δ. στο Διαδίκτυο
8. Επιλέξτε την καταλληλότερη πηγή δημοσίευσης για να εντοπίσετε τις ώρες λειτουργίας της Βιβλιοθήκης:
- α. σε περιοδικό ποικίλης ύλης
  - β. σε επιστημονικό περιοδικό
  - γ. σε ευρετήριο περιοδικών
  - δ. σε εφημερίδα
  - ε. στο Διαδίκτυο
9. Ποια από τα παρακάτω αποτελούν θετικά κριτήρια αξιολόγησης Ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο; (Επιλέξτε όσα νομίζετε)
- α. στόχος της ιστοσελίδας είναι να διασκεδάσει ή να πουλήσει ένα προϊόν
  - β. υπάρχουν στοιχεία επικοινωνίας με το συγγραφέα
  - γ. υπάρχουν διαφημίσεις στην ιστοσελίδα
  - δ. αναφέρεται τότε δημιουργήθηκε και τότε ενημερώθηκε η ιστοσελίδα
  - ε. υπάρχουν αναφορές σε πηγές που υποστηρίζουν τα λεγόμενα της ιστοσελίδας
10. Ποια από τα παρακάτω ερωτήματα πρέπει να τεθούν κατά την αξιολόγηση ενός βιβλίου; (Επιλέξτε όσα νομίζετε)
- α. Είναι αξιόπιστος ο συγγραφέας; Ποια είναι τα προσόντα του; Έχει την ανάλογη ειδικότητα ώστε να δικαιολογείται η ενασχόλησή του με το συγκεκριμένο θέμα;
  - β. Είναι το εξώφυλλο εντυπωσιακό και σε ιδιαίτερα καλή ποιότητα χαρτιού και εκτύπωσης;
  - γ. Είναι τεκμηριωμένο το περιεχόμενο του βιβλίου με σχετική βιβλιογραφία;
  - δ. Είναι ικανοποιητικός ο αριθμός των σελίδων;

11. Παρατηρήστε τα ακόλουθα URL και αποφασίστε τι είδους οργανισμός σχετίζεται με το καθένα:

α. <http://oregonstate.edu/>

_____ Oregon State University

_____ Oregon state government

β. <http://www.consumer.gov/>

_____ Consumers Union

_____ Recourse for Consumer Information from the Federal Government

γ. <http://www.bioinformatics.org/>

_____ Bioinformatics Organization

_____ Bioinformatics Journals

12. Όσον αφορά τις παρακάτω βιβλιογραφικές παραπομπές, ποια απάντηση είναι η σωστή;

α. Koenig, M.E.D. (2003). "Knowledge Management, User Education and Librarianship". *Library Review*, 52(1): 10-17.

_____ τίτλος περιοδικού: Knowledge Management

_____ τίτλος περιοδικού: Library Review

β. Smith, Helen. (2000). Νομικές ευθύνες και νομικά ζητήματα. Σε Χριστίνα Βάρδα [κ.ά.] (Επιμ.), *Η Διαχείριση των αρχείων* (σ.155-187), Αθήνα: Τυπωθήτω.

_____ Συγγραφέας: Smith, Helen

_____ Συγγραφέας: Χριστίνα Βάρδα

γ. Γκαλέας, Θ., 1996. Η αναγκαιότητα της χρήσης της ελληνικής ιατρικής ορολογίας, όπως αποδεικνύεται στην πράξη παγκοσμίως. *Επιθεώρηση Υγείας*, 7(39), σ. 43-45.

_____ Τόμος περιοδικού: 7

_____ Τόμος περιοδικού: 39

13. Υποθέστε ότι συντάσσετε το κείμενο της εργασίας σας, το οποίο θα εξεταστεί από κάποια επιτροπή καθηγητών. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις με το ίδιο περιεχόμενο θεωρείτε καταλληλότερη για το τελικό σας κείμενο;

α. «Από σχετικές έρευνες προκύπτει ότι...»

β. «Σχετικές έρευνες μας δείχνουν ότι...»

γ. «Έχω εντοπίσει σχετικές έρευνες, από τις οποίες προκύπτει ότι...»

δ. «Έχω εντοπίσει σχετικές έρευνες, οι οποίες μας δείχνουν ότι...»

14. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή;

α. Το εξώφυλλο συνήθως περιέχει περισσότερες πληροφορίες από τη σελίδα τίτλου.

β. Το εξώφυλλο συνήθως περιέχει λιγότερες πληροφορίες για την εργασία από τη σελίδα τίτλου.

γ. Το εξώφυλλο συνήθως περιέχει τις ίδιες πληροφορίες για την εργασία σε σύγκριση με τη σελίδα τίτλου, διαφέρει όμως στη μορφοποίηση.

δ. Το εξώφυλλο συνήθως αποτελεί αντίγραφο της σελίδας τίτλου.

15. «Το ίδιο έτος, σχετική έρευνα πραγματοποιήσε και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Πατρών (Κορφιάτη, Γεωργίου 1999), στην οποία οι χρήστες εμφανίζονται πιο

ενημερωμένοι και πιο θετικοί απέναντι στις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης». Σε ποιο τμήμα μιας εργασίας είναι πιθανότερο να συναντήσετε την προηγούμενη πρόταση;

- α. Στη μεθοδολογία.
- β. Σε παράρτημα
- γ. Στη βιβλιογραφική ανασκόπηση
- δ. Στις σελίδες της βιβλιογραφίας

16. Οι Holliday και Fagerheim σημειώνουν ότι «...η στενή συνεργασία μεταξύ βιβλιοθήκης και Τμήματος Αγγλικών ...επέτρεψε να εισαχθεί επιτυχώς ο πληροφοριακός γραμματισμός στο πρόγραμμα σπουδών» (2006, σ.178). Η προηγούμενη πρόταση εμφανίζεται εντός εισαγωγικών γιατί:

- α. μεταφέρονται στο κείμενο της εργασίας λόγια καταξιωμένων στο χώρο συγγραφέων.
- β. όλα τα συμπεράσματα που προκύπτουν από έντυπες βιβλιογραφικές πηγές πρέπει να εμφανίζονται εντός παρενθέσεων.
- γ. μεταφέρονται στο κείμενο της εργασίας αυτούσια τα λόγια των συγγραφέων.
- δ. ο συγγραφέας κάνει αναφορά σε προηγούμενη εργασία του.

17. Harvard, MLA και APA είναι:

- α. πρότυπα σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών.
- β. πανεπιστήμια των ΗΠΑ.
- γ. περιοδικά που δημοσιεύουν έγκυρα επιστημονικά άρθρα.
- δ. διεθνείς αρχές προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων συγγραφής.

18. Προτείνετε λέξεις κλειδιά για μια εργασία με τίτλο: «Ιδρυματικά Καταθετήρια: Προτάσεις για μια ενιαία εθνική πολιτική με βάση ένα ελληνικό παράδειγμα»

- α. Ιδρυματικά Καταθετήρια,, Επιστημονική πληροφόρηση, Πολιτικές, Πιστοποίηση
- β. Παράδειγμα, Πολιτική, Εθνική, Προτάσεις, Βάση, Ελληνικό

19. Σε όλες τις μηχανές αναζήτησης στο Διαδίκτυο υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης φράσης, πέρα από μεμονωμένους όρους, τοποθετώντας τη φράση σε εισαγωγικά π.χ. «επαγγελματική κατάρτιση»

_____ Σωστό
_____ Λάθος

20. Για να εντοπίσετε στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης όλα τα τεκμήρια του Δημήτρη Τριχόπουλου, θα κάνετε έρευνα στο πεδίο :

- α. του Τίτλου
- β. του Εκδότη
- γ. του Συγγραφέα
- δ. του Θέματος

21. Οι περιορισμοί συνεδρίας στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης θα βοηθήσουν το χρήστη να πραγματοποιήσει πιο συγκεκριμένη έρευνα και να περιορίσει τα αποτελέσματα.

_____ Σωστό
_____ Λάθος

22. Για να εντοπίσετε άρθρα περιοδικών στα Αγγλικά για την αντιμετώπιση των έκτακτων ιατρικών περιστατικών σε παιδιά, θα ψάξετε:

- α. στη HEAL Link
- β. στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης
- γ. στο Ευρετήριο Άρθρων Ελληνικών Περιοδικών
- δ. στο Διαδίκτυο

23. Μέσω της ICAP, βάση που παρέχει η Βιβλιοθήκη, μπορείτε να έχετε πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με εμπορικά και οικονομικά στοιχεία των Ελληνικών επιχειρήσεων.

_____ Σωστό
_____ Λάθος

24. Αν η αναζήτηση στο Διαδίκτυο, σε κατάλογο Βιβλιοθήκης ή σε βάσεις δεδομένων παράγει μεγάλο αριθμό αποτελεσμάτων προτείνεται: (Επιλέξτε όσα νομίζετε)

- α. χρήση περιορισμών, όπως χρονολογία δημοσίευσης, τύπος υλικού, γλώσσα δημοσίευσης
- β. αλλαγή θέματος εργασίας
- γ. Χρήση της αποκοπής (*)
- δ. Επιλογή συγκεκριμένου πεδίου αναζήτησης, όπως τίτλος, θέμα, περίληψη